

PANNONTÜKÖR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

2021/2
www.pannontukor.hu

HELYVÉZ
Művészeti folyóirat

EGYMONDATOK

MÉCS ANNA: Január	3
NAGY DÁNIEL: Február	7

MŰFORDÍTÁS

MARTIN SVEDMAN: Amikor iszom – Szeles Judit fordítása	9
---	---

SZÉPIRODALOM

PÁL DÁNIEL LEVENTE: Annyira nem hiába	11
SZILÁGYI ZSÓFIA EMMA: Fortuna fia	12
ACSAI ROLAND: Ebihalak	14
SZABÓ DÁRIÓ: Beton	14
DEBRECENI BALÁZS: Talentum	15
NYIRÁN FERENC: Felhőszagató; A lány	17
DOMONKOS LÁSZLÓ: A francia vers	18
GYURIS FRUZSINA: a mahagóni emlékezete	20
VASAS TAMÁS: a london-trilógia (I. chatterley asszonyosság tovább meséli; II. dr. jekyll magánrendeléseai által; III. meglátva a melville kéziratok füstjét)	21
ZAKÁLY VIKTÓRIA: Ugyanolyan	23
NÁDASDI ÉVA: Józsi bácsi	25
OLÁH ANDRÁS: illúzióink	26
PETRUSÁK JÁNOS: Egy szép lány hívása	27
SZABÓ FANNI: Koronánk alatt; Testnyelv	30
ANDRÁS LÁSZLÓ: A vörös korona	31
KORSÓS GERGŐ: A humorista	35

DEBÜT

Rékai Anett: Mintha tényleg ezen múlt volna minden; Próbaidő	36
--	----

HÉVÍZ

MARNO JÁNOS: A bernhardizmus előszele; Hommage à Pilinszky	38
BOCSIK BALÁZS: Interlúd a falu kutyáival	40
LUKÁCS FLÓRA: Frekvenciák; Gömbhal	41
LÖVÉTEI LÁZÁR LÁSZLÓ: A fügefá Euróópában	42
SÁNTA MIRIÁM: (beszéd a völgyből)	43
VINCZE BENCE: Léthé	44
MARIE IJASENKO: Oszip délnek tart (részlet) – Vörös István fordítása	45

HELYTÖRTÉNET

MEGYERI ANNA: A 47. zászlóalj százasosa, Csillagh László	47
--	----

TANULMÁNY, KRITIKA

A. GERGELY ANDRÁS: Elvetélt aleatória, avagy dunatáji téridő mítosz Az Elképzelt szöveg nyomában – Bohár András <i>A megírhatatlan költemény</i> c. kötetéről	64
DORCSÁK RÉKA: Mivé leszünk? – Szlukovényi Katalin: <i>Álomkonyha</i> c. kötetéről	69
FARKAS EVELIN: Egyszer volt tájakon – Szálinger Balázs: <i>Al-dunai álom</i> c. kötetéről	71
KOLOZSI ORSOLYA: Szöbeszéd – Anna Burns: <i>Tejes</i> c. kötetéről	74

TÁRSMŰVÉSZETEK

SZÉNYI KRISZTINA: „Megformálta a föld porából” Németh János kisplasztikái – Kostyál László és Zóka Gyula kötetéről	78
KONYECSKINÉ HAÁSZ BEÁTA: Egy olasz hegedűművész és a Canterina Nőikar énekesei – Beszélgetés Umberto Vasalloval	82
A. GERGELY ANDRÁS: Akusztikai derűvel, foszlatott szívárvánnyal – Vázsonyi János <i>Szívárványfoszlány</i> c. albumáról	85
CSEKŐ TIBOR: Feldolgozni a feldolgozhatatlant – Mudruczó Kornél filmjéről	88

PANNON TÜKÖR 25

2020 DÍJAZOTTJAI – Szálinger Balázssal Nagygyéci Kovács József beszélgetett	90
---	----

GÖCSEJI BESTIÁRIUM

JUHÁSZ KRISTÓF: A göcseji vándortócsa	92
---------------------------------------	----

NEKROLÓG

Lackner László: Utánad kiáltok, Tóth Imre! – Elment az egyedi világú zalai költő Búcsúzó barátok, pályatársak – Aranyi László (költő) Turbuly Lilla (kritikus)	94
---	----

HÍREK	97
-------	----

SZERZŐINK	98
-----------	----

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Cséby Géza (Keszthely)
Hóbor Erzsébet (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő
Nagygyéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes
Bence Lajos – munkatárs
Vörös István – munkatárs

Rovatvezetők:

Babiczy Tibor – vers
Bene Zoltán – próza
Izso Zita – műfordítás
Ayhan Gökhan – debüt
Fehér Renátó - Hévíz
Vajna Ádám - Hévíz
Móré Tünde – kritika
Molnár András – helytörténet
Kostyál László – képzőművészet
Turbuly Lilla – színház
Tóth László – zene

Szeglet Lajosné Dömötör Annamária –
olvasószerkesztő

Online: www.pannontukor.hu

Online-főszerkesztő: Nagygyéci Kovács József

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV
Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia és
a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900 Zalaegerszeg,
Landerhegyi út 21.
Tel:06/92 951-513
E-mail: pannontukor@gmail.com

Kiadja a Pannon Írók Társasága

Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök
Előfizethető csekken vagy számlázással, mely a
szerkesztőség címén igényelhető.

Számlaszám:
Zalavölgye Takarékszövetkezet, Zalaegerszeg
75500258-10809415

Ár
1000 Ft/szám
4500 Ft/év

ISSN 1219-6886 (Nyomatott)

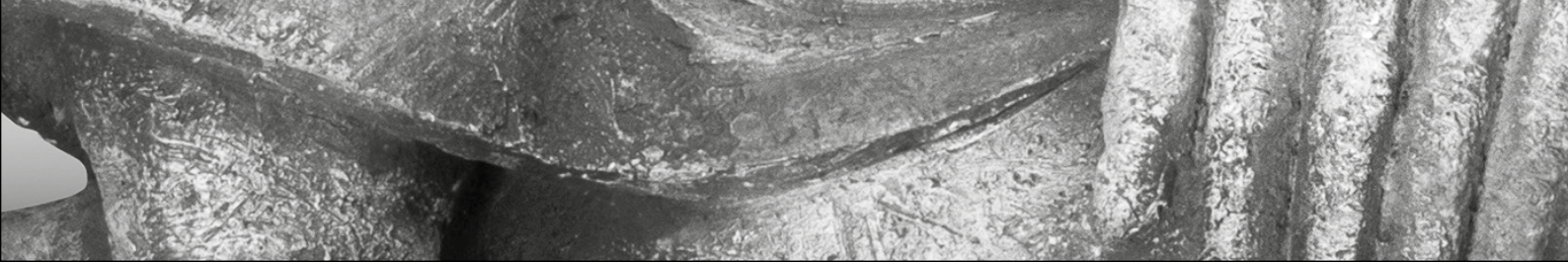
ISSN 2732-0510 (Online)

Lapterv:

Náspáng Grafika
Nyomdai munkák:
Göcsej Nyomda
8900 Zalaegerszeg,
Bajcsy-Zsilinszky tér 2.
E-mail: info@gocsejnyomda.hu

NÉMETH JÁNOS: Pihenő, kendős asszony

Mécs Anna

Január

Január 1.

A négyfős (plusz egy kutya) szilveszter hajnalán az iskolaérettségi vizsgálatról beszélgetünk, váratlanul felvillan a kép, ahogy öt és fél évesen, félszegen, de izgatottan besétálok leendő általános iskolám első emeleti termébe, és ügyesen válaszolok a kérdésekre, vizsgahelyzetben mindig jól szerepelek, így augusztusiként én lehetek az örök legfiatalabb az osztályaimban, erre mindig büszke vagyok, gólyatáborban a mentoraim ledöbbennek, hogy ott leszek tizennyolc, egy nagy adag kerítésszagató pálinkával ajándékoznak meg, örülök, hogy fiatalabban tapasztalok meg mindent, és hogy siethetek a többiek után, de hova siettem már akkor is, hova sietek most is?

Január 2.

Nincs kedvem hajam mosni, azzal áltatom magam, hogy környezettudatos cselekedet húzni, ameddig lehet, a rövid haj lenne a még tudatosabb, ahhoz kevesebb víz kell, milyen lenne ha most hirtelen letolnám a hajam, mint Britney Spears, apa nagybátyja, Mécs László, úgy próbálta meg rávenni magát hogy megírja az emlékiratait, hogy túsire nyírta a haját, pár hétig a hiúsága valóban a szobába zárta, több száz oldalt írt, de a gyerekkoron nem jutott túl, én se mutatkoznék hónapokig, másodikban anya filmes fodrász barátnője, aki egyébként olyan volt, mintha a nagynénénk lenne, divatos frizurát akart vágni nekem, ezért hátul felnyírta, elől hosszúra hagyta, egész este sírtam, sose voltam a hajlammal kísérletező típus, apának be kellett kísérenie az iskolába, és az osztályt arra kérnie, ne csúfoljanak, nem tudom a haj vagy a kérés volt-e a kellemetlenebb.

Január 3.

Patkánygödör, így hívjuk a kertünk és a földút közötti csatornát, ahonnan ma három kukás zsáknyi szemetet szedek össze, nem terveztem, gumicsizmában, pizsamára húzott kabátban, a földet pusztá kézzel kaparva mindig újabb műanyag réteget találok, kifeszégetem a föld és a gyökérzet fogságából, a növények ragaszkodnak a foszlott zacskókhoz, amikor azt hiszem, a felület tiszta, tovább ások, és ami földnek tűnik, újabb szemetet rejt, az üvegcserepek apró vágásokat ejtenek a kezemen.

Január 4.

Akkor én is megmutatom, hogy nézek ki, mondom, és lehúrom az arcom felét eltakaró maszkot, váratlanul zavarba hoz ez az aktus, mintha a pólómat rántanám fel, és villantanék, egészen hozzászórtam, hogy elrejtőzhetek.

Január 5.

Krakkói ösztöndíjat nyerek, májustól június közepéig egy gyönyörű park gyönyörű alkotóházában írok, ha és amennyiben, az esetben, ha, a korona-

vírus, az oltás, a harmadik hullám, május még sok hónap, január, február, március, április mondom, tavasz, a parkban a fák, addigra biztosan, amennyiben, ha a vakcinaszállítmány, az oltási terv, 18-59, nem veszélyeztetett, nyájimmunitás, akár az orrossal is, ha kell, de nem kell, talán.

Január 6.

Sokat sírok, de amikor épp újra rákezdnek, rájövök: igazából élvezem, örülök, hogy van apropója a sírásnak, hogy sajnálhatom magam, hogy végre magamra is olyan mély együttérzéssel gondolhatok, ahogy anyiakra gondoltam, mert az elmúlt év nem volt más, mint mások, a világ folyamatos sajnálata, miközben szépen csendben, látványos tragédiák nélkül is fájdalmasan nehéz élni, amikor az év szépen lassan vékonyra rágszálja az idegeimet.

Január 7.

Videóhívás közben jelzik, hogy zúgás jön tőlem, én nem hallom, biztos a gépem ventilátora az, eddig nem csinálta, talán most lett elég neki a márciustól tartó folyamatos közvetítés köztem és a világ között, talán én is mostanra fáradtam el, és lehet, én is kívülről jól hallhatóan zúgok, miközben én végtelen csendet hallok magam körül.

Január 8.

Pár hónapja zabkását reggelizem, összefőzöm reggelente, hogy szépen kibélelje hártájával a gyomrom, általános iskolásként is minden reggel ezt ettem, anya főzött zabpelyhet és kukoricadarát, én zabpelyhes voltam mindig is, nem is értettem a kukoricadarát választó testvéreimet, de anya tejjel csinálta, cukorral, lekvárt kentünk rá, vagy kakaóporral szórtuk meg, ma így nem enném, én vízzel főzöm, cukor nélkül, gyümölcsökkel és magvakkal, de mégis zabpehely, az összekötő erő ugyanaz, bárcsak mindent így, saját szájam íze szerint tudnék átörökíteni.

Január 9.

Budapestiként budapesti apartmanokat nézünk, milyen lehet turistának lenni ebben a városban, Irgalmasok Veli Bej Fürdője 500 méter, Lukács Gyógyfürdő és Uszoda 700 m, 399 program található a környéken, milyen lehet nem Covid idején turistának lenni ebben a városban, nem gondolni a sok nyomorra, csak sétálni a Duna-parton és gyönyörködni meleg fürdőtől ellazult testtel a hatalmas parlamentben, és a váratlanul a város közepébe magasodó Gellért-hegyben.

Január 10.

Ma végre látom a szüleim szomszédját, a férfit, aki színes ruhákkal aggatja tele a kertjét, és naponta többször zengi be a környéket baritonjával, körbe-körbe sétál, a Bibliából idéz, verseket szaval, összeesküvéseket leplez le dörgedelmesen, zeng, mintha az utolsó kinyilatkoztatást mondaná el, több környékbeli ház eladhatatlanná vált miatta, állítólag korábban halott patkányt is átdobott hozzánk, de ebben nem vagyok biztos, eddig sose lestem meg, csak most, hogy a kertbe szorulunk anyáékat meglátogatva, szürke, feliratos pulóverben van, hosszúkás, barázdált arc, de tulajdonképpen semmi különös.

Január 11.

Neheztelek azokra, akik a vízkeresztet követő első napokon megszabadulnak fenyőfájuktól, akik a startpisztoly dörrenésére várva megbújnak az ünnepi fények derengésében, és önelégülten tépik le a díszeket, rángatják le az égősort, hajtják ki a fát, és rögtön, tapsra visszatérnek a mindennapokba, ezekben a hetekben szomorúan sétálok el a fahullák szegélyezte utcákon, az életerős karácsonyfák mellett, én nem tudok ilyen gyorsan, ilyen kegyetlenül megszabadulni a fától, szüleim se tudtak, bár régen már-már szégyellnivalóan sokáig őrizgettük a fát, amikor már húsvét hete közeledett, már nem volt tovább mire várni, a megsárgult fa gyenge ágairól óvatosan lekasztgattuk a díszeket, és lopva körülnéztünk a kapuban, mielőtt kivittük a csontvázvá vált fácskát, hogy miután megszületett és meghalt, feltámadhasson.

Január 12.

Szerencsére nem esett a napokban, így a szippantós le tud ereszkedni a földúton, piszkos fehér tömlőjét az aknához vezetik, kiszippantanak 4,2 köbméter szennyvizet, de ötöt fognak elszámol-

ni, nem fogunk reklamálni, hanem örülünk, hogy tavaszig nem kell már hívni, megbízhatóan tartjuk a 90 liter/nap fogyasztást, függetlenül az euró árfolyamától, az időjárástól, attól, hogy mennyit sírunk, mennyit szeretkezünk, mennyit eszünk vagy mennyit veszekszünk, 90 litert eresztünk le a lefolyón.

Január 13.

Szereznem kell egy felhatalmazást egy kutatóhelytől, hogy hozzáférjek apa 1957-59-es peranyagaihoz, ha apa adna felhatalmazást, akkor a töredékét láthatnám, kutatóként sokkal több minden feltárul előttem, mint lányként, talán kíméletes akar lenni a rendszer, vagy csak tisztáznai a szerepeket: most nem a lánya vagy, hanem egy kutató.

Január 14.

Éjszaka hó lepi be a tájat, és én gyermeki izgalommal ébredzem, hosszú idő után először utazok villamossal, olyan, mint egy normális nap: hóesés télen, irodába be, rendesen felöltözve, de valami mégse stimmel, mindenki csak billeg ebben a valóságban, nézem a villamos ablakából a megállóban várakozókat, mi mind elengedtük az életet, mind kivonultunk belőle, de az mégis ment tovább, és most úgy térünk vissza, hogy meg vagyunk sértve, hogy nélkülünk is, hogy észre se véve, és a többiek is nélkülünk és mi is a többiek nélkül.

Január 15.

A kaputól földút visz a város felé, este indulok el a piszkosfehér Sparkkal a háztól magabiztosan, pár méter után érzem, csúszkálók az autóval, megijedek, megállok, próbálok elindulni, kipörög a kerék, hetes fordulatszám, égett gumi szaga, egyesben, kettesben próbálok, a kocsí nem mozdul, alattam egy tonnás jármű, a jármű alatt jég, nem rajtam múlik, nincs kontrollom, sötét erdőben egyedül vagyok, kit hívjak, ki mentse meg, aztán hátra gurulok kicsit, és a jeget óvatosan kikerülve lassan felevickélek.

Január 16.

Egész nap online képzés, csupa gondolati élmény, hogyan írjak erről a sok virtualitásról, amikor nem tudom a fizikai teret köztem és a másik között leírni, amikor az egész olyan sík, és annyira az én fejemben van.

Január 17.

Mansfeld Péter arcán egy koszos maszk, soha többé DK felirat, zavar, meztelen fiú, alig volt 18, amikor kivégezték, az a maszk meg elfedi a száját, a szemét, piszkos a maszk, egyszer használatos, odalépek, dupla kesztyű rajtam a hideg miatt, leszedem, remélem, nem Covidos, kidobom a kukába.

Január 18.

Apa egy trikolórszalaggal átkötött bonbonosdobozban átnyújtja a börtönben kapott és a börtönből írt leveleit, 59-209-es számú rab, egy összetört szívű édesanya, egy meggyötört menyasszony, egy gyászoló hűg, egy kis dobozban hat év, benne egy elküldetlen, újrafogalmazott levél, ami nem ment át a cenzúrán – egy olyan bekezdés miatt, ahol arról ír apa, hogy mégsem jó mindig önzetlennek lenni, az önzetlenek több bajt okoznak és a máglyán végzik.

Január 19.

Hiperinzulinéria: az inzulinrezisztencia előszobája, ami a cukorbetegség előszobája, ott tetszik állni két lábbal az előszoba előszobájában, de a második ajtón akár már láb nélkül léphet be, figyelmeztet kedvesen az orvos.

Január 20.

A bezártságban az a nehéz, hogy a falakról közletről pattannak vissza a gondolatok.

Január 21.

Egy nyolchónapos kisbaba csatlakozik a videóhíváshoz, nyolchónapos, maszkban vagy képernyőn látott csak embereket.

Január 22.

Elrendezem időrendben apa börtönleveleit, könyvrecenziókat is írt a börtönben, és a leendő fiának üzen a papír maradék szabad felületein.

Január 23.

Nézegetem a férjem fényképeit, mindegyiken ugyanabban a szobában vagyok, csak egyikén a széken, másikon a kanapé egyik végében, másik végében, ülök, fekszem, olvasok, gépezem, eszem, iszom, ugyanabban a szobában, csak más melegítőben, mintha egy hosszú nap lenne az év.

Január 24.

Nyaktorna alatt meghúzom a nyakamat.

Január 25.

Soroksáron a jogtudományi intézet portáján átveszem a kutatói meghatalmazásomat, ezzel tudok majd betekinteni apa 1957-59-es irataiba, én most már láthatom, de mit mutathatok meg belőle?

Január 26.

Visszaolvasok pár interjút apával a bőrötnévekről, sok órát beszélgettünk tavasszal, nyáron és ősszel Skype-on, korábban ha ennyit mesélt, valahogy kikapcsoltam, lezártam, mint lánya untam, de mint író mindent tudni akarok.

Január 27.

A szerkesztőmnek küldök szövegpróbálkozásokat, hogy beszéljen apa, hogy beszéljen nagymama a könyvben, azt írja, apával nehezebben birkózom, talán igen, mintha túl közel lenne, mintha túlzottan nagy tétje lenne, nagymamát alig ismertem, paradox módon őt könnyebb megkonstruálnom.

Január 28.

Hogy van az, hogy sose van vége, hogy gyűjtöm a pontokat, egyiket a másik után, még meg se szereztem, de már a következőért nyúlok, közben folyamatosan termelődik, termelődik minden, mintha a fákon percenként nőne a gyümölcs, leszakítok egyet, és a helyén kettő nő, sose tudom leszüretelni.

Január 29.

Mi lenne, ha nem országokra, hanem személyekre lenne kibocsátási kvóta, mindenki egy adott egységnyi károsanyagot eregethetne a levegőbe havonta, otthon ülve pénzt kereshetnének azzal, hogy a kvótáinkat áruba bocsájtjuk.

Január 30.

Pakolászunk, költözködünk megint, többször az elmúlt évben, mozgásban van minden, nincs viszonyítási alap, a tárgyak is olyan elhagyhatóvá válnak, tulajdonképpen mindenről le tudunk mondani.

Január 31.

Átszüremlenek a hangok, ahogy férjem a testvéreimmel és barátaikkal Star Craft bajnokságot játszanak, férjem hevülten kiáltozik, teljes átéléssel, mintha semmi fontos nem történhetne azon a pályán kívül, ahol a zergek és a titánok összecsapnak, kicsit talán irigy is vagyok, mikor csináltam ennyire csak úgy, minden további ambíció vagy remény nélkül bármit is, ők is csak a Star Crafftózásért Star Crafftóznak, nincs vele más céljuk, talán ezek az egymondatok, tulajdonképpen mindegy is, hogy valaki eddig eljut-e, végiggörög-e a januáromon vagy nem, nem vezetnek ezek a mondatok sehová.

Nagy Dániel

Február

1. Néha csak annyit akarok, hogy szavakkal dolgokat csinálhassak.
2. Ma fényt derítettem arra, hogy a gördeszkás korszakom nemcsak a Fubu márkával ismertetett meg közelebről, de megtanított arra, hogy vannak járható, és vannak járhatatlan utak.
3. Jó lenne, ha Truffaut, Mándy és Wes Anderson találkozhatnának, mondjuk egy cukrászdában, és ott beszélgetnének vonatokról, gyerekkorról, filmekről, ilyesmikről.
4. Az uzsonnára elfogyasztott téli fagyi ropogós tölcsérében megbúvó cukros pálmazsírmasza még mindig gyerekkorizű.
5. Csodás fogalomra bukkantam: youngtimers, vagyis a 90-es, 2000-es évek autójának gyűjtőfogalma, tehát például a Fiat Uno is már idetartozik.
6. A mai nap egy lánnyal beszéltem a lucid dreamingről, hogy most ő ezt próbálja, a tudatos álmódást, és bíztat, csináljam csak én is, kezdjem el tréningeztetni magamat az álmodásra, váljék belőlem is igazi, 5 csillagos álmodó.
7. Hónapok óta unom az iróniát. `\\_ (ツ) \\_`
8. „Kiderül, hogy az úgynevezett függöny mögött, amely állítólag eltakarja a belsőt, nincs semmi látnivaló, ha mi magunk nem megyünk mögéje, éppannyira azért, hogy lássunk, mint azért, hogy legyen mögötte valami, ami látható. (G. W. F. Hegel)
9. „A kifinomult irodalmi érzék rezdül a remek(-)íróra, sőt egy masszív „elváráshorizontot” konstruál, amely lehetetlenné teszi, hogy megpillantsa benne a rosszat, a gyengét, az unalmasat, hiszen egy remek(-)íróról van szó, tehát bizonyára minden sokkal jobb, erősebb, érdekesebb, mint első olvasásra tűnik.” (Farkas Zsolt)
10. Azért az lehet baj, hogy elég sok mindent elég gyorsan megunok.
11. BRÉKING: 10 forinttal emelkedett a tepertős, a sajtos, a medvehagymás és a krumplis pogácsa ára itt, ebben a Mester utcai pékségben. (´ _ ˘)
12. A mai nap egy lánnyal az időről beszélgettünk.
13. Ma a Mikszáthon sörözgettünk, aztán 8 óra lett, menni kellett, és mi mentünk is, de nem haza, hanem Luluhoz, akit nem ismertem, de azt mondták, oda menjünk, ott lesz a buli, a folytatás, és hát lett is, valóban, több ember bement egy lakásba és ott söröket fogyasztott, azonban el kell szomorítsam az olvasókat, azokat az olvasókat, akik kezdenének izgalomba jönni, hogy micsoda kaland ez, péntek este, csak úgy, az utcáról meglátogatni valakit és bulit csapni, akik már idealizálták ezt a pikáns kis helyzetet, hogy micsoda spontán fiatalok ezek, tudnak élni, na szóval nekik mondom, hogy ennek itt most vége van, ugyanis – sajnos – annyira elszomorítóan kiszámítható innentől minden, hogy kedvem sincs ezekről írni, meg amúgy is, mindig is utáltam, ha valami csak azért jó, mert spontán.

14. Ma a Ctrl billentyű megszűnését képzeltem el, hogy visszamenőleg megszűnne az összes Ctrl-lal elkövetett billentyűparancs, és hogy ez akkor mekkora nagy gond lenne.

15. Vicces, nem? (☑️)

16. Befejeztem Békés Pál Félőlény című mesekönyvét, amiben a Félőlény Élőlénnyé karakter-változik.

17. 27 éve születtem, reggel 10 óra tájban, amikor – gondolom – rengetegen töltötték tízóráissal az idejüket.

18. Jajj, amikor a szívről meg a lélekről van szó, amikor csak úgy feljön, mint téma, a semmiből, mert mindig feljön, valahogy mindig bedobják, jó lesz ez, csellengő, szorongó huszonévesek, nem tudnak miről beszélni, és akkor valaki bedobja, hogy szív meg lélek, és én ilyenkor mindig a telefonomhoz nyúlok. (· ^ ·)

19. Péntek van, és pár perccel ezelőtt lecseréltem a múltat a jövőre.

20. Gyanút fogtam, hogy egyenes arányosság van az ember kora és a kapucnispulcsi-készlete között, de a barátaim mondták, hogy ez nem ilyen egyszerű.

21. Próbálok elképzelni Hazai Attila első munkanapját, hogy mint reklámszövegíró besétált egy ügynökségre, és ott megkapta az első briefjét.

22. Aki ironizál, az valószínűleg élni akar. (Farkas Péter)

23. Ma többször is elmosolyodtam, mikor kimondtam magamban, hogy „Kösd össze a kellemest a hasznossal”, mert ilyenkor mindig elképzeltem, hogy valaki fog egy ácszerűt, és összeköti a kellemest a hasznossal.

24. Szerintem hetek óta álmodom nőekkel, de az is lehet, hogy igazából lányokkal, csak soha nem sikerül eléggé megismerjem őket, hogy kiderüljön az igazság, de talán majd ma.

25. „És bár az innovatív modern művészetről mindenki azt mondta, hogy ez a szabadság kiteljesedése, Groys szerint a legsúlyosabb rabságról van szó - rabság volt az, hogy mindig újat kell csinálni.”
(Sebők Zoltán)

26. Kellemetlen és unalmas és hótchiki kádernek lenni, nap mint nap felbőfogni a kellemes falkamelegben a jól megrágott, kötelező „gondolatokat”, és élvezni a hierarchia hűvös biztonságát.

27. Az ajkam sörhaptól zsibbad, és élvezem.

28. Aki nem ismerné Kabai Ferencet, annak elmondom, hogy 56 éves, hajléktalan, hegesztő, de van engedélye daruzni is 50 tonnáig, és most munkát keres, és leszólított vasárnap hajnalban, hogy merre kell mennie a villamoshoz, amivel majd a szállóra, és beírtam a Google Maps-be, és láttam az útvonalat, amin majd eljut egy matracra, vagyis ezt mondta, hogy a matracért megy, és aztán adtam neki 1000 forintot, és szégyelltem magamat, és elkezdett sírni, és én is majdnem, és ott voltunk ketten a Boráros téren, tényleg senki, csak mit ketten, és fújt a csípős szél, és néztem, és nézett, egy szót sem szóltunk, mit mondhatott volna, mit mondhattam volna, csak annyit suttogtam halkán, nagyon halkán: ez a bűdös, rohadt, kurva élet.

Martin Svedman

Amikor iszom

(részletek)

újév másnapján
a barátaink hazamennek
egy napot még maradunk
mi ketten
a boltok nyitva vannak
sofie megy és szétnéz
koradélelőtt van
elmegyek az italboltba
sofie mondta már hogy szakít velem
ha újra inni kezdek

...

dörömbölök
minden ajtón
a hotel folyosóján
sofie kijön
a pongyolában
mondja rendben van
téves riasztás

...

bevisz
a fürdőszobába
elalszom ott bent
ő segít be
az ágyba
másnap reggel
sofie vezet
mondja fent
volt egész éjjel
kitesz az
expresszbusznál

...

a költöztető kocsit elment az økerni
miniraktárba
szomorú
bekapcsolni
sofie és henrik wifi-jét
a szoba mélye letarolva
a net az egyetlen
ami még megvan

...

korlátozom az ivást
arra hogy bárba megyek
az italok kisebbek
a blackoutok rövidebbek

...

az orvos
ct-t akar csinálni
a veséről
a májról a hasnyálmirigyről
az ápolónő
azt mondja meg fogok halni
ha így folytatom

...

a bódulat nem tartós
semmi sem az
a fogason
a kórházi ágynál
lóg a kabátom
egy szakadás van rajta
a szakadás jobban
elszomorít
mint hogy meg fogok halni
ha így folytatom

Szeles Judit fordítása

Martin Svedman (1977), norvég költő és esszéista, Reykjavikban született. 2019-ben jelent meg első kötete, az Amikor iszom, melynek első kiadása kevesebb, mint két hét alatt elfogyott.

Pál Dániel Levente

Annyira nem hiába

volt, hogy szerelmi bánatomban a szír határig szöktem át,
csempészekkel hosszan alkudoztam, s egy rossz vicc miatt
térdepelve néztem gépfegyverek rovátkolt puskatúsát

máskor, ha a szív segédigéi végleg elvesztették a lexikát,
egy részeg hajón ért a hajnal, hol sötét nézésű unokák
sírták vállamon núbiai nagyapjuk elsüllyedt birodalmát

volt egy lányom, karácsony este a budai Szent János Kórház
nőgyógyászatán marta keresztnevét az örök feledésbe
az a csepp könny, mi átszivárgott a fájdalom kősvatagán

s még nyíltak a völgyben a kerti virágok, még termett
a füge az ablak előtt, nem láttam én a téli világot,
hát repjegyet vettem, legyen egy holnap a tegnapi előtt

a cirkusz udvarán ért a jó hír, képzeld, megfogantam,
fiú, mely a legtöbb alany s állítmány közt fogvacogásra
lehetne gyógyír, e mondat végén én világgá szaladtam

már nem emlékszem, lángot ki lehelt a deres ágra,
hány sziklacsípőt öleltem, egy percet se bánva,
és hányszor feküdtem fel eső után szivárványra

csak szárnyaim hallom, és a sűrű, édes trópusok
étvágyával falnám, egymillió láthatatlan tejfogammal
három gyermeked helyett gyermekként húsod

de nem haraplak, míg nyelvemmel rossz nyelvek imája
vegyül, csak leírom, minden lehető nekedvers helyett,
hogyan éltem, s ahogy tágul a jelen, annyira nem hiába

Szilágyi Zsófia Emma

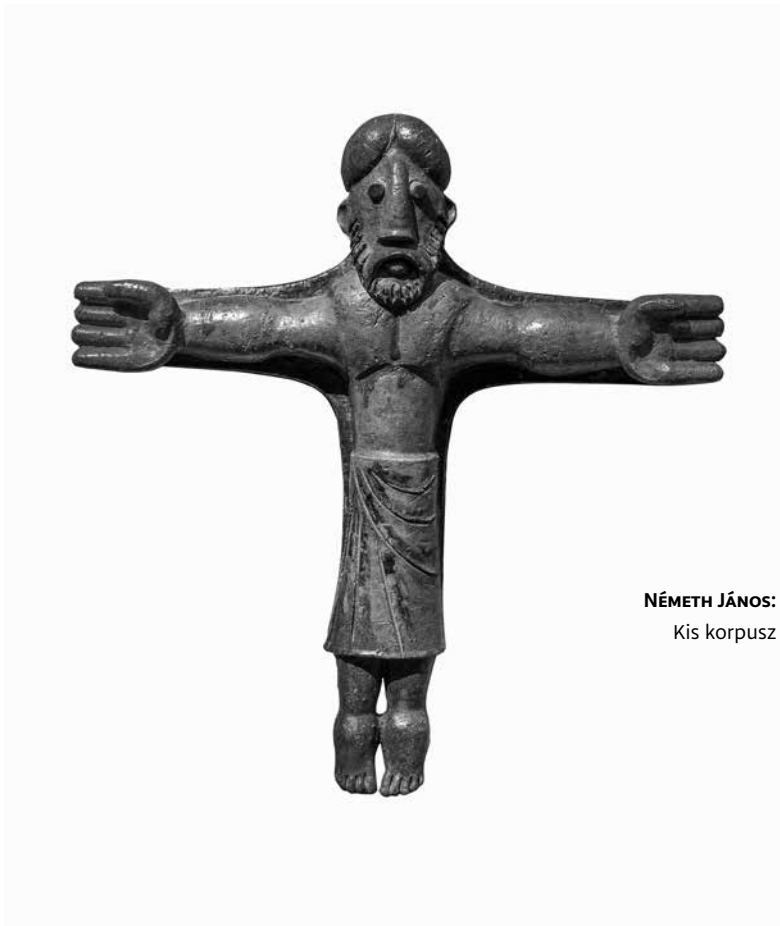
Fortuna fia

Hrabalnak

Csak a kezét akarom megcsókolni, s indulni is haza, de be kell látnom: gyávaságom miatt kárpótlás nélkül fogok visszafordulni, ellenben nem elég kárpótlás-e nekem, hogy érezhetem e szerelmet, és így inkább megírom magának, hogy mennyire szeretem, csak ne kételkednék abban, hogy a toll átadja-e vágyakozásom hőfokát, vagy csupán zagyaságok sorát kanyarintánám a papirosra, mert láttam, délután fürdőt vett, és finoman csavart, rózsaszín köldökét, bársony ölének díszpáholyát is megfigyeltem, ezért én önnel, Mariska, fürödni vágyom, hogy számba vehessem rózsavíz-áztatta nagylábujját, most, azonnal, mert lehetetlen, hogy az est szentsége nem sugall önnek gyengéd és titokzatos dolgokat, például hogy sötétben is a balkonján járok, reménykedve, hogy megvakarhatom viszkető lapockáját vagy orrának piszén kerekedő ívét akár, ám még szerencse, hogy úriember vagyok, s másra nem is gondolok, beérvén azzal, hogy e lágyan szótt függönyön keresztül szemlélhetem önt, hiába tűnik még hitványabb akadálynak, mint a nappali órákban, mert én csak egyet észlelek: hogy a balkonról nem fogok élve lejutni; ön megment vagy én belehalok, hiába a reménység, hogy láthatom magát ma, holnap és bármikor máskor, mikor az Etna ölemhez képest egy csészényi otffejejtett kávé, de vigasztal a tudat, hogy lefekvés előtt a maga arcképét nézem, amit május harmadikán, délután két órakor leemeltem a falról és bedugtam a zakóm alá, amíg önnél voltam teára; amin a fehér zongorája mellett ül, csipkekalapban, kezét pedig szelíden ölében pihenteti, de hisz pontosan tudja, melyik festmény, még itt voltam, amikor észrevette, hogy eltűnt a kép, az egyetlenegy alkotás, amivel elégedett volt, mondta május harmadikán, délután két óra után öt perccel, miután visszajött a toalettből, és mivel maga annyira bánatos lett, észre sem vetette a hirtelen nőtt púpot: púpot hazudtam magamra, Mariska, én, a hajdani hiú ficsúr, ám Önnél csak egy bánatosabb ember volt akkor a szobában: én, hisz a maga bánata az én bánatom is, ezért soha nem bocsátom meg magamnak, hogy miattam volt szomorú, de higgycs, nagy becsben tartom a festményt: néha a párnámra teszem, és szépen betakargatom, olykor énekelek is neki, és ha ön az enyém lesz, mert belém szeret, akkor a festmény, a festményünk, ugye, visszakerül a helyére, de kérem, ne feltételezze rólam, hogy siettetném, mi sem igazolja jobban szavaim hitelességét, mint önnön bizonyosságom: hiszem, hogy magamba tudnám bolondítani, és ami úgysem szökhet meg előlünk, az nem ingerel arra, hogy siettessük, ezért türelemmel várok magára, hisz ha annak, aki eddig egész életében megtagadta a szerelmet saját magától, ez a várakozás könnyed időtöltés, édes henyélés csupán és bevallom, néhány hónappal ezelőtt, ha valaki megmutatta volna mellkasomban a szívemet, épp olyan meglepődéssel fogadtam volna, mintha szárnyakat fedeztem volna fel a lapockámon, és most először engedtem elgyöngülni szívemet, önként súlyos láncot akasztva nyakamba, melynek végét örökre az ön kezébe adtam, de vaskos láncaim könnyű bársonyszalagnak tetszenek csodás fehér kacsójában, úgy rángassa, rángasson, kérem, ahogy csak bírja, s én nem tiltakozom, mert tudja, tegnap este azt álmodtam, hogy a gyümölcsösömben találkoztunk, ahol tiszta vízű források voltak a zöld lombok alatt, barlangok, amelyekben csókolózni lehet, és remek márványszobrok angyalokról és szüzekről, és micsoda virágok, rengeteg; olyan volt a kert, mint a tűzvész, csak rózsákból, lugastól lugasig szökelltünk kézen fogva, lepkéket hajkurásztunk, amelyek csapongó röptükben sorra csókolgatták a virágok szirmaikat, piknikeztünk is, igen, a barackfa árnyékában, közös pohárból ittuk a meggybort – mintha harmatot kortyoltunk volna ugyanabból a liliomból, aztán fekete hajára rózsaszín barackfavirágok hullottak és maga felnevetett, minek hatására aztán álmomból én is kacagva keltem, hát bízva rám, majd én beszélek magának az igazi költészet nyelvéen: magát feleségül fogom venni, és egy egész füzér gyermekünk lesz, maga pedig tisztába teszi majd őket,

törülgeti az orrukát, altatja és mosdatja őket, hemzsegenek majd körülöttünk szerelmünk hús-vér gyümölcsei: ha nevetnek, boldogság, ha bógnek, még nagyobb boldogság; üvölteni, ez az élet, és nézzük majd őket, ahogy kebléből szopnak, amint a kertben kúsznak-másznak, ahogy egyik nap még az első csínytevésük szégyenétől pirul arcuk, másik nap már őket is a szerelem hevülete csípi orcán, s akinek ez az öröme megvan, mindene megvan, de én eddig nem is szerettem a szerelmet, mert bölcs voltam; de aki magát szereti, megérti a valódi nagyságot, s tudom, nagy erőfeszítés kell, hogy maga viszontszeressen, így kérem, tegyen velem, amit akar, mert arra születtem, hogy Vénusz kecses lábait csókoljam s cirógasson, mint rekettyebokor alá pottyant madárfiókát; gyakorolva testi és lelki irgalmat felém, mert verébfiókának érzem, ó, Mariska, magam, gyalázzon, verjen meg, aztán öntsön le vitriollal és gyújtson fel, bánjon velem úgy, ahogy kívánja, mert imádom, hisz én már nem félek, hát szúrjon meg, az istenért, ne csak karcoljon mérgezett hajtűjével; a vér piros, a vér meleg, a vér szép, ó, milyen szép, döfje belém, könyörgöm, hogy kínozza kínozzon, és én örökké helyeselni, tapsolni fogok magának, csodálni és tömjénezni fogom, leborulok lábai elé és örömmel engedem kérgessé válni térdem kalácsát, miközben maga előtt csúszva cukrozom minden szavát, és felhatalmazom, mi több, megkérem, hogy ha nem szeret, tegyen a semmivel egyenlővé, még a semminél is kevesebbé, mert ez az állapot, mely ifjúkoromban olyan nevetségesnek tűnt, most gúzsba köt, megcsonkított nyomorékként élem napjaimat, ám ha maga viszontszeretne, akkor kiváltságosnak, Fortuna fiának érezném magamat, de most már igazán megyek, holnap megint jövök és azután is, mindaddig, míg végül azt nem mondja: potes capere virginitatem meam.

NÉMETH JÁNOS:
Kis korpusz

Acsai Roland

Ebihalak

Befőttésüveg-óceánban
ebihal-bálnák
úsztak:

a „még nincs” és a „már van”.
Ami várt rád:
a múltad

a jövőddel párban.
Tiszavirágzás
volt minden új nap.

Békalencse-rája-áram
kínálta villámját.
A gyerekkor ottmaradt túsznak,

nem a te lelkeseden szárad.
Megfejtetted az ebihalak álmát,
az idő-kopolyúkat,

amíg az uszonyok helyén lábat
növesztettek, és nyelv-csáklyát
dobni tanultak.

Ember vagy állat:
ugyanaz és más-más.
Egy porszem is világgá hullhat.

Szabó Dárió

Beton

Mint árvíz idején medrét a folyó, úgy
hagyják el a várost a nyáresti fények, utánuk tompa
giccs marad, az anyagba a sötétség beleragad egy
befejezetlen épület
szerkezetébe az idő.

Féknymok a keresztveződésben – mintha erdőben járnék, idézik a vadcsapásokat, új ösvények
a halál innenső oldalán.

A fák botladoznak, és mohón
elnyelik a fényt.

A valóság befejezetlen tartomány, cementeszsákot húz rá az
észlelés.

Tálcium

– Járok egyet. – Vetette oda Elemér foghegyről az ócska díványon heverő Andrásnak. (Elemér egy fekete, pufajkaszerű kabátot viselt, bélés nélkül. A vattából készült bélés helyén most friss és ropogós eurók pöffeszkedtek.) Elemér megnézte magát az előszobai állótükörben. Az ismerős látvány ezúttal kellemes érzéssel töltötte el: „Vastag vagyok!”. Úgy tervezte: végigsétál a korzón, majd felszáll valamelyik buszra az állomáson, arra, amelyik megáll a Tónál, több ilyen rendszeres járat is volt. „A Tótól majd gyalog sétálok vissza, esetleg villamossal”.

A jelentékeny késéssel érkező autóbusz teste olyan volt, mint egy hosszú, gótikus katedrális. Behemót csuklós-busz volt, középső ajtó csukva voltak. A csukott „főkapu” láttán a buszmegállóban csalódott morajlás támadt. A buszra „messiásként” várakozó tömeg, kénytelen-kelletlen, a „bazilika” főkapuja előtt a „gyóntatófülke” szűkös bejáratához tódult. Ez volt a sofőr helye. A gyóntatófülkében terpeszkedő sofőr egy komondor mogorva pillantásával ellenőrizte a felszállni készülő utasokat. (Néha talán még vakkantott is, bár ez a hang leginkább egy torokgyulladásra hasonlított.) Elemér a jármű „apszisa” felé indult. Az üres ülőhelyek látványa pozitív hatással volt az egyre türelmetlenebb emberekre. Később, a többi megállóban, az utasok már valamenyinyi ajtót kedvükre használhatták, jelezvén, hogy a nagyvárosi köröket rová sofőr Szent Pétert idéző bigott buzgalma alábbhagyott. Elemér nézte az utcán sétáló embereket, s hallgatta a mögötte helyet foglaló három asszonyt. Az egyik asszony folyamatosan az „Atyaúristent” játszó sofőr családját emlegette. Különösen az anyukáját. A sokadik piros lámpa előtt a sofőr kiszállt a „gyóntatófülkéből”, s hevesen gesztikulált. Ujja egyenesen Elemér irányába mutatott, de valójában a három asszonyhoz szólt. Büntetéssel és leszállítással fenyegette őket: „Ha nem fogják be!” Elemér nem látta a háta mögötti rendezavarókat; ahhoz, hogy lássa őket, meg kellett volna fordulnia. De mintha a többi utas se nagyon forgolódott volna. A sofőr „prédikációjának” hatására Elemér izzadni kezdett. Úgy gondolta: jobban teszi, ha leszáll a legközelebbi megállóban. Az ajtóból még vetett egy pillantást a súlyos „blaszfémiával” vádolt asszonyokra.

Elemér a Tó kevésbé forgalmas partján sétált. Sörözni szeretett volna, de jelenleg nem volt kedve az emberekhez. A Tavát nézte. A töltéshez közel néhány hattyúpár úszott, fiatal párocska etette őket kisgyerekekkel. A hattyúk nyaka kecses volt és ragyogott, akár az alabástrom. Elemér utolsó, legnagyobb szerelmére gondolt. Krisztina nyaka volt ilyen hamvas, – s milyen finom bőre volt neki, milyen puha! Elemér arra gondolt: ha nincs András, most ez a nő lenne a felesége. De jobban szerette Andrást önmagánál, így átengedte a kezdeményezést Andrásnak. Azóta folyamatosan erre a nőre gondolt, és erre a nőre gondolt András is, ő sem szeretett volna fájdalmat okozni Elemérnek. Végül az egészből nem lett semmi, Krisztina férjhez ment, elköltözött, gyermeket szült, ők meg maradtak agglegények... A Tó körül kocogó futók elterelték a gondolatait. A szemközti parton emelkedő apátság hattyúhoz hasonlított, képe ott lebegett a víztükörben. Elemér volt a fiatalabb – igaz, csak néhány perccel –, és Elemér szerint: „a fiatalabb még várhat”. Csakhogy András nőügyek terén született Grál-lovag volt, a Múltat bálványozta, a jelenben nyíló rózsza számára töviskoszorú volt; egy ujjal sem nyúlt volna Krisztinához. Elemér nem szerette a múltat, a Jelenben élt, ám Krisztina emlékét nem tudta elengedni. András szívét táplálta ez a szomorúság, míg Elemér szívét sorvasztotta. Az egypetéjűség átka, hogy ugyanabba a nőbe szerettünk bele, gondolták szomorúan.

– Ide süss, kölyök! – mondta András Elemérnek. András kövérkés kezében egy kisebb belvárosi lakás árával felérő aranypénz volt. Elemér vetett egy futó pillantást az „oltári ostyaként” felmutatott tárgyra. Noha kizárólag papír alapú eurót hamisított, a középkori érmehamisításnak számos

fortélyát ismerte meg az évek során, többek között az értékes patinát képező legújabb technikát is. Az újdonsült „remekművet” legjobb tudása szerint bírálta el. – Királyok leszünk!, biccentette... Mosolyuk összevillant egy pillanatra, de András csillogó tekintete ismét a markában lévő hamisítványra siklott. (Két kipirult orcájával úgy festett, mint egy jóllakott ájtatos-manó). Elemér tudta, mi következik most: András meghívja őt egy korsó Borsodi sörre. Elemér azonban elhárította a szívélyes invitálást, egy időre ugyanis elment a kedve az emberektől. A Tóról beszélgettek. András maga indult a kabátjáért: „Akkor egyedül iszom le magam a sárgaföldig... Végül is, nem vagyunk összenőve.”

Elemér álmodt látott. Álmában ő volt Robinson Crusoe, egy lakatlan szigeten, amelyet kör alakú látott. A sziget körül sötét zátonyok tornyosultak, a parti fövényen forró, hófehér homok. Zúgott a tenger.

A Hold, mint egy hatalmas, fényes érme, úgy ragyogott az égen; néha arany volt, néha ezüst. Elemér álmában megsimogatta a Holdat. A Hold arcán TÓ volt, fekete, mint egy sebhely.

– András! ... András! – kiabált folyamatosan, elhaló hangon.

– András! ... András!

Rajtuk ütöttek a kommandósok. András (és) Elemér nem tanúsítottak komolyabb ellenállást, a rend őrei könnyűszerrel ártalmatlanították őket, biztosították a helyszínt. A szembesítésük előtt kihallgatták őket, külön-külön.

– Mindent lefoglaltunk. – mondta a nyomozást vezető altiszt. Elemér elérékenyülten mérlegelte az elébe tárt bizonyítékokat. A hamisításhoz használt eszközökön mindenhol András ujjlenyomataik voltak. „Mintha már meghalt volna.” – emlékeztették Elemért. Elemér áhítatosan felsóhajtott. Az aranyak közt egy ezüst éktelenkedett kirívóan. Elemér csak a díszes előlapot látta, KRISZTINA KIRÁLYNŐ képmásával. – „Hibátlan darab”, diktálta tárgyilagos hangon a jegyzőkönyvbe. – „Tükörfényes”. – Igaz, nem volt rá szükség, hogy másmilyen legyen...

Nyirán Ferenc

Felhőszaggató

Ez a szürkeség napok óta.
De hiszen ősz van. Sosem
volt rád jellemző a mélabú.

Akkor meg minek lógotod
az orrod? Pórusaidon most
beszivárog a nedves, ködös

állapot. Letaglóz, mint egy
állatot. Barlangodba húzódsz.
Onnan kifelé tekintve még

csak-csak kibírható a nyálkás
létezés. Ahol már semmi sem
biztos, csak ez a rideg és

iszamós világ. Nincs kapaszkodó.
Odalettek a harsány, napfényes
tavaszok, vibráló nyarak. Most

az ősz birtokol mindent, közeleg
az elmúlás. A tiéd is. Ne várd
meg a telet. Kelj fel a karanténból,

menj a hegyoromra. Nyúlj fel az égre
és kezd el szagatni a lelógó
szürkeséget. Akad még ott valami.

A lány

A lány még mindig
szerelmes. Barátság és
szerelem pengeélen jár,
mondta kétértelműen
egy éjjel. Nem mertem
magamra érteni. Jól
tettem, mert nem rám
gondolt. Csak egy létezik
számára tizenhat éve már.
Huszonnégy, amikor végre
elveszíti a szüzességét.
Most két macskát simogat.
Meg önmagát. Maszturbál.
Zenét hallgat és Berkesit
olvas. Össze tudja egyeztetni
József Attilával. Rendetlen.
Szereti a sört. Sír, sokat.
Szeret jótékonykodni.
Szeret főzni és enni.
Makacs és álnok, mint egy
tősgyökeres cívis polgár.
Nem felejt. Nem bocsát. Már
nem ír verseket. Nem
kontárkodok bele. Görgeti
maga előtt az éveket.
Elhízik és megcsúnyul
észrevétlen. De szerelmes
mindhalálig.
A lány.

Domonkos László

A francia vers

Döme már harmadik órája álldogált a naposasztal mögött. A vacsora körüli nagy sürgés-forgás lassacskán kezdett elcsöndesedni, a takarodó előtti, viszonylag nyugodt időszak kezdődik, körletti terepere, olvasgatás, levélírás, van, aki már ilyenkor aludni kezd, nem várva meg az este tíz órát. A folyosón hol itt, hol amott nyílt ki egy körletajtó, a halványkék egyenpizsamákban, a fekete gumisarukban slattyogva, karjukon a barna-fehér törülközőkkel lépdeltek a zuhanyozó vagy a közös vécé felé, halk zsongás, már régóta nem érzett, intenzív szagok, keskeny füstcsík kúszik ki a zuhanyozó előteréből és foszlik semmivé a közönyös levegőben, akár a késő esti vagy a hajnali vágyakozások, kósza emlékfoszlányok valahonnan az ősködből, a múlt századból vagy az ókorból – az öt hónappal ezelőtti világból. Döme merengve jártatta végig szemét a folyosó fényesre sikált kőkockáin meg az előtte felkanyarodó, ide, a legfelső emeletre felvezető lépcső sötétzöld korlátján. Bár nem láthatta, félig-meddig hallotta-sejtette az alattuk levő szintről, a kertészeti egyetemisták mittudoménmelyik századának körleteiből felszűrődő zajokat. Ott is nagyjából minden ugyanolyan lehet, mint nálunk, gondolta, ugyan mi a különbség?

Mintha a mozdulatlan századkörlet-díszlet körülötte hirtelen fellázadt volna, vadul ellentmondva: amint lassan körbefordult önnön tengelye körül a magányos folyosóvégi asztal mögött (szék sehol), a falat, az egész sarkot-szögletet borító, embermagasságú funérlemez-lábazatra esett a pillantása, ami vakító harsánysággal cáfolta a kertészetisekkel, a tétékásokkal vagy az agráregyetemistákkal való egyformaságot, erősítve a bölcsész-alegység nagyon is valóságos egyediségének drasztikus tényét: szép kalligrafikus írással, vastag sötétkék betűkkel sorakoztak egymás alatt a sorok, majdnem mértani pontossággal a lám, táblának is kiváló, okkersárgára festett lemez közepén. Két versszak, franciául:

„L'amour s'en va
Comme la vie est lente
Et comme l'Espérance est violente
Vienne la nuit sonne l'heure
Les jours s'en vont je demeure”

Döme nem volt francia szakos, az amouren kívül egy árva szót sem értett a versből. Szerette a francia költőket, élvezte, mikor Baudelaire-ről, Verlaine-ről meg Rimbaud-ról tanultak a gimnáziumban, igaz, nem valami sokat, de hát tulajdonképpen csak őket ismerte a franciák közül, homályosan Rimbaud-t érezte magához legközelebb állónak, de a másik kettő izgalmas eredetisége is megragadta, kicsit irigykedve gondolt azokra a francia szakosokra, akik eredetiben olvashatták őket, majdnem biztos volt benne, hogy e három költő valamelyikének valamelyik költemény-részletét róhatta föl ide unalmában-elrévülésében valamelyik franciás bölcsész-századtárs. Tiszteletteljes szeretettel nézegette, silabizálgatta egy darabig a sorokat, próbálgatta, melyik szót ugyan hogyan is kellhet kiejteni, ki fordíthatta le magyarra ezt a verset és vajon milyen lehet, hogyan hangozhat magyarul. Szerelmével, Beával negyedikben hosszú órákat töltöttek el azzal, hogy Poe A hollójának Tóth Árpád-féle verzióját összehasonlították a precíz gondossággal beszerzett különböző fordításokkal – Babitséval, Kosztolányiéval, Szabó Lőrincével – végül ifjonti magabiztossággal megállapítva, hogy egyik sem ér a Tóth Árpádnak a nyomába sem – most ezzel a néhány sorral ugyan nem tudott mit kezdeni, de indokolatlannak tűnő, irracionális büszke elégedettség töltötte el, hogy ez itt áll őrt a háta mögött, a naposasztaltól alig másfél méterre, komolyan és magabiztosan, szilárd és színvonalas állandóságot biztosítva itt, éppen itt... Körülnézett, végigkémlelt a folyosón: majdnem teljes csönd. már szinte semmi mozgás, inkább csak halk duruzsolás-féle hallatszik ki a körletekből. Kilenc óra elmúlt.

Visszalépett az asztal mögé, jó szokása szerint fél fenekével ráült, lábával harangozott, mind ütemesebben. Bea jutott eszébe, mint esténként szinte mindig, a kreolos arcbőre meg a szép hosszú dereka, nemkülönben hosszú, nyúlánk combjai. És a többi... Enyhén szédülni kezdett a ráömlő képzelethullámtól, az ütemes dübögést már nem is hallotta.

Arra eszmélt fel hirtelen, hogy az ütem hangereje és intenzitása, de még a hangszíne is megváltozik: mintha erőteljesen egymás után jól odahelyezett lábak csusszanása-csattanása lenne, bakancsot keményen lépcsőfokokhoz csapó ritmus, pak-pak, pak-pak, már látta is odalent, a lépcsőfordulóban a tányérsapkát.

Döme szemvillanás alatt a naposasztal mögött állt, a néphadsereg csodás kiképzésének látványos bizonyítékaként előírászerűen feszes vigyázzban, miközben vállból derékszögben hajlítva keményen tisztelgésre emelte jobbkezét, már artikulátlan hangja zúgott végig a folyosón: „első század! Vigyázzz!” A folyosón a fürdőből törülközőjüket hanyagul lógatva a körletháló felé batyogó két pizsamás-papucsos fiú mintegy varázsütésre mozdulatlaná merevedett, a benti zajok a másodperc tört része alatt elnémultak, semmivé váltak, tovaröppentek, a halotti csendben talán a lenti szinten a kertészetisek is hallhatták, hogy „őrnagy elvtárs, Döme Gábor századnapos jelentem, az első század takarodóra kész, rendkívüli esemény nem történt.”

Az ügyeletes tiszt – zömök, jó negyvenes férfi, vastag, rövid lábakkal, pocakján feszülő antant-szíjjal, puffadt, szeplős kezével hanyag mozdulattal tisztelgést mímelve – vagy másfél méterrel állt előtte az asztal másik oldalán. Dömének azonnal feltűnt, hogy Domaházi őrnagy behízott malacszemének kifejezéstelen tekintete valahogyan nagyon furcsa farkasszemet néz most vele. Nincs igazán szemközt. Néz – de nem őrá néz. Valahová máshová, mellette néz el valamerre. Mögé. És már látta is a vadul lendülő és előremutatató kezet a hurkaszerűen vaskos mutatóujjal, hallotta a fülsiketítő ordítást:

– Létürüni! Nem magyarú van! Létürüni!

– Értettem. Kérek engedélyt... – Döme nem folytatta. Részint a dühtől nekivörösödött Domaházit láthatóan egyáltalán nem érdekelte, mire vagy mihez is kérne ő engedélyt, másrészt így hirtelenjében maga sem tudta, mit is kellene engedélyeztetnie. Az enyhén szólva ellentmondást nem tűrő parancs végrehajtásának megkezdését? Az elmozdulást a naposasztal mögül? A Korrekciós Tett megindítását? Az őrnagy már a körletajtók felé kacsázott vaskos, rövid lábain, nemsokára valamelyik szakasz hálóterméből hallatszik majd a diadalmas ordítás, körletrend és hasonlók tárgyörben. Neki már csak, egy, egyetlenegy teendője marad.

Hirtelen mozdulattal, türelmetlennek tűnő gyorsasággal megigazgatta a zubbonyát meg a sapkáját – tenyeret összeszorítva, akárcsak tisztelgéskor, a sapka sildjéhez merőlegesen odailleszteni, függőlegesen tartva, a fejfedő szimmetriáját ellenőrizendő –, de a két ideges mozdulatot már menet közben fejezte be. Határozott, nagy léptekkel sietett a zuhanyozók előtere felé, ahol a dohányzó helyiség sarkában szerényen meghúzódva vártak a vödrök meg a fókák, a nagy, durvaszövésű felmosóruhák. Nem nagyon válogatott köztük, indult visszafelé, úgy érezte, valamiféle bocsánatkérő sietséggel. Bár fogalma sem volt, legföljebb csak haloványan sejtette, kitől vagy mitől is kellene bocsánatot kérnie.

Gyuris Fruzsina

a mahagóni emlékezete

tizedikes koromban bejöttél a szobámba.
én gyűlöltem azt a szobát, lila falai voltak és te festetted.
emlékszem, én választottam a festéket
te azt mondtad, ez mahagóni.
aztán azt mondtad, most el kell menned, de nagyon szeretsz engem.
ránéztél a falra - még csak nem is rám-
és elmentél.
akkor utáltam meg a falakat, a festőket, a színeket, de meg a szobámtól a festékbolthoz vezető
utat is.
és téged.
soha többet nem beszéltünk.
aztán persze
párszor megkaptam az exeimtől,
hogy jobban tudom a színeket, mint ők
„apád festő” –
most itt állok az urnád felett,
ez mahagóni.
nagyon szeretlek,
de most el kell menned.

NÉMETH JÁNOS:
Vaddisznó

Vasas Tamás

a london-trilógia

I. chatterley asszonyosság tovább meséli,

és a paprikaszagú ipse csak azt kérdezte tőle, mintha bármi köze lenne hozzá, hogy *elnézést, de a hölgy nem a felesége*, mire ő, de tudod, azzal a repedezett bőrdzsekis, lakótelepi jó modorával, *de, és akkor mi van, már az asszonynak sem csaphatom a szelet*, hát, finoman szólva is rövidre zárta a témát, tudod, ez a köpés-nyelés semmi, közel-távol szindróma, és utána, képzeld, valami olyat csinált, amit soha, vagyis csináltunk, cukrászdába mentünk, egy cukrászdába, mari, elhiszed ezt, érted, habos fánkot vett nekem, és kivételesen nem a 24-esen dőcögtünk haza, hanem taxit hívott, és engem valami nagyon különös érzés fogott el, tudod, ilyenkor szokták azt mondani, hogy „először éreztem magam nőnek mellette”, és a többi, de nem, mari, azt hiszem, szerelmes lettem belé, 24 év házasság után, most mondd meg, és ki tudja hány 24-esen való esti tötymörgés után, de igen, én akkor szerelmes lettem belé, és nem ribancságból, hanem szerelemből, akkor egész éjszaka csak a nemi szervével játszottam a sötétben, és ő csak hörgött, mint egy mézet majszoló mormota, annyira élvezte, és boldog volt, boldog, mari, majdnem annyira, mint én.

II. dr. jekyll magánrendelése által

ismerem magam.

ha egyszer majd építek
egy strandot,

ezer százalék,

hogy a vattacukorral,
meg a fulladási szorongással
fogom kezdeni.

van egy zsoltárom is,

hogy a félelem az alapja
mindennek.

a dolgok így kapcsolódnak
össze.

és csak ezekről van
értelme beszélni.

III. meglátva a melville kéziratok füstjét

azt kell mondanom, hogy
ez már nem nekem való.

hason csúszni a hómezőkön.

vagy hirtelen kiábrándulni
mindenből.

egyre kevésbé értem ezeket
a stílusgyakorlatokat.

régen nem okozott problémát
nyugodtan, egy helyben ülve
végig szűröcsölni egy csésze
forró teát.

most minden csak hófehér
por lepte jégsík.

és nem tudnék meglepődni,
ha gejzírek helyett a fehér
bálna uszonya törne
ki belőlük.

NÉMETH JÁNOS:
Kis halász

Ugyanolyan

Most csak kapkodva sminkelte magát, nemcsak azért, mert ez most nem egy olyan szerda volt, mint a korábbiak, ez volt az utolsó szerda, vagy az első igazi szerda, nem is tudta megmondani, melyik, hanem azért is, mert még remegett a keze. Egy kis alapozó kent szét a szeme alatt, hogy ne látszódjanak az éjszaka nyomai, se a megkönnyebbülés könnyeié. Némi pirosító, hogy azért mégiscsak fiatalnak és egészségesnek látszódjon, a görcsös titkolózás okozta sápadtság tovatűnjön, aztán a szájra még egy kis bíbormeggy rúzs. Ezt sosem hagyta volna ki. Ezt a színt csak neki tartogatta.

Ezúttal nem figyelt olyan dolgokra, hogy ki láthatja meg útközben, se arra, hogy kikapcsolva legyen a telefonja, sőt, vidáman intett az utca túloldalán sétáló szomszédnak. Már nincs rejtetnivalója, sosem érezte még magát ilyen felszabadultnak. Lassan a hasa táján gyökeredző görcs is feloldódni látszott egy sokkal szebb formában: a várakozásában, amit egy lágy szibbadás követett, ami a szőrmés télikabát által takart test minden pontjába eljutott. Az autó a szokott helyen állt. Pontos, mint mindig – gondolta Réka és beszállt ugyanúgy, mint minden szerdán pontban fél hatkor. De többé már soha semmi nem lesz ugyanolyan, gondolta izgatottan, de mielőtt még az övért nyúlt volna, ijedten nézett a mellette ülőre. Ha mindnenem is, de egy valami biztosan megváltozott.

– Nem tudtam megmondani – nyögte a ki a férfi, és ahogy a száján kifutottak a szavak, úgy futott ki a biztonsági öv is a nő kezéből és csapódott a tartóba, a szavak pedig Réka arcába. – Otthon most, nehéz. Tegnap volt a gyerek születésnapja. Jó volt együtt.

Kis csönd állt be, a férfi a kezét nézte, a hüvelykujja melletti bőrt kapirgálta, de hiába, nem akart felszakadni és vérezni. Pedig de jó lett volna.

– A múlt hét óta kétszer is elmentünk otthonról. Most újra kibontva hordja a haját. Még fánkot is sütött, képzeld – harapdálta a száját a férfi, de a saját magának okozott fájdalom messze innen volt a nő fájdalmához képest.

– De hát megbeszéltük – nyögte ki végül Réka, miközben egymás után ismételte a szavakat, amelyeket a férfi mondott. Ilyenkorra már tervei szerint összeborulva kellene csókolózniuk, aztán a szokott kis motel helyett a férfi által kivett lakásba menniük. Hiszen megbeszélték! Ő összehalkolta a dolgait! Vele tervezte el az életét! Már fél éve tervezték ezt a napot!

– Most nem lehet. Értsd meg.

Réka elkapta a tekintetét. Mindig így csinált, ha idegennel kellett beszélnie. Nem bírta a pillantását.

– Meg, tudod, az após is nemrég halt meg. Nem hagyhatom most egyedül. Aztán meg színházbérletünk is van. Az évadra. Muszáj. Tudod, a bérlet miatt.

A színházbérlet. És ő még bíbormeggyre rúzsosza a száját.

– És mi lesz velünk? Hogy kitálalunk otthon? A lakás? Meg Dél-Dalmácia?

– Most egy kicsit... pihentessük a dolgokat, jó, Réka?

Réka a műszerfalon kapargatta a matricát, amit a férfi gyereke ragasztott oda. Egy Spongyabob matrica volt, ami már odasült a napsütéstől, ami az autót érte, amíg ők a motelben szeretkeztek. Régóta le akarta már kaparni, mert zavarta a szemét.

– Te még nem, ugye? Még nem mondtad el otthon?

Réka sikeresen lekaparta a matricát, pedergetni kezdte az ujjai között, amíg Spongyaboból egy kis henger lett. Felismerhetetlenné vált.

– Nem – mondta.

– Az jó. Az jó – helyeselt a férfi. – Laci rendes ember.

– Ne mondd ki a nevét – lehelte Réka a matricának.

– Mi? – a férfi lehúzta a füléről a sapkát, hogy jobban halljon.

– Ne mondd ki a nevét! – emelte fel a hangját Réka és úgy érezte, nem tudja a ragasztót leszedni az ujjairól.

– Ahogy akarod.

Két ujjá közé fogta a matricát és elpöckölte. A férfi nézte, ahogy a Volvo frissen tisztított szőnyegére hullik. Nem szólt érte.

– És mi lesz azzal, hogy már nem bírsz vele élni és csak engem szeretsz? – Réka csalódottan nézett végig a műszerfalon. Nem volt több matrica. Teljesen üres volt.

– Ugyan – felelte a férfi. – Ne húzd fel már magad. Semmiségen.

Kiszállt az autóból és el sem köszönt. A férfi egy darabig kiabált még utána az autóból, de Réka nem akarta meghallani. Aztán ment utána a kocsiból és kérlelte, hogy szálljon vissza, ne búcsúzzanak el ilyen csúnyán másfél év után. De Réka hátra sem nézett. De előre sem tudott.

Mikor belépett az ajtón, bizsergetően ismerős volt minden és mégis, mintha a múltra nyitott volna ajtót. A lánya korcsolyája a falnak támasztva, a fia iskolatáskája a lépcsőfordulóban. Hányszor megmondta neki, hogy ne hagyja ott. És volt ott valami idegen és rémisztő. A bőröndben összepakolva a dolgai az előszoba közepén.

– Már indulsz? – kérdezte a férje kilépve a nappaliból.

Réka a csomagokra nézett. Most mit mondjon? Mereven bámulta a padlót.

– Elmondtam nekik – szólt a férje, mire Réka mégis csak felkapta a fejét. – Felesleges lett volna titkolni. Látták a bőröndöket.

– Utálnak?

– Majd jobb lesz.

Réka még mindig lógó karokkal állt az előszobában. A férje az ajtófélfának támaszkodott. Már nem volt könnyes a szeme. Biztosan lezuhanyozott.

– Akkor, ahogy megbeszéltük. A jövő héten beadod a papírokat, gyorsan lezörgetjük a gyerekek miatt. És akkor minden második hétvégét kéred, nyáron egy hetet – megigazított egy képet a falon. Tavaly készült, a sítáborban ott voltak mind a négyen. Most nagyon mélyen fáj a mosolygós kép. – Anyám ideköltözik egy időre, amíg nem találok közelebbi melót.

– Nem akarod, hogy. Mégis. Még mindig – fordult vissza Réka. A remegés lassan terjedt, még a száját nem érte el.

– Ugyan – mondta a férje. – Ezek után?

Réka kinn állt a ház előtt, mellette két bőrönd és nem tudta, hova és hogyan menjen. A lábujjaival a cipőn át a földbe kapaszkodott, de folyamatosan orra akart bukni. Egy ilyen megtántorodásnál felnézve látta meg a lányát. Visszajött. Megint itthon hagyta a korcsolyáját. Hányszor megmondta neki, hogy nézze meg, mi van a kezében, ha elindul.

– Zsófi – szólt hozzá, de most már remegett a hangja, sőt, minden.

– Mi van? – a kamaszos flegmán és mindentudáson átütött egy újfajta dac. Cserbenhagyásos gázolás a szíven át.

– Köztünk nem. Nem változott semmi.

– Hagyjál már – mondta Zsófi és kikerülve az anyját, becsukta maga mögött a kertkaput. – Ugyanolyan? Soha.

Nádasdi Éva

Józi bácsi

Az a jó, aki *részeg*,
tudatban kettéválasztja az eget
aztán elalszik anyád kanapéján.

Üvöltözni reggel,
azt tud;
már megint nincs fotoszintetizálás,
ki hagyta égve a napot,
amíg az én házamban élsz
azt csinálod amit mondok.

Betántorog,
megmossa a holdat,
aztán jöhet még egy feles,
Dunaszagatás éjfélig,
árapály reggelre.

Így telnek a napok,
Józi bácsi nem alszik,
csak megeszi a zaccot,
mielőtt ledőlne a csillagokról.

Józi bácsi én vagyok ötven év
múlva a kocsmában,
balomon az alkoholista,
jobbomon a skizofrén nagypapám.
Szép kis társaság,
így iszogatunk hárman
és várjuk a nyugdíjat,
csak azt nem tudom,
hogy a nyugdíj után mit várunk.

Oláh András
illúzióink

a pusztában hiszünk
a kerítések nélküli szabadságban
anyagcsere-zavaraink gyógyíthatóságában
a gyógyszerben hiszünk
a tévedhetetlen kinyilatkoztatásban
és gyanús aki vissza akar tartani
mert már nemcsak szintévesztők vagyunk
hanem vakok is akikre ráhúlt
a tébolyult tegnapok átka

NÉMETH JÁNOS:
Pannónia

Petrusák János

Egy szép lány hívása

A lány már a kocsinál volt, a kutya meg mellette. Kétszer két kék tekintet lövellt a férfi felé. (Mit csinált rosszul? Na, mégis, mit? Olyan vádlón néztek a kékek.) A lány parancsolt:

– Nyisd ki, kérlek, a kaput!

Princesse kérése parancs. A férfi máris ugrott, de a lány mégis kiszállt, és a kapuhoz sasszézott.

– Jut eszembe, nem működik a nyitógomb – mondta Lisa – belülről is kóddal lehet kijutni. – Válla felett hátralesett. – Nehogy elmeneküljön a személyzet.

– Van itt – nézett háta mögé, a kertészlakra a férfi – személyzet?

Nehézkesen zörögve nyílt a kapu.

– Á – ugrott cabriójába a széplány – csak ideiglenes. Anyám tisztaságmániás! Kétnaponta átfényesítetteti a házat. Akkor jönnek takarítók, meg kertészek is. És – villantak ki szép fogai, gazdag ragadozófogai – akkor kapnak pénzt, ha mindennel meg vagyunk elégedve. Addig – fityiszt mutatott. – Apa szerint örüljenek, hogy nem pereljük be őket!

Lisa indított. A motor felmorgott. A lány vállat vont:

– Igaz, mit vehetnénk el tőlük?! Többe kerülne a per, mint ami lenne a haszon! Sajnos – világrengető sóhaj – a rabszolgaság nem megengedett. Még.

A férfi csak nézett maga köré. Most mit csináljon, hova menjen?

– Tom! – szólt a lány a kutyára.

Tom kutyának azonban öntudata volt. Felpattant és eliramodott. Nem a kocsiba, hanem fel a lépcsőn. Lisa szisszent, szeme villámot szórt. (Ilyenek a földi istennők, ha haragszanak!) A villámok a férfit találták el, mert hiszen a kutya már sehol sem volt. A szisszenő hang is a férfi felé szállt. Egy kígyó szisszenése volt az, egy gúnyos kígyóé.

– Te maradsz! Csinálj – flegma vállvonás –, amit akarsz! Csak ne gyűjtsd fel a házat. Hátha még lesznek itt lakó szolgálaink!

Ezzel indult. Majdnem nekiugrasztotta kocsiával önmagát a háznak és az előtte álló férfinak. Sikkantó fékezés. A lány nem sikolt, csak a kocsi, neki talán több érzéke van. Majd aztán ideges sebváltás, és adjad a rükvercnek! Kipördült, legalább hatvannal, hátrafelé a kapun. Haja lobogott. Valamiért Lisa nagyon mérges volt. Na persze, királylány, vagy inkább istenlány, aminek képzelte magát, és akinek most éppen nem sikerült valami. Úgy, ahogy akarta. De hát mit is akart?

A férfi döbbenetesen nézett, és nem akart gondolkodni! Mert ha gondolkodna, akkor... Valami súgta, ugorj ki a kapun! Ugorj, hátra se nézz, menekülj!

Csakhogy a lány még mérgesen, arrogáns hülyén is gyönyörű volt! Sőt, talán így, hogy kipirult az arca, még szebb!

Lisa, amikor már kocsija orra irányban állt, beletaposott a fékbe.

– Este – szólt a férfihoz, de úgy, hogy közben véletlenül sem pillantott arra – pontosan koktél-időben légy a háznál. – Villant a szem, végre most, ha méreggel is, de a férfire. – Ne kés! De túl korán se gyere, utáljuk! Most foglak – elfordult, szégyenlősen, zavarban, vagy ki tudja, milyen okból – bemutatni a családnak.

Négy kerékkel összehozott kocsi sikoly.

– A kapuval mi lesz? – kiáltott utána a férfi.

– Le van...

A cabrio már nem is volt ott. Csak benzingőze, az utca pora, meg a lány parfümje. Aztán mind oszlott. Csak a nyár-meleg és a nagyváros szaga maradt meg körülötte.

Ja, meg a nyitott kapu. Ha Lisát nem érdekelte, hát maradjon nyitva.

A férfi visszasétált. Nagyon csendes, üres volt az udvar. Távol, inkább nem is ezen az oldalon, hanem a folyam másik oldalán lüktetőn morajlott a nagyváros.

A férfi meg feltehetette magának a kérdést, fel most, mert egyedül maradt:
– Mi a fenét keresek én itt?

*

Mivel meleg volt, fullasztó, annyira nyomott, hogy remélni lehet, nemsokára frissítő zápor jön, a légkondi meg nem működött – itt a kertészlakban nem, fent a nagy házban biztosan, de a kertész, ahogy Lisa papája mondaná, csak ne pazarolja az áramot! –, ezért levetkőzött, és mivel megint izzadtnak érezte magát, lezuhanyozott. Hideg víz volt csak, de ez most nem is baj, viszont az igen, hogy valami időzítő kapcsoló volt a zuhanyban. Folyt valameddig, aztán figyelmeztetés nélkül elállt, ennyi volt. Biztos, hogy ne pazarolják a drága vizet se!

A férfi nem bújt vissza az öltönybe, hanem átöltözött valami kényelmesebbe. A tengerész-hacuka, bár tenger közel-távol nem volt, megfelelőnek tűnt. Legalább pamut és szellős, a póló is, meg a bermudanadrág.

Csak úgy, mezítláb leheveredett és bekapcsolta a tévét. Na, az legalább működött. A munkában fáradt munkásember itt, ha zuhanyvizet meg légkondit nem kaphatott, de bambulni kedvére bambulhatott.

Az ám, mikor is van a koktél-idő, amiről nem lehetett késnie, se előbb érkeznie? Nem lenne tisztább egy pontos időpontot mondani? Így meg csak találgathat, feleslegesen. Négy-öt-hat-hét-nyolc... mikor? Meddig számoljon? Vagy talán nem egész órákor van a találkozó, hanem félkor, de mikor félkor?

Ha ott a telefon – vezetékes – a kis asztalon, akkor... Búgás, volt vonal, és ki is csörgött egyből. Hogy hol? Biztosan a nagy házban, ahonnan utasításokat szoktak ebbe a telefonba vakkantani.

A vakkantásra gondolva megjött a vakkantó, és némán leült a farkára. A fekete-fehér husky okos kék szemével nézett.

– Na, szerinted is egy hisztérika? – kérdezte a kutyát, amely-aki behunyta a szemét, és elfordította a fejét. Ő még hallani sem akart ilyet. Milyen ilyet? Csúnya, de valós, lényegre törő kérdést a gazdájával kapcsolatban? Vagy olyat, ami...

– Mi van?

A férfi előbb nem is értette, hogy tényleg, mi van? Aztán rájött, fülén a hallgató, és a hang onnan jön. Durva női hang volt. A lány hangja.

– Hagyj már békén! Teljesen ki vagyok! És ez a hőség is, egész nap csak hajtok...

A panaszok úgy hangzottak, mint aki tényleg hisz magának. Micsoda kemény, hajtós egy élet! Kutyát sétáltatni délelőtt, még játszani is vele, aztán szépségszalomba, bocs, szentélybe menni, szaunázni, úszkálni, manikűröztetni, és – micsoda további fáradság – még több pénzt költeni: exclusive vásárolni és exclusive étkezni! Jaj, szegény! Tényleg ráfért, meg apja arany bakkártyájára a pihenés, egy kis nyugalom.

– Mit a-kar-sz? – kérdezte meg, furán szótagolva, de erőteljesen Lisa.

– Mikor menjek fel? Mikor van a koktél-idő?

– Ba...! Most ne gyere! Teljesen meztelen vagyok!

Hogy ezt miért mondta? Mondta? Kiáltotta! A férfi szeme bepárasodott. Térde megroggyant, keze megreszketett. Maga előtt látta – ó, minden híme ura, ne lássa! – a képet. Beleégett, érezte már, a tudatába: a meztelen lány, semmitől sem tartva, egyedül a nagy, hús kastélyban, lazán egy francia rokokó asztalkának dőlve, kezében kagyló – porcelán telefon – és fejét hátra veti. Hajával játszik – az játszhat! – a légkondi-szél. Bőre sima, mézszínű-barna, mindenhol szoli-egyenletes gazdagcsirke-pecsenye, egyik karjával átöleli magát – mert bármit is mond, akarná az ölelést –, mellbimbója egyik karja alól kivillan, hasa is formás, izmos kis műremek, a lába és lába köz... Közben a férfi állva is elmegy! Ha így folytatja. Megrázta fejét.

A lány valamit mondott.

– Hogy? Mi? – kérdezte a férfi.

– Mit bambulsz? – kérdezte a lány. (Ó, ha tudná!) – Hét és félre gyere, tizenkilenc harmincra! Értetted?

Meg sem várva, hogy a férfi értse, letette. Egy katt, éles, majd a bűgás.
– Köszí szépen – súgta a férfi a telefonba, aztán ő is letette.
Tom ugyanott volt, a bejáratnál, gondosan a farkára ülve. Mert hát az a szegény kutyafarok megszenvedte már néhányszor – a kocsiban – a férfi súlyosságát.
A férfi vigyorgott. Bár megcsóválta azért a fejét.
– Hát nem semmi a gazdád! Hallod? De – megint fejcsóva – veszett jó nő!
A férfi elgondolkodott önmaga szaván. És gondolataira rábólintott. Az előbb többszörösen igazat szólt: Lisa jó nő; veszett nő; és sajnós, igaz így együtt is: veszett jó nő!
A kutya, mint aki evvel tisztában van, sóhajtott és felállt. Nekiiramodott, bár szerencsére nem a tárva-nyitva álló kapunak, hanem a kertnek. Uगतott is, hátra fordulva. A férfi megértette, őt hívja. Na végre, törődik vele, mint vendéggel – vagy mi a csuda ő? – valaki.
Csukja be az ajtót? Csukná, de hol a kulcs? Hát csak kilincstre zárta. Majd, mivel Tom türelmetlen volt, ment.
Neki, tudta, ha egy szép lány hívja, akkor mennie kell.

NÉMETH JÁNOS:
Bika madárral

Szabó Fanni

Koronánk alatt

Az idők kezdetétől vagyunk így:
háborúzunk, meghalunk, majd fény
ömlik ránk és eltakar,
megszentelt lámpásokkal táncolnak
tetemünk felett gondolataink.
Testünk csarnokát megtöltöttük
arannyal, fegyvert kovácsoltunk
szavainkból, hogy csillogása
megvakítsa ellenfelünket.
Ujjunkra olyan gyűrűt húztunk,
amin két kígyó, szemük smaragd,
fejük aranyvirágok koronája alatt
találkozik, amelyet az egyik kígyó
emel, a másik bekapni készül.
Ostromolhatatlan falakat húzunk
magunk köré, hogy más ne juthasson
el hozzánk, kapuink kulcsát mély vízbe
dobtuk, nincs, aki megfulladna értünk.

Testnyelv

A szeretetnyelvek különbözősége ijesztő.
Azt hittem, csak egyféleképpen lehet
megrajzolni egy ember arcát, tapintani
szemöldökívét, összecsomózni
a hajszálereket a kezén, a lábán,
belevésni mellkasába a kezdőbetűket,

de egészen más ábrákat látok,
más színeket, képzeletem ismeretlen
alakokkal mossa össze az eddig ismertekét.

A halak pikkelyeit
késsel szokták eltávolítani.
Ide a kés nem elég.

Megfejtetlen kódok vannak
kézfejünkön és csontjainkban.

Érteni kell a test nélküliséget is,
anélkül csak múltunkból jövőnkbe ágyazódunk,
a bennünk alakultak mássá alakítanak minket.

Idegen arcok megrajzolhatatlanságával
azonosítanak, a rajzoló összemossa
vizével pikkelyeinket.

András László

A vörös korona

regényrészlet

Isten lelke lebegett a vizek fölött, a vízen pedig egy női holttest piros orkáncabátban, farmerban és edzőcipőben. Az ő lelke hollétéről nincsen tudomásunk, feltehetőleg már elhagyta a tó környékét.

– Mi ez a baromság, Sziklai? Maga ezt jegyzőkönyvnek nevezi? – nézett föl a kapitány, és visszaadta a tabletet a tizedesnek.

– Inkább hangulatnak, impresszióknak... Az első benyomásaim...

– Ezt tanulta a főiskolán?

– Én a tanárképzőre jártam...

– Akkor mért nem ír inkább verseket?

– Írok. Jövő héten jelenik meg a...

– Nem érdekel! Azt mondja, ki fedezte fel a holttestet?

– Egy futó.

– Na, és hol van ez az ember? Nehogy azt mondja, hogy elszaladt!

– Hazament lezuhanyozni meg átöltözni. Nagyon meg volt izzadva...

– Remek. Akkor már az egész város tud mindent, csak mi nem.

– Felírtam az adatait, és kilencre bejön az őrsre. Egyébként osztálytársam volt. A Mohos Gyula.

– Remek. Azért csak ne szervezzen ide osztálytalálkozót, Sziklai. Miért nincsen még elkerítve a helyszín?

– Nem akartam őrizetlenül hagyni. A Géza még csak most viszi a gyerekeket az iskolába, és nemsokára megjönnek a munkások – bökött a kotrógép felé Sziklai. – És elfogyott a policés szalagunk. Tudja, a múlt heti futóverseny... Megrendeltem, de még nem kaptuk meg. De már szóltam Editkének, vesz a Fixben szalagot, ha nem is policéset.

– Na, és a helyszínelők mikor érnek ide?

– Úgy délután kettőre mondták, még két másik helyszínre is ki kell menniük.

– És maga addig mit csinál?

– Felvált a Géza, ha bevitte a gyerekeket a suliba. Akkor megyek, és kikérdezem a tanút.

– És amúgy mit gondol, mi a szar történet?

– Szerintem leesett a kotrógépről.

– Vagy lelökték.

– Vagy lelökték. Beverte a fejét.

– Vagy beverték.

– Vagy beverték, és abba halt bele.

– Vagy megfulladt.

– Vagy megfulladt.

– Na jó, ebből elég. Az orvos?

– Ő mindjárt itt lesz.

– Baromság! Amíg a helyszínelők nem érnek ide, úgyse tud csinálni semmit. A munkásokat meg zavarja el! Vagy inkább szóljon a Ballának, hogy ki se jöjjenek!

– Nem fog örülni. Így is csúsznak a határidővel.

– Pont leszárom a Ballát meg a határidejét. Hívja csak föl! Most!

Sziklai odébb ment telefonálni, a kapitány meg közelebb lépett a holttesthez, amely ott feküdt hason, a cipője orrával lehorgonyozva a sekély vízben, és lustán ringatózott. Vörös haja, mint valami vízinövény terült szét a feje körül. Puha korall. Vörös korona. Egyszer járt Jordániában egy társasutazáson a Vörös-tengernél. Ott merült le korallért. Le is tört egy darabot. Először büszke volt rá, aztán már szégyellte.

– Ez nem az a fényképész csaj?

– Lehet...

- De akkor hol a gépe?
- Azt nem láttam... A Balla azt mondta, hogy már elindultak...
- Na, jól van. Menjen ki a főútra, és irányítsa vissza őket! Aztán szóljon az Editkének, hogy hozza már azt a kurva szalagot, mert szétrúgom azt a gyönyörű seggét! A Gézának meg, hogy szedje a lábát! Aztán mind a ketten itt maradnak, amíg nem jönnek a helyszínelők. Majd én megsürgetem őket. Egyikük meg lásson neki, és nézze át a gép környékét, hátha megtalálja azt a kurva masinát!
- Fésülje...
- Mi van?
- Semmi.
- Na. A dokinak meg szóljon, hogy nem kell rohanni, de legyen elérhető! A tanút én hallgatom ki.
- És vele mi lesz? - bökött Sziklai a holttest felé.
- Ő is itt marad - mondta szelíden a kapitány. - És szép nyugodtan vár a sorára.

*

A polgármester idegesen dobolt ujjaival az íróasztalán. Fölkapta a telefonját, rányomott, de semmi. Most nem érdekelték az Öregfiúk, fiatal csöcsök csoport friss bejegyzései az idétlen évfolyamtársaitól, amiken máskor remekül szórakozott, sőt. Az asztalra dobta a telefont, és újra dobolni kezdett, majd felpattant és az ablakhoz lépett. A függöny mögül lenézett a parkolóra, de semmi. Egy cigányasszony egy kosár zöldséggel. Egy elhízott anyuka, amint szerencsétlenkedik, hogy összecsukjon egy gyerekkocsit, és berakja egy Fordba, miközben a kétévesforma fiúcska egy gumicukros zacskóból vagy miből tömi a fejébe a cuccot. Két kertésznadrágos, szakállas szerelő pakol egy furgonba, a Jani emberei. Szóval semmi.

- Megőrülök - suttogta maga elé.

Pedig olyan remekül indult a reggel! A felesége ugyan jó későn ért haza valami felolvasásról vagy bemutatóról Pestről, de hétkor már mosolyogva tette asztalra a reggelit, és elvitte a kölköket is az iskolába.

- Itthon leszel?

- Tornázni megyek kilencre, aztán vásárolok és jövök haza.

- Lehet, hogy én is hazaugrok délelőtt.

Az asszony kacéran megrázta gubancos haját, mire a férfi odahajolt, és megcsókolta az arcát. Aztán fütyörészve kilépett az ajtón. Szerette ezeket a másnapokat, úgy látszik, az asszonynak jól tesz a pesti kultúra, az ilyen kiruccanásai után napokig nyoma sincs a depressziójának. Kényelmes léptekkel sétált be a hivatalba, fogadta a köszönéseket az utcán, élvezte, hogy a gazda szemével nézhet körül. A hivatal épülete előtt dohányzó portásra nagylelkűen rámosolygott. Az előre köszönt neki és széles mozdulattal kitérte az ajtót. A polgármestert ezúttal az sem zavarta, hogy rajta kívül még senki sem volt az irodákban. Szerette megviccelni a beosztottjait, körbejárt, kis üzeneteket hagyott az asztalukon, mint Mátyás király, „Itt jártam nyolc óra ötkor, te viszont nem”. Ezúttal viszont még csak a kézbesítő járt körbe az épületben, Csenki pedig leült az íróasztalához, és maga elé húzta a postáját. Átnézi, aztán hazamegy. Kezébe vett egy borítékot, amikor megszólalt a November rain. A kabinetfőnöke hívta, hogy gyilkosság történt a tónál, maradjon az irodájában, ő mindent elintéz, és jön. Max. fél óra. Ennek már több mint egy órája.

Ingerülten megrántotta a függönyt. Nagy lendülettel sarkon fordult, és olyan sebesen indult el, mint aki csakugyan megy valahová. Eljutott az íróasztalig, és lehuppant a forgószékbe. Abban a pillanatban nyílt az ajtó, és belépett a kabinetfőnök.

- Na, végre! - ugrott föl a polgármester. - Mi tartott ennyi ideig?

Kéthelyi elhúzta a száját.

- Mindjárt elmesélem. Csak előbb kérek egy kortyot a repi whiskyből. Nyugi, minden rendben - tette hozzá, mikor látta, hogy a másiknak megrebbe a szeme.

A polgármester odament a szekrényhez. Végül is, jól fog esni. A kabinetfőnök kifogástalan

eleganciája láttán – a cipőjének, sőt, a zoknijának is neve van, a kurva életbe! – mindig egy kis szégyenkezést érzett saját nyakkendőtlensége miatt, mintha meztelen lett volna. Holott éppen Kéthelyi tanácsolta, hogy „öltözz úgy, mint az egyszerű emberek, érezzék, hogy közülük való vagy”.

Mind a ketten tudták, hogy valójában nem Csenki kéne legyen a polgármester. Csak hát Kéthelyi gyűtment volt, pesti. Vett egy házat a városban, nyaralót, afféle bulihelyet, és néha ott is aludt, ha sokat ivott-szívott, vagy nem volt kedve visszamenni Pestre. Be is jelentkezett. Ennek ellenére sohasem választották volna meg, akárhogy is tolja a párt. Nem ismerték, nem tudták, ki az anyja, apja. Ez itt azért számít még. Ezt is mind a ketten tudták. Meg hát, ahogy mondta, nem is szeretett látszani, jobban kedvelt a háttérbe húzódni. Azt már a polgármester nem tudta, hogy a kabinetfőnöke csak itt nem akart látszani. A nyugdíjas bányászok, a parasztok meg a nagyseggű feleségeik között, meg a kiköltözők, a többszörösen lebabázott feleségek és az azt-hiszik-valakik férjek között, akik itt, harminc perc vonatútra a Nyugatitól telket szereztek, és az őslakosság fogvicsorgató irigykedése és megvetése mellett kétszáz négyzetméteres házakat építettek maguknak, és teljesen boldogok. Nem, itt Kéthelyinek valóban semmi keresnivalója nem volt a pénzen kívül. Most meg lehet, hogy ez a baromság bekavar. De nem fog! Éppen most gondoskodott róla, hogy ne kavarjon be semmi.

– A single maltból – tette hozzá.

A polgármester összerendezte, és úgy érezte, mintha a másik pincérnek nézné, akinek leadja a rendelést. Bosszankodott, de lenyelte. Ahogyan azóta mindig, amikor a jogi kar aulájában összefutottak, pontosabban: ő elmélyülten és szorongva tanulmányozta az első féléves órákiosztásokat a hirdetőn, Kéthelyi meg a vállára csapott, hogy „szia, hagyd ezt a hülyeséget, nekem megvan az egész, inkább igyunk valamit a Véndiákban”. A whiskyre is ő szoktatta rá, és tanította meg neki a különbséget a blended és single malt között. Csenki szerint ez csak kurva sznobizmus volt. Nem is szerette ezt a mocsárízű vackot. Kitöltötte a halványzöld italt a két kristálypohárba, majd visszanyomta a dugót, becsukta a szekrényt, az íróasztalhoz vitte a poharakat, letette, és beült a forgófoltebe. A kabinetfőnök odalépett, felvette a poharát, a másikat a polgármester kezébe adta, és fél fenékkal felült az asztalra. Csenki fancsali képet vágott – arra számított, hogy Kéthelyi majd odahúzza a széket.

– Profit! – mondta a kabinetfőnök, és a poharát a polgármesteréhez koccintotta. Belekortyolt, de nem nyelte le az italt, hanem a szájában tartotta, hátrahajtotta a fejét és behunyta a szemét. A másik egy hajtásra lehúzta, megborzongott, és türelmetlenül vakkantott:

– Mondjad már!

Kéthelyi lassan, mint aki álomból ébred, kinyitotta a szemét, lenyelte a whiskyt és elmosolyodott.

– Hét után kevéssel hívott a kapitány, hogy találtak egy holttestet a tónál...

– De miért nem engem...

– Megspórolt magának egy telefont. Aztán beszéltem a tisztelt apósoddal, aki igen operatívnak bizonyult. Még nem volt nyolc óra, mikor visszahívott, hogy küldi az emberét. Abszolúte megbízható... Még nálad is megbízhatóbb – vigyorodott el Kéthelyi. – Kiemelten kezelik az ügyet. Államérdek – tette hozzá, majd ismét kortyolt egyet.

– Na, és mit tudsz a holttestről? Ki az egyáltalán? És miért... – harapta el a szót a polgármester.

– Úgy tűnik, hogy az a fotós nő, aki egy éve költözött ide. Hogy miért? Ki tudja? De majd kiderítik...

– Fotós? De hát miért? A francba!

Kéthelyi letette a poharát, és a polgármesterhez hajolt. – A fotós fotózik – mondta, és egy pillanatnyi szünetet tartott –, a nyomozó nyomoz. Mindenki csinálja a dolgát. – Megint tartott egy kis szünetet. – És én is csinálom a dolgomat. Lassan megyek is.

– De hát tudnom kell...

A kabinetfőnök leszökölt az asztalról.

– Nem – rázta meg a fejét –, nem kell tudnod. Minden el van intézve. Sőt, nyugtasd meg az

embereket, ha esetleg valaki idegeskedne. És akkor te is csinálod a dolgodat. – Kis szünet után hozzátette: – Ja, és kapunk egy ellenőrzést is. A tó-projektre.

– Mit, mi van? – nézett rá bambán a polgármester. Már épp megkönnyebbült, de az ellenőrzés szóra ismét összeugrott a gyomra, noha a többit nem értette.

– Kapunk egy ellenőrt, aki az egész folyamatot végigkíséri. Mintaprojekt leszünk, öregem! – csapott a polgármester vállára Kéthelyi. Csenki azt érezte, legszívesebben megütné ezt a pojácát.

– De hát... hogy... miért...?

– Nyugi. Az öreggel megbeszéltünk mindent. Keresnek egy teljesen hülyét, aki mindenre szépen ráüti a pecsétet, és aztán utólag már senki sem piszkálhat bele. És a felelősség is az övé lesz. Na?

– Az anyád istenit! – robbant ki a polgármesterből a feszültség, és megragadta Kéthelyi vállát.

– Hát mégsem hiába tartalak! – kiáltotta széles vigyorral.

Kéthelyi arca egy pillanatra megrándult – ezt ő pont fordítva gondolta. De ez csak egy pillanat volt, a másik észre sem vette, és már ő is szélesen mosolygott, és megragadta a polgármester karjait.

– Egy mindenkiért, mindenki egyért, nem?

– Na, és mikor jönnek ezek az alakok? – eresztette le a kezét a polgármester.

– A nyomozó egy órán belül itt lesz.

– És a teljesen hülye? – vigyorodott el újra a polgármester.

– Ő holnap jön. De szerintem még nem tud róla – nézett az órájára a kabinetfőnök.

NÉMETH JÁNOS:

Vijjogó madár

Korsós Gergő

A humorista

ma is
leadta, előadta.

Pedig ma nem,
ma nagyon
nem akart vicces lenni.

Ma mást akart:

tíz részeg törpről,
a bűdös őzről

vagy
az öregedő pókról beszélni.

Mindegy is,
csak ne nevessenek,

amikor ő szomorú.

NÉMETH JÁNOS:
Szent Péter
gyertyatartó

Rékai Anett

Mintha tényleg ezen múlt volna minden

Különbem meg minden sokkal egyszerűbb lett volna,
ha nem iszunk olyan sokat. Csak hát
a fiatalok is isznak, meg a művészek is isznak –
a kétfelől érkező társadalmi elvárásban
pillanatok alatt feloldódtunk. Úgy csináltunk,
mintha tényleg ezen múlt volna minden.

Még engem is magába olvasztott
a sörtől és izzadságtól ragacsos tömeg,
pedig se nem szerettem, se nem bírtam a piát.

Én nem élveztem, ha bedobhattam
a lovak közé a gyeplőt, utáltam azt
a tehetetlen szédelgést, az összeakadó
lábamat, az ügyetlenkedésemet.

Hogy valahogy sosem azt mondom és
csinálom, amit igazából szeretnék.

És hogy másnap olyan egyszerű volt
mentséget találni mindenre – – – Na meg
az is szörnyű volt, hogy mindig egy olyan
helyen támaszkodott valaki a falnak, ha
hánynia kellett, ahol egyébként is sokszor
megfordultam, és ahányszor arra jártam,
mindig eszembe jutott az egész jelenet.

De azt hiszem, a legrosszabb mégis az a sok
meghatározhatatlan természetű pillantás volt,
azok a ki tudja, mennyire komolyan vehető
vallomások, a kétségbeesett érintések, hogy
kapcsolódni tudjunk valakihez.

A félrecsúszott csókok, és az
alkalmi együttlétek, amiknek a végén
persze másnap csak feszengés,
szégyellős szedelődzködés,
füsttől égő szemek és száraz torkok.

Na meg a remegő gyomorral,
némán elszuttogott kérés, hogy
a másik is úgy gondoljon erre az egészre,
ahogy mi, amit meg nyilván
soha nem hallgatott meg senki.

Próbaidő

Veled nem vagyok önmagam.
Gondolom, ez benned a legjobb.
Hogy az alatt a pár óra alatt, amíg
eljutunk az udvarias csevegéstől,
hát, odáig, szóval, hogy ennyi időre
azért még meg tudom erőltetni magam.
Mosolygok és viccelődök. Keresztbe
teszem a lábam, simogatom a hajam.
Úgy csinállok, mintha érdekeltél volna
valaha is. Az embernek néha
szüksége van arra, hogy
kilépjen önmagából. Hogy
kölcsonvegyen pár órát
valaki más életéből, amolyan
próbaidőként. Csak hogy
tudja, milyen gondtalan
is lehetne az élete,
ha nem az övé volna.
Ha nem érezné úgy magát, mint
egy távirányító, amiben kimerült az elem, de
csak egyre erősebben nyomkodják a gombjait.
Ha nem hagyná mindig cserben az embereket,
ha nem lenne olyan sérült, hogy mindaz,
amit mások jó szándékból belé öntenek,
kifolyik rajta a kisebb-nagyobb lyukakon – – –
Sosem fogok tudni eltelni a szeretetetekkel,
próbálkoznotok hát teljesen felesleges.
Jobban tennétek, ha elfelejtenétek, úgy,
ahogy egy zavaros, rossz álmod szokás.

Marno János

A BERNHARDIZMUS ELŐSZELE

Ott hevertem a haverom mellett
a havon, mivelhogy olajra kellett
lépnünk a gépgyárból, ahol többen
faggattak bennünket, hogy ugyan mi a szart
keresünk mi egy gépgyárban, a gyár
étkezdéjében, komisz csirkefogók,
és talán még a naplopókat is mondták.
Na, húzzunk gyorsan haza, mondták,
amíg szépen mondják. Akkor még nem
olvastuk Thomas Bernhard ragályos modorú
és döglesztő humorú, elaknásított
monológjait, melyektől a munkások
amúgy is falra másztak volna, vagy kaparták
volna a falat, és akkor a gyár szempillantás
alatt örültekházává változott volna át.
Mialatt mi jól összefagytunk a sárga havon.

HOMMAGE À PILINSZKY

„Vagy inkább Kassák?”

Nagykabátos arcú ember. De ember.
December. 20. Megvesztél? Mit tátod
itt a szádat, mint valami fogászati
rendelőben! Csupa por a szájpaplásod!
Anyádat teregetnéd ki már megint ott?
Fölvitte az Isten a dolgodat? Azt
hiszed? Milyen az ízed? Milyen az
ízed, ember? Penészízed van, vagy halízed?
Hajnali négy, és még mindig nem szálltam le
a magaslóról. Ha ki találok ugrani vágatában az ablakon,
becukod utánam? És nem csuklasz többet nyitott szájjal?
Mielőtt még rátalálna tetememre a teremőr,
és felemelné a tekintetét az emeleti
ablakokra, melyekben Hófehérke búcsúzik
a Télapótól, ahogy erről Raymond Chandler számolt be
felejthetetlen bűnügyi regényében a múlt
század közepesnél valamivel szebb éveiben.
Elszontyolodnod azért nem érdemes, ami elmúlt,
az nem jön vissza soha már, csak az embert
kínozzák az ismétlési kényszerei, nézd meg,
hogy' festesz a visszapillantó tükörben, egyszer
csak arra leszel figyelmes, hogy üres az egész
úttest, csupán az élet élezi magát a nyomodban
olyan egykedvűen.

Marno János (Budapest, 1949) költő. Legutóbbi kötete: Szereposztás (2018).

Bocsik Balázs

INTERLŰD A FALU KUTYÁIVAL

Az autópályán csak ivartalanított városnevek vannak, amik nem ugatnak. Hány tonna homokot kell felüljárókká hordani, hogy csupaszszágnak lehessen hívni mindent, ami a szalagkorlátokon kívülre esik?

Ha tudnám, valószínűleg nem lenne az én szám is homokkal teli. De segítek, ezek csak kilométerkövek, nem végei semminek.

Bár osonok, sosem érkezem halkán. Gyerekként léggömbök voltak a kezeim vasvillák és platós teherautók között. De ezek csak bálákba gyűrt mondatok az öregségről.

Felgyújtani a szántást szádba tömött, kerozinba áztatott rongyokkal. Hogy a beszéd mindig sikeres kényszerleszállás legyen.

Segítek, ezek csak kifutók még épp időben felkapcsolt jelzőfényei, nem végei semminek.

*

Mert a vége ez lenne: a falu kutyái átvonulnak békés rendben a házunk előtt. Évekig gondolkodtam, látható-e úgy, hogy én is benne legyek. Ilyenkor zsírral kikent lábasok felé fordultam, hogy valami engem is megtartsa a zománcon.

És mit mondanék magamról elnézve ezt a vonulást? Engem a nagyapámék padlásán heverő darázsfészkek kergettek idáig, és ez se lenne elég szellemes. Csak leszédültem a létráról és azóta is a fejemet fogom.

*

Az autópályán két város között. Talán csak azért nem ugatnak meg, mert ráuntak minden rezzenésemre. De segítetek, ez csak pont elengedő homok a számban, és a szalagkorláton túl azok ott valóban meztelen őzek. Nem végei semminek.

Bocsik Balázs (Szeged, 1997) egyetemi hallgató, verseit több hazai folyóirat közölte, ezek közül a Hévíz volt az első.

Lukács Flóra

FREKVENCIÁK

Nem tudom miért kiabálok,
emelem a hangomat,
mintha megafonból szólna.
Mélyül, recseg, felszakad.
Dadogok, úgy préselem ki
a szavakat, mintha előttem
nem lett volna ember a Földön.
A falon a festékréteg megvastagszik tőlük.
Valaki kaparja le, bontsa ki,
essen neki késsel, ollóval, tíz körömmel.
A padlón fekszem, körülöttem
kattogás, sercegés, berregés.
Nem mozdulok.
Merre mennek a huszonöt percenként felszálló repülők,
ki hallgat még Zámbó Jimmyt 2020 augusztusában,
ki gyújtott rá és miért már a harmadik szál cigarettára?
Ugyanaz a galamb csapódik az ablaknak, aki tegnapelőtt?

GÖMBHAL

A karomon autópályák fehér csíkjai,
hasamon átütnek az erek.
A hús krizantém szirmai,
neonkéken világítanak,
mint a bőrömön a tetoválás
az alsónadrág alatt.
A JBL recsegése, a hűtőszekrény zúgása,
a mosógépben egymásba forgó
ingek, nadrágok, törölközők nyikorgása.
A lakásban tizenhárom fok van.
Az októberi tengerre vágyom.
A kék hegyet, a kék vizet,
a kéken remegő szádat akarom.
A konyhában a macska
rágni kezdi a gömbhal maradékát.

Lukács Flóra (Budapest, 1994) költő. Kötete: Egy sanghaji hotel teraszán (2021).

Lövétei Lázár László

A FÜGEFA EURÓPÁBAN

Eredetére nézve a paleontológiai adatokból tudjuk,
Hogy a fügefa leveleihez egészen hasonló fosszilis levéllenyomatok
A diluviális korszakból,
A mediterrán térség nyugati részéből is ismeretesek,
Sőt a megfelelő terméslenyomatok is.

A ma oly általánosan elterjedt fügefa tehát
Már a történelemelőtti időben (a dilúviumban) is élt nálunk,
Igaz, akkor még nem volt kultúrnövény;
A dilúviumban beállott gleccser-képződés folytán
Továbbterjedése azután megakadt,
Míg Nyugat-Ázsia ugyane korszakában elég gyakori volt.

Összefoglalva az eddigieket:
Volt errefelé egy olyan korszakunk,
Amikor a Jézus
– Ha véletlenül éppen akkor és éppen nálunk él –
Nem átkozhatott volna meg egy fügefát,

Zákeus se mászhatott volna fügefára,
És Iskarióti Júdás se akaszthatta volna fel magát egy fügefára.

Bezzeg India!
Érdekességképpen említjük meg, hogy Indiában
– Legalábbis Idősebb Plinius szerint –
Ha hinni lehet, egyetlen fügefa alatt elfér egy lovascsapat.

Indiában tehát (vagy Dél-Perzsiában, vagy Júdeában)
Soha semmiféle akadálya nem volt annak,
Hogy a Jézus
– Ha véletlenül éppen arrafelé él –
Megátkozzon egy fügefát,
Zákeus is nyugodtan fügefára mászhatott,
És Iskarióti Júdás is felakaszthatta magát egy fügefára.

Szerencsére később, immár az allúviumban
– Talán a föníciaiak által –
A fügefa hozzánk is újból behozatott,
Tehát a Jézus
– Ha véletlenül éppen ma élne –
Már nálunk is megátkozhatna egy fügefát,
Zákeus már nálunk is fügefára mászhatna,
És Iskarióti Júdás már nálunk is felakaszthatná magát egy fügefára.

Lövetei Lázár László (Lövete, 1972) költő, műfordító. Legutóbbi kötete: Miféle harag (2019).

Sáanta Miriám

(BESZÉD A VÖLGYBŐL)

Boldogok, akik folyton alszanak, mert övük a kívülség,
ahol az álom nem idegen. Boldogok, akik nem tudnak felkelni,
mert tudatukat nem érintik a tőke áramlásai. Boldogok, akik
napközben is az éjszakában botorkálva keresik, mivel fedjék
le ürességüket. Boldogok az üresek, mert övük a világ összes
lótuszvirága. Boldogok, akik állják a sarat, mert ők lesznek
minden lótuszvirág. Boldogok a lótuszvirágok, mert ürrel
terhesek. Boldogok a szenvedők, mert közel van hozzájuk
a tiszta tudat. Boldogok, akik reszketnek, mert bennük él
az állat. Boldogok, akiknek testük hó, mert hozzájuk bújjik
a macska. Boldogok a macskák, mert egész nap alszanak,

mégsem ítéli el őket senki. Boldogok a denevérek, mert övük a feje tetejére állított világ. Boldogok vagyunk mind, akik fekete zászló alatt masírozunk és az üvöltjük, „türelem”. Boldogok a türelmesek, mert övük a pillanat. Boldogok a pillanatok, mert övük a jelen, ahol nem bánthat a jövő. Boldogok, akiknek lassúsága a gyorsulás, mert másképp mérik az időt. Boldogok, akik másképp mérik az időt, mert kiléptek a lakatlan szigetre. Boldogok a lakatlan szigetek, mert övük a puszta létezés. Boldog a puszta létezés, mert maga az örület.

Sánta. Miriám (Kolozsvár, 1993) költő, író, műfordító, jelenleg szabadúszó. Kötete: Hétfőn meghalsz (2019).

Vincze Bence

LÉTHÉ

Ebbe nem lőttek senkit, itt a víz sekély ehhez.
Állunk benne bokáig, üvöltések helyén a hangtalan fáradás –
ez jutott nekünk, legalább a semmibe vetett hitünk töretlen.

Ebben nincs lőtetem és itt még háború sem volt,
csak egy fekete esernyő kapaszkodik a meredek parton.
Kicsit távolabb szemét terül – Harmonia a metszett sás között.

*

A pestiek szerint a Duna üvölt.
Szele szemedbe hordja gyengeségeidet,
tetteidtől válladra akasztott vágyódásaid.
A mi patakunk kevés ehhez,
csak suttogni tudja vállalt árvaságod.
S bár ősz van, vádlidig engednéd a vizét;
beszéljen ő helyetted arról, milyen egy októberi
délutánon itt a fák alatt pihenni.

*

Nincs rakpart, nincsenek halak, a behajló
fa árnyékában kacsák udvarolnak.
Kamaszkorunk romantikáját mentjük házainkból ide.

Fekszünk a régi szertár helyén, a fák ránk szórják arcukat.

Szavad rengeteg, valójában néma vagy:

– „A neved marad, de körötted az ég, mondd, nem száll tovább?
A folyó vize nem hagyja le lábadat?”

– Ha a folyó vize le hagyja lábadat, mondd,
ki vállal felelősséget, hogy nem jutunk el a tengerig?
hogyan a bokányi víz és a koszos part a mi otthonunk?

Vincze Bence (Szombathely, 1997) költő, újságíró, az f21.hu alapító főszerkesztője.

Marie Iljašenko

OSZIP DÉLNEK TART

(részlet)

I. A libeňi autógyár

A füvek elvesztik rugalmasságukat, kalászt hoznak,
a vadzab a töltésen és a kereszteződések közepén
arról beszél, miként lehet talajt veszteni
és mégis egészben maradni.

Ide a munkások egy időben zabot vetettek,
rögtön szerény házaik és a temető mögött,
a folyó fölötti dombon,
nem azért, mert kedvük, hanem mert muszáj volt.

Idegen lejtőkre érsz egymagad, gazos hűtőroncs az augusztusi hóben,
jókora fekete sziluettek hugyoznak a medvetalpak alatt,
se kedved nincs, de nem is muszáj itt lenned,
mint a karosszériának, mely távoli országokról álmodik.

II. A Moldva

Micsoda hely, ahová megérkeztél: város és
folyópart, de csupa holtág.

Máshol maradt a folyó eltévedt örvényeinek
fehér fénye, mely sápadt, mint a keleti díván.

A Moldva kivirágzik: a kulipintyótelepen öreg költők
olvasnak főműveik szombatjáról. Valaki valamit a szerelemről,
de az őserdőben máig akadnak olyan helyek,
ahol még soha senki nem járt.

(Azoknak a helyeknek még nincs nevük.)

IV. Szavak

Otthon kölest szórunk ki Oszipnak: .....
de inkább szavakat, mint magot akar – kerekded szóballasztokat:
zsebkendőszárító vonalmentés len linóleum
hernyó köszörűkő vajgomba évkönyv enyv

És hangbukfenceket:

nyekergés   vinnyogás   csikorgás
csöpögés kopogás   mormogás
szürcsölés   krúgatás   bugyborékolás

Oszip szavakat fal, míg végül semmi sem marad:

(nonverbális nyelvi réteg)

Vörös István fordításai

Marie Iljašenko (Kijev, 1983) költő, író, műfordító, szerkesztő. 2015 őszén a VLRP Visegrádi Irodalmi Rezidencia-program ösztöndíjasa volt Budapesten. Eddig két kötete jelent meg: *Osip míří na jih* [Oszip délnek tart] (2015); *Sv. Outdoor* [Szt. Outdoor] (2019).

Vörös István (Budapest, 1964) költő, író, műfordító, irodalomtörténész, bohémista. Legutóbbi könyve: *A szabadság első éjszakája* (2019).

Megyeri Anna

A 47. honvédszászlóalj századosa, **Csillagh László (1824–1876)**

Hosszú évekkel ezelőtt, 1998-ban a zalai múzeumok munkatársaival a szabadságharc emlékezetét megörökítő kötetet tervezve, a honvédek nyomát kutatva kerestük fel Bekeháza temetőjét.² Nehezen találtuk meg, mert a szépen faragott síremlékeket gaz- és indarengeteg fonta be, a hely szelleme azonban így is megérintett bennünket. Még sosem láttunk elhagyatott családi sírkertet, s nem sokat tudtunk azokról, akik a sírkövek alatt pihennek. Bízom benne, hogy a százados és családja alakjai e lapokon megelevenedhetnek, és az olvasók kedvet kaphatnak azoknak a tanulmányoknak, köteteknek olvasására is, melyek segítettek megrajzolni Csillagh László életútját.

A család és a testvérek

Csillagh László Bekeházán született 1824. április 19-én Csillagh Lajos földbirtokos és Koppány Borbála fiaként.³ Dédapja, Stern avagy Csillag Ádám egerszegi postamester a családi hagyomány szerint egy zalaszentgróti végvári vitéz leszármazottja volt, akit III. Károly 1739. június 26-án többek között Bekeháza birtokába helyezett,⁴ majd Mária Teréziától csásfordi előnevet és személyes pecséthasználati jogot nyert.⁵ Ő volt az, aki 1758-ban meglehetősen gyanús körülmények között igazolta nemességét,⁶ a címereslevél körüli bonyodalom azonban nem kisebbíti a jeles utódok érdemeit.

1 A tanulmány „A 47. honvédszászlóalj emlékezete” című tudományos konferencián Zalaegerszegen, 2020. szeptember 16-án elhangzott előadás szövegének kibővített és jegyzetekkel kiegészített változata. Köszönettel tartozom munkámhoz nyújtott segítségért a Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára munkatársainak, különösen Kulcsár Bálintnak és Molnár Andrásnak önzetlen segítségükért.

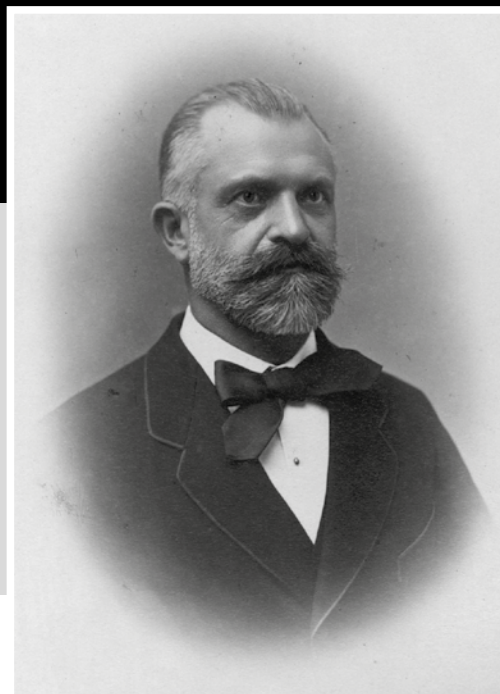
2 Lásd: A szabadságharc emlékei Zalában.

3 Csillagh László keresztszülei orosztonyi Farkas Gábor büki (ma Ozmánbük) nemes úr és Simon Mária kisasszony voltak. Orosztonyi Farkas Gábor táblabíró az 1829. évi nemesi kataszter Bükön írta össze. (MNL ZML Nemesi kataszter, 1829. 241. p.) Nevüket ekkor még „Csillag”-ként írták, az 1830-as években kezdték maguk „gh”-val írni, de ennek használata nem volt következetes.

4 MNL OLA 130. Illésy gyűjtemény. 1s. 1203.

5 MNL OL A 57. Királyi könyvek 47. köt. 406–407. p.

6 Nagy Iván nem vonta kétségbe a família nemességét (1858.3. köt.166.p.), Degré Alajos azonban arra a következtetésre jutott, hogy ők nem feltétlenül a zalaszentgróti végvári vitéz leszármazottai voltak, mert erre semmi nem utal a korabeli iratokban. Az ő ismert ősök Csillag-Stern Ádám postamester, felesége Duvall Katalin. Ügyes birtokcserékkel és vagyonszerzéssel jutott a jómódú zalai nemesek soraiba. Vö. Degré Alajos 1984.53–56. p.

CSILLAGH LÁSZLÓ portréja
Ellinger Ede műterméből (MNM)

A családi címer
Csillagh Lajos
alispán pecsétjén
(MNL ZML)

Az édesapa, Csillagh Lajos (1789–1860) jelentős birtokai megteremtették a köznemesi életmód alapjait. A családi birtokon, Bekeházán állott a kúriája; ott és Ságodban lévő javait együtt írták össze 1835-ben. 12 hold első osztályú földje mellett gyengébben jövedelmező földekkel, szántókkal, vegyes minőségű rétekekkel, legelővel, két jobbágyhellyel és két házas zsellérrel rendelkezett, a környéken szőlőjövödelme is volt. Gébárton egy házhelyet, kisebb szántóföldet és réteket, Teskándon öt hold kevésbé jó földet, különféle minőségű szántókat bírt. Zelefán erdője és legelője volt, míg Döbrétéről és Árkosházáról szerény szőlő-kilencedre számíthatott. Birtokainak éves jövedelmét 1835-ben 363 forint 4 krajcárra becsülte az összeírás.⁷

Csillagh Lajos alszolgabírói, majd főszolgabírói tisztelet viselt, 1837–1848 között pedig a vármegye másodalispánjaként tevékenykedett. 1845-ben e minőségében kellett szembesülnie azzal a ténnyel, hogy őt és gyermekeit egyszerűen „kifelejtették” az igazolt zalai nemesek

lajstromából, és csak kifejezett kérésére, felháborodott levelére korrigálták a tévedést.⁸

Sógorával, Koppány Ferencsel⁹ együtt alapító tagja volt 1858-ban a pusztaszentlászlói földbirtokos, Deák Ferenc sógora, Osztérhueber József ideiglenes elnökletével létrehívott Zalamegyei Gazdasági Egyesületnek. A hivatalosan 1861. március 4-én megalakult egyesület a gazdaság fejlesztését tűzte ki célul, de az abszolutizmus korában fontos terepe volt a közéleti eszmecsereinek, így az ellenzéki politizálásnak is.¹⁰

Csillagh Lajos óvatos, Degré Alajos szerint eredendően konzervatív szemlélete¹¹ mellett is bírta a szabadelvű nemesség bizalmát, így kerülhetett Kerkapoly István halálát követően, 1848–1849-ben az első alispáni székbe. Levélváltásuk bizonyossága annak, hogy barátjának tekintette őt a szabadelvű nemesség egyik vezéralakja, Csány László.¹² Kováts László ügyvéd, Széchenyi István gróf Zala megyei uradalmainak ügyésze 1847-ben – Széchenyi István vagy Lunkányi János, Széchenyi nevelője és barátja számára - készített kimutatásában Csillagh Lajost a „hivatalának köszönhetően ellenzéki” csoportba sorolta.¹³

Csillaghék házában három leányt és két fiút neveltek. A fiatalabb, 1829. január 31-én keresztelt Gyulát¹⁴ édesapja katonai pályára irányította: a belovári katonai intézetben nyert oktatást. Galsai Kovách Ernő, aki 1843 októberében kezdte meg ott az utolsó (3.) évfolyamot, emlékirataiban megemlíti a zalai fiút, aki iskolatársa lett: „ekkor már egy tanulótársam is akadt oda Zala megyéből, és pedig Csillagh alispán is Lajos [valójában Gyula] fiát vitte el velem együtt Belovárra, megtetszett neki is az én fellépésem Zalában.”¹⁵

Édesapja 1848. február 25-i levele tanúsítja, hogy beajánlotta Gyulát a királyi nemesi

7 MNL ZML Nemesi javak összeírása, 1835. Egerszegi járás.

8 Molnár András 2008. 39–40. p.

9 Koppány Ferenc (1799–1866) megye főadószedő, 1861-ben első alispán. Életről, tevékenységéről lásd részletesen: Molnár András 2010. 85–130. p.

10 Kiss Zsuzsanna 2003. 109–111., 113. p.

11 Degré Alajos 1984. 53–56. p.

12 Csány László reformkori iratai 45., 239–240. p.; Csány László kormánybiztosi iratai I. köt. 27. p.

13 Molnár András 2009. 151. p.

14 Csillagh László öccsét „Elek Gyula” névre keresztelték, mivel Séllyey Elek (1788–1850), a liberális érzelmű, muraközi birtokokkal is rendelkező sójtöri birtokos, a muraközi járás főszolgabírája, másodalispán volt a keresztapja.

15 Galsai Kovách Ernő 2020. I. köt. 122. p.

testőrséghez.¹⁶ A vármegye közgyűlési jegyzőkönyvének május 25-ei bejegyzése szerint Bécsből március 24-én jött értesítés, miszerint atyja érdemei miatt támogatják kérését, de majd csak a bizonyítványok bemutatását és a személyes találkozást követően tudják megítélni, alkalmas-e a feladatra.¹⁷ A forradalmi események a lehetőséget elsodorták, Gyula ulánus főhadnagy lett, majd elhagyta a katonai pályát. Az 1860-as évektől a vármegyei közélet agilis személyiségeként vált ismertté, mint a vármegyei közgyűlés központi választmányának, a nemesi pénztár választmányának, a Zalamegyei Gazdasági Egyesületnek tevékeny tagja. Zalaegerszegen, a Wlassics (ma Ady) utca 29-es számú házában élt családjával. 1901-ben a helyi kaszinó korelnöke lett. 1904-ben hunyt el 77. életében, és vele férfiágon kihalt a család.¹⁸ „A közgyűléseken könnyen lángra lobbanó lelkesedésével sokszor uralta a hangulatot. Heves, lelkesülő természet volt, tele rajongással a magyarságért. Ebből az érzésből fakadt minden cselekedete, minden túlzása és tévedése” – írták nekrológjában.¹⁹

Csillagh László tanulmányai, pályakezdése

Főszereplőnk, Csillagh László 1832-ben kezdte meg tanulmányait a nagykanizsai piarista gimnáziumban, majd 1833-tól a kőszegi bencés gimnáziumban végezte el a II-IV. grammatikai és az első humán osztályt. 1839/1840-ben másodéves bölcsész volt a szombathelyi líceumban, azután 1840-ben apja nyomdoka-in haladva kezdte meg tanulmányait a győri királyi jogakadémián.²⁰ A jogakadémia két

évfolyamának elvégzését követően Dobos József uradalmi ügyész mellett szerzett joggyakorlatot, majd 1843-ban jurátus lett a pesti Királyi Táblán. Ügyvédi vizsgáját dicséretes eredménnyel tette le 1844. május 13-án.²¹

Hamar megismerkedhetett a reformkor országgyűlésének életével, amikor 1843 szeptemberétől fizetett írnokként jelen lehetett a pozsonyi diétán. Zala vármegye 1843. augusztus 31-i közgyűlése az egyetlen zalai követ, Kerkapoly István²² első alispán mellé 12, napibérrel ellátott zalai ifjút küldött írnoknak, köztük Csillagh László tiszteletbeli aljegyzőt.²³ Chernel Kálmán fiatal jogász (később Kőszeg történetírója) az 1843–1844-es országgyűlésen szintén írnok volt Rohonczy Ignác Sopron megyei követ mellett Pozsonyban. Erről az időszakról írta visszaemlékezésében. „Itteni életem első idejében a velem egy házban szállásolt Csillagh Lacira és Püspöky Gráci²⁴ Zala megyei fiúkra szorítkozott [a társaságom]”.²⁵ Csillagh ugyanekkor Festetics Bennó gróf képviselőjét is ellátta a felsőtáblán.²⁶ A főrendek képviselőinek nem volt szavazati joga, és hozzászólási jogukat is korlátozták. Azonban nemcsak tudósította megbízóját, hanem megfigyelője, szemtanúja lehetett a felsőházban az ellenzék fellépésének is.²⁷

Csillagh László 21 esztendő volt, amikor az országgyűlésről hazatérve, Zala vármegye 1845. január 7-i közgyűlésen, több nemes ifjú társaságában táblabírói címmel tisztelték meg (valószínűleg Pozsonyban szerzett érdemeiért).²⁸ 1845 februárjában mint helyettes ügyész, perügyelői megbízást kapott egy csődperben.²⁹ Csány László egy későbbi leveléből az derül ki,

16 MNL ZML kgy. ir. 1848:537.

17 MNL ZML ÁB jkv. 1848:84.

18 Gyászjelentése: GM Tört. Dok. 1976.51.16.

19 Zalamegye 1904. augusztus 21. 4.p.

20 19 esztendő édesapját 1808-ban jegyezték be az akadémia tanulójaként.

21 Pálmány Béla 2011. 1633. p.; Juhász Réka Ibolya 2017. 496. p. (Csillagh Lajosról lásd: ugyanott 221. p.)

22 Kerkapoly István (1789–1848) 1837-től 1848-ig Zala vármegye első alispánja, kővágóőrsi birtokos.

23 MNL ZML kgy. jkv. 1843:2238. (7–8. p.)

24 Püspöky Gárcián (1817–1861) kilépett cs. kir. kadét, táblabíró, Csány László unokaöccse, a 47. honvédszászlóalj zászlótartó őrmestere, ő tűzte ki elsőként a zászlót Buda ostromakor, 1849. május 21-én.

25 PFL Chernel Kálmán kézirata I. köt. 34/2. p.

26 Pálmány Béla 2011. 520.p. (Tolnai Festetics Benno gróf, 1812–1872.)

27 A rendek képviseléről lásd: Dobszay Tamás 2019.58.p.

28 MNL ZML kgy. jkv. 1945. január 7. Csillagh László táblabírói kinevezése.

29 Nemzeti Ujság 1845. február 27. (33. sz.) 132. p.

CSILLAGH GYULA portréja
Mayer György műterméből
(magántulajdon, reprodukciója GM)

hogy rövid ideig a vármegyei árvaszék jegyzőjeként is tevékenykedett.³⁰

A fiatal, agilis férfi lelkesen szegődött a Csány Lászlót és Deák Ferencet követő zalai szabadelvű ifjak köréhez. 1845. március 26-i keltezéssel Csuzy Pál³¹ Becsehelyről, „Laci bátyjához”, azaz Csány Lászlóhoz írott levelében azt panaszolta, hogy az utak végtelen rosszasága miatt meghívására csak négy barátja érkezett: Csillagh László, Skublics László,³² Püspöky Grácián és Gyika Jenő,³³ akik már aznap szalonkára vadásznak.³⁴ Degré Alajos, a neves jogász, márciusi ifjú visszaemlékezésében szeretettel szolt a baráti összejövetelekről: „Pali szeretett mulatni, s ha a kastély nem volt tele vendéggel, mi ültünk lóra s bejártuk a vármegyét.” Megemlítette a zalai nemesség „tűzről pattant” fiataljai között Csillagh Lászlót is, máskor pedig Laciként emlegette.³⁵ A kitűnő fiúknak „nemcsak a szája járt pohár mellett, s nemcsak Sárközi zenéje lelkesítette, hanem a magasabb s szentebb eszmék is.” Akik életüket sem féltve később, „mily kitűnő honvédek lettek.”³⁶

Miután 1845. március 2-án a megyegyűlésre gyülekező zalai nemesség liberális vezérkara – a tolnai Bezerédj István önkéntes adózást ösztönző példájára – aláírásgyűjtésbe kezdett, Csillagh László a március 12-i megyegyűlésen atyjával együtt csatlakozott a Zalában önkéntes adózást vállalók 244 fős táborához.³⁷ Ellenzéki fellépéséről Festetics Leó gróf,³⁸ az 1845-ben Zalába kirendelt adminisztrátor is megemlékezett jelentésében, amiben az 1847-es tisztújítás eseményeiről tájékoztatta a kancellárt. A június 14–15-i tisztújító közgyűlésen, amit a kvártélyházban és az előtte lévő téren tartottak, a konzervatívok által támogatott

30 Csány László kormánybiztosi iratai I. köt. 52. p.

31 Ifjabb Csuzy Pál (1819–1850) liberális zalai középirtokos, a radikális ellenzék egyik hangadója, 1847/1848-ban országgyűlési követ, majd honvéd őrnagy.

32 Skublics László (1819–1886) 1839/1840-ben országgyűlési írnok, majd ügyvéd, táblabíró.

33 Gyika Jenő (1816–?), kilépett cs. kir. hadnagy, táblabíró, 1847/1848-ban Zala vármegye Lövői járásának főszolgabírója, 1848/1849-ben honvédőrnagy, a 47. zászlóalj első parancsnoka.

34 Csány László reformkori iratai 297. p.

35 Degré Alajos 1983. 155., 158. p.

36 Degré Alajos 1983. 155. p.

37 Molnár András 1996. 1231. p. Az önkéntes adózók névsorát közölte: Pesti Hirlap 1845. március 9. (437. sz.) 157. p.

38 Az 1845. március 27-én Zala vármegye főispáni helyettesévé kinevezett Festetics Leó gróf (1800–1884) 1845 július 14-én foglalta el hivatalát, amit 1848. április 16-ig viselt. Vö. Molnár András 1994. 94. p.

Bogyay Lajos³⁹ főszolgabíró, valamint az ellenzék jelöltje, Csillagh Lajos másodalispán megválasztásáért zajlott a kortések hadakozása, szétválasztásukra katonai karhatalmat kellett bevetni. A felbőszült tömeg gyalázta, fenyegette az adminisztrátort. „Ha eddig nem volt lárma, volt most, kegyelmes uram – jelentette Festetics a kancellárnak – képzelhetlen ezen ordítás, melyet a két párt végbevitt, az ellenzék dühében, a conservatívok tapsokkal.” Végül Csillagh Lajost kiáltották ki győztesnek, mert megfélemlített ellenfele lemondott. Festetics, felsorolva a jelenlévő fiatalokat, köztük Csillagh másodalispán fiait is, megjegyezte, hogy felismerte László hangját az ellenzéki hangadók között, és viselkedését arcátlannak minősítette.⁴⁰ Amikor Kováts László, Széchenyi István uradalmainak ügyésze 1847-ben kimutatást készített a Zala megyei nemeség politikai minősítéséről, Csillagh Lászlót a „meggyőződésből ellenzékiek” közé sorolta.⁴¹

A forradalom és a szabadságharc idején

1848 tavaszán Zalában lelkesen tárgyaltak a pozsonyi eseményekről, ahol a „hongyülésen naponkint fejledező s a kor igényeihez simuló eszmék” születtek. Kossuth Lajos március 3-i felirati javaslatának hatására március 15-én rendkívüli megyegyűlést tartottak. Az első szónok, Zalabéri Horváth Vilmos⁴² táblabíró „Zalamegye szellemével teljesen összhangzó-nak” találta a feliratot, azonban azt indítványozta, hogy a megye követei különösen a sajtószabadságot, a honvédelmi rendszert és a népképviselést törekedjenek kiharcolni. Csertán Sándor⁴³ arra hívta fel a figyelmet, „hogy a magyar haderő az országgyűlés beléegyezése nélkül, más nemzet szabadságának elnyomatására ne használtassék, és hogy a magyar ezredekben tisztí hivatalra egyedül

a magyar nyelvet értő és beszélő” egyéneket alkalmazzanak. Csillagh László „törvényink nyomán büntetést és hivatalukból elmozdítást indítvány[o]zott azon kormány-férfiakra, kik a nemzet akaratjának ellenszegülve vést és kárt okoznak a honnak”. Március 16-án, a jegyzőkönyv hitelesítése után Csillagh László a „Pozsonyból szárnyaló hír” hallatán azt az indítványt tette, hogy másnap, 17-én utazzon küldöttség Deákhhoz Kehidára, s kérje fel őt a „hongyülési követség” elvállalására. Ezt az indítványt a közgyűlés lelkesen el is fogadta.⁴⁴

Két hónappal később, május 19-én Csány László Szemere Bertalanhoz intézett jelentésében dicsérő szavakkal ajánlotta a belügyminiszter figyelmébe az ifjú ügyvédet: „Még egy kéréssel járulok Miniszter úrhoz. Én, ki soha kérni nem szoktam, ki magam részére sem kértem, sem kérendek, ki részemre soha semmit el nem fogadtam, és el sem fogadandok, bátor vagyok hinni, hogy kérelmem más részére mélyen tisztelt Miniszter úrnál sikert nyerend. E megye l-ő alispánjának, Csillagh Lajosnak László fiát, egy mind jellemére, mind elméleti tehetségeire kitűnőleg jeljes ifjút, mintegy 25 évest, ajánlok hathatós pártfogásába alkalmazás végett. A megyében ő jegyző volt az árvaszéknél, de most az árvák ügye a b. törvényszék előtt folyván, hivatala megszűnt. Igen kár lenne e jeljes ifjúnak vesztegleni; én inkább óhajtanám, hogy ő az állományt szolgálja, mint a megyét. Ha kéréssemnek teljesülést leendek szerencsés nyerni, fogadom, hogy tisztelt Miniszter úrnak megelégtetésével fogok dicsekedhetni.”⁴⁵

Csillagh László örömmel vett volna részt a népképviselői országgyűlés munkájában is. 1848. júniusának elején a kilenc zalai választókerület egyikében, a baksai választókerületben jelölték képviselőnek, ahol mintegy 2400 szavazóra számíthatott.⁴⁶ Azonban a június 15-i

39 Bogyay Lajos (1803–1875), ügyvéd, táblabíró, 1844-től 1847-ig Zala vármegye tapolcai járásának főszolgabírója.

40 Molnár András 1994.149–161., 166. p.

41 Molnár András 2009. 146. p.

42 Zalabéri Horváth Vilmos (1802–1866), Batthyány Lajos kormánybiztosa.

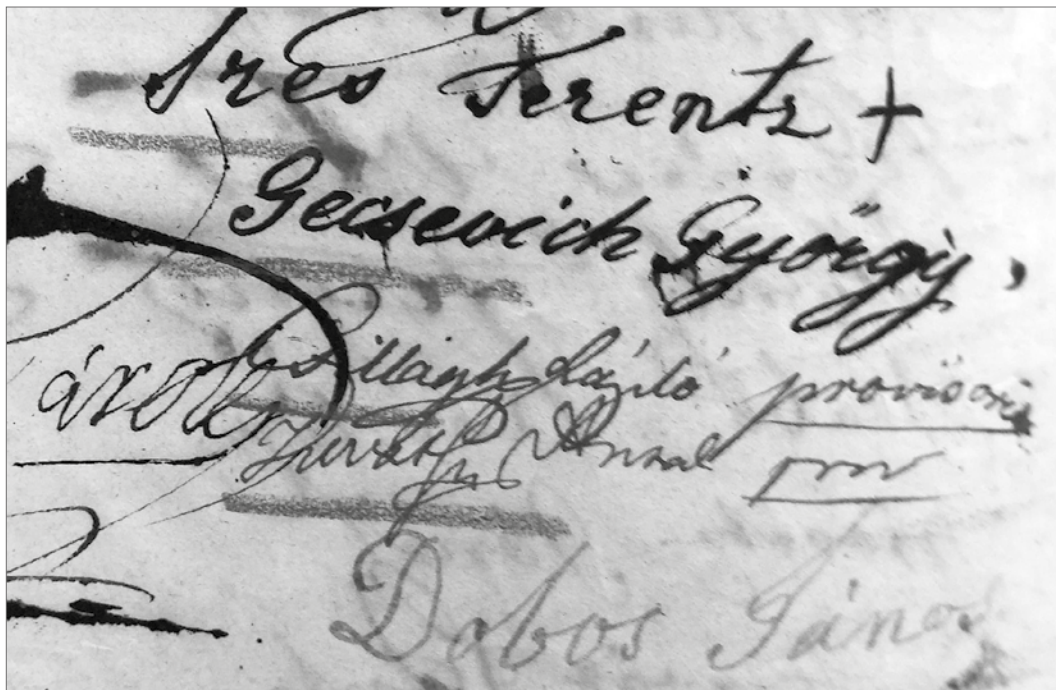
43 Csertán Sándor (1809–1864), ügyvéd, táblabíró, 1831-től 1834-ig másodalügyész, azután uradalmi ügyész, 1848/1849-ben zalai kormánybiztos és országgyűlési képviselő.

44 Jelenkor 1848. március 15. 2. p. Idézi: Hermann Róbert 2004. 96. p.

45 Csány László kormánybiztosi iratai I. köt. 52. p.

46 Vajda László – Vajda Lászlóné 1974.12. p.

Csillagh László
alírása
a nemzetőrségbe
jelentkezők
lajstromán
(MNL ZML)

választáson kiderült, hogy a többség Simon Pált, a Lövői járás főszolgabíróját⁴⁷ támogatta, nevét kiáltva, így Csillagh elállt a szavazatszámmlástól, s maga is Simonra szavazott.⁴⁸

Amikor Zalaegerszeg város közgyűlése március 21-én ideiglenes polgári őrség (nemzetőrség) felállítását határozta el, a közgyűlés tagjai közül többen az elsők között léptek be a helyi nemzetőrségbe, köztük Csillagh László is, akit április 2-án a városban megalakult kétszázadnyi nemzetőrség hadnagyává választottak.⁴⁹ Szeptemberben a Zala megyei önkéntes nemzetőrszázalaj századosa lett, bár katonai előképzettséggel ő sem rendelkezett.⁵⁰ Századosként vett részt a Dráva-vonal védelmében, a nehezen toborzott, felszerelt nemzetőrök egymást váltva teljesítették őrszolgálatot. Csány László, a Dráva vonal védelméért fele-

lős királyi biztos, Batthyány Lajos miniszterelnök szeptember 13-i felhívására, népfelkelésre buzdított.⁵¹

Josip Jellačić horvát bán seregével szeptemberben átlépte a Drávát, 14-én már betelepített Kanizsára, élelmiszert, ellátását követelt. Pár nap múlva helyőrségét hátrahagyva a Balaton irányába vonult.⁵² Vidos József⁵³, korábban a Vas megyei nemzetőrezred, majd szeptember 20-tól a több megyéből verbuvált nemzetőrsereg parancsnoka vezényletével, Gyika őrnagy Zalaegerszegről érkező önkéntes nemzetőreivel október 3-án sikeresen felszabadították Kanizsát.⁵⁴ Ezt követően a nemzetőrsereget feloszlatták, a somogyi Palocsay József⁵⁵ őrnagy vezetése alatt csak kisszámú őrség maradt a város védelmére. A város vezetői féltek az újabb betöréstől, ezért kérték a

47 Simon Pál kerkakálócfa (ma Kálócfa) birtokos. A szabadságharc bukását követően felmentették, az 1861. évi országgyűlésen ismét ő képviselte a baksai választókerületet a felirati párthoz csatlakozva. Érdemeket nem szerzett, képviselőként egyetlen felszólalása, előterjesztése sem volt. 1887. január 8-án hunyt el.

48 Molnár András 1999/a. 18. p.

49 MNL ZML Zeg. régi lt. 405. sz. A nemzetőrséghez magukat beírtak névsora, 1848.

50 Bona Gábor 2020. 177. p.

51 Hermann Róbert 2020. 32–33. p.

52 Vajda László – Vajda Lászlóné 1974. 25. p.

53 Vidos József (1805–1859) 1836-tól Vas vármegye főjegyzője, majd alispánja, a liberális vasi nemesség vezére.

54 Hermann Róbert 2020. 32–36. p.

55 Palocsay József (1893–?) egykori huszártiszt, nemzetőr őrnagy.

megyei bizottmányt, küldjön fegyvereket. A bizottmány október 7-i ülésén elhatározta, hogy visszarendeli az önkéntes sereget Kani-za védelmére Gyika Jenő őrnagy, továbbá Csuzy Pál, Inkey Kázmér, Csillagh László és Deák Lajos századosok vezetésével.⁵⁶ Ekkor a zalai önkéntesek zászlóalja négy századból állott.⁵⁷ A Zala megyei önkéntes mozgó nemzetőrzászlóalj október 16-án ismét csatlakozott Perczel Mór honvéd ezredes, hamarosan tábornok, drávai hadosztályához. Október 17-én Letenyén győztes ütközetet vívtak, majd kiűzték a Muraközéből a megszállókat.⁵⁸ A nemzetőrök szereplése sikeres volt, Perczel Mór 1848. október 24-én az Országos Honvédelmi Bizottmányhoz írt jelentésében támogatta a zalai önkéntesek felvételét a honvédségbe, mert „ők a muraközi elfoglalásban és az itt történt csatározásokban a többiekhez magukat érdemeseknek mutatván, béseroztatásuk elfogadandó.”⁵⁹

November 10-én a zalai önkéntes nemzetőrsegből megalakult a 47. honvédszászlóalj. Szervezésének, működésének fontos tanúja a töredékesen, 1848. november 5 – december 22. között fennmaradt „Zászlóalji parancsolatok jegyzőkönyve”, melyben több bejegyzés a felszerelés hiányosságait, beszerzésének nehézségeit ecseteli. A december 1-én Dobriban kelt feljegyzés szerint „minthogy sok nadrágok még a zászlóaljnál hibáznak, azok pótlása miatt Csillagh kapitány úr holnap Egerszegre a zászlóalj által küldetik, hogy azoknak megnyerését minél előtt eszközölje”.⁶⁰ Csillagh László „főhadnagy” (valójában századparancsnokként szolgáló százados) 1849 márciusában újoncokat igényelt a 47. honvédszászlóalj kiegészítésére, mivel azonban akkor éppen nem voltak a hadügyminisztérium újoncozá-

si osztályának rendelkezése alatt beosztatlan újoncok, kérését Klapka György ezredes rendelkezésére elutasították.⁶¹

1849. május 29-én Csertán Sándor kormánybiztos Csillagh Lajos alispánhoz írott jelentésében, nem kis büszkeséggel, aggodalommal szólt a fiúról: „Laciról már vannak biztos tudósításai; én Pesten hagytam el legjobb egészségben; ő egyike legjelesebb honvédeinknek, ki magasztos tulajdonihoz még a rettenhetetlen hősiséget is kivívta magának. Az Isten még eddig épen megtartotta, és reményleni lehet gondviselésétől, hogy továbbra is megtartandja.”⁶² Csertán a Budavár ostrománál lezajlott eseményre utal. A Fehérvári rondelánál felfelé nyomuló bátor zalai honvédek hőstettét a kortárs Than Mór festőművész is megörökítette. Antos János százados Klapka György vezérőrnagynak írt jelentést a győztes ostrom napján: „A 47. zászlóalj volt a legelső a várban, ezek, ahogy megindultak, sohasem hátrálva mindig elől mentek, és pár perc alatt, mit képzelni nem, de látni lehetett, a legnagyobb ágyú-, kartács-, kispuska-, stb. lövések között, leölve mindent, ki ellene állott: egyszerre a vár falát belől elfoglalták. A 47. zászlóalj zászlója lobogott legelső[ként] Buda várfalán.”⁶³ A csatában a vár parancsnoka, Hentzi tábornok⁶⁴ is halálos sebet kapott. A végzetes lövést a kortársak elsősorban Hertelendy Kálmán százados,⁶⁵ vagy a zászlótartó Püspöky Grácián nevéhez kötötték, de egyesek szerint Csillagh László golyója is eltalálta.

A zalai honvédek történetének első feldolgozója, Novák Mihály andráshidai tanító hét különböző, az utódok emlékezetében megőrzött elbeszélést idéz ezzel kapcsolatban. Ezek egyike a Budapesti Hírlapban 1893-ban megjelent visszaemlékezés részlete. Andrassy Jenő

56 Novák Mihály 1906. 119. p.

57 Hermann Róbert 2020. 38–39. p.

58 Hermann Róbert 2020. 48–59. p.

59 Hermann Róbert 1998. 48. p.

60 Molnár András 1987. 125. p.; A 47. honvédszászlóalj története 219. p.

61 A 47. honvédszászlóalj története 226. p.

62 Molnár András 1999. 335. p.

63 Budavár bevételének emlékezete 524. p.

64 Heinrich Hentzi von Arthurm (Debrecen, 1785. október 24. – Buda, 1849. május 21.) cs. kir. vezérőrnagy, 1849 januárjától a budai vár császári parancsnoka.

65 Hertelendy Kálmán (1820–1875) 1844-ben Zala vármegye alszolgabírója, 1869-ben Zalaszentgrót országgyűlési képviselője, 1872-től Zala vármegye főispánja.

írta, aki főhadnagyként vett részt a rohamban, majd százados lett, ki is tüntették. Az ő memóriájában így maradt fenn a történet: „Kiváló szerepet játszott az ostromban a Zalamegyei 47-ik zászlóalj, melynek tisztjei és legénysége egyik helyen elsőkül másztak fel a falra. A zászlót Püspöky Grácián tűzte a vár ormára, a hivatalos jelentés is őt említi elsőnek. [...] A 47. zászlóalj a vár bevétele után tanúsított vitézségéért zászlóaljára vitézségi nagy érmet kapott. [...] A közhit szerint Püspöky, Hertelendy és Csillagh László egyszerre lőttek Hentzire, s így az ő golyóik alatt esett el a várparancsnok. Annyi bizonyos, hogy Hentzit a fővárta előtt a Zalamegyeiek golyója ölte meg.”⁶⁶

Budavár ostromát követően, 1849. májusának végén és június elején – az akkor szabadságon Zalában tartózkodó Inkey Kázmér őrnagy helyetteseként – Csillagh László, mint rangidős százados huzamosabb ideig a mintegy 680 fős zászlóalj ideiglenes parancsnoka volt, így ő látta meg az e napokban kiadott napiparancsokat. E minőségében folytatott intézkedéseinek tanúja a május 27-én írott levél, melyben kérte az I. hadtest parancsnokságát, „hogy hathatós közbenjárásával ruhaneműeket a zászlóalj részére kieszközölni kegyeskedjen”, mert „a folytonos hadi szolgálatok a legénység ruházatát tökéletesen össze rongyolták”⁶⁷

Csillagh a továbbiakban is részt vett a 47. honvédszászlóalj hadmozdulataiban, győztes és vesztes csatáiban. A nehézségek közepette is kitartott, s ott volt azok között, akik Világosnál, a szőlősi mezőn 1849. augusztus 13-án letették a fegyvert.

Mivel a hazatért honvédek jogosan tartottak a vizsgálatoktól, hogy a súlyosabb büntetést elkerüljék, 1849. december 18-án Csillagh László Bekeházán bizonyítványt írt Hertelendy Kálmán századosnak, melyben igazolta,

hogy nem Hertelendy lőtte le Hentzi várparancsnokot.⁶⁸ Bár a várfogságot mindketten elkerülték, hiszen nem voltak korábban a cs. kir. hadsereg tisztjei, Csillagh 1850. február 1-én közlegényként besorozták a cs. kir. 2. dragonyosrezredhez, 1851. május 26-án azonban ötszáz forint váltságdíj ellenében elbocsájtották, így visszatérhetett szülőföldjére.⁶⁹

Zala vármegye szolgálatában

Csillagh László 1856. december 29-én megházasodott, feleségül véve az andráshidai Gombossy Juditot, Gombossy Pál táblabíró és Farkas Julianna leányát. Esküvői tanúik Nagy József és László öccse, Gyula voltak.⁷⁰ Három leánygyermekük Bekeházán született. Elsőként Sarolta Paulina Borbála érkezett 1860. február 21-én; keresztszülei Csillagh Lajos és Koppányi Borbála, valamint Botka Eduárd és Hertelendy Paulina voltak. Nagyon hamar, 1861. október 15-én megszületett Kornélia Ilona Zsófia; az ő keresztszüleinek Koppány Ferenc alispánt és Koppány Zsófiát kérték fel. A legkisebb leány, Mária Matild Szidónia 1864. március 12-én látta meg a napvilágot; őt Thassy Lajos és Gombossy Szidónia, valamint Botka János és Gaál Matild tartották a keresztvíz alá.⁷¹

Csillagh László 1860. április 11-én egy zalai küldöttséggel vett részt Széchenyi István tüntetésszámba menő nagycenki temetésén, ahol tízezernél többen rótták le kegyeletüket. A Pesti Napló tudósítója szerint a „Zala megyei küldöttségek, melyek Sárvarott gyűltek össze, s élükön Batthyány Gedő gróf, Putytyán [Puteany] Ödön és Jenő bárók, Bezerédy László, Inkey János, László és Kázmér, Horváth Vilmos, baltavári Horváth Ferenc, Koppány Ferenc, Csillagh László, Bátor Géza, Szabó Samu, Prodánovics, stb.”⁷² Elkéstek, s

66 Novák Mihály 1906. 244. p.; Budapesti Hírlap 1893. május 21. 12–13. p.

67 HL 1848–49. 30/217. Csillagh László százados jelentése az I. hadtest parancsnokságához, Buda, 1849. május 27. Közli: A 47. honvédszászlóalj története 231. p.

68 BM Tört. Dok. H. 57.1767.

69 Bona Gábor 2020. 177. p.

70 Bagodi római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 28/1856. Csillagh László felesége, Gombossy Judit Andráshidán született, 1827. december 11-én, és Zalaegerszegen halt meg, 1892. június 14-én. Vö. OSZK Gyászjelentések.

71 Zalaegerszegi római katolikus plébánia keresztelési anyakönyve, 42/1860., 224/1861., 75/1864.

72 Pesti Napló 1860. április 15. (3054. sz.) 2. p.

egy csoportban állva gyászolták a legnagyobb magyart. (Más forrás szerint útközben kaptak hírt a gyászszertartás megtörténtéről.)⁷³

1861-ben, a korábbi alkotmányos rend átmeneti helyreállítása idején Csillagh Lászlót az Egerszegi járás főszolgabírójává választották, ám még az év végén – a provizórium bevezetésekor – lemondott.⁷⁴ Ugyanabban az évben részt vett a képviselőválasztás viharos eseményeiben. A Pesti Napló is beszámolt a március 26-án megghiúsult letenyei képviselőválasztásról, amikor odáig fajult a két párt, a Felirati és a Deák-párt közötti ellentét, hogy az egyik jelölt, „Döry János a bizottmányi ülésben ünnepélyesen kijelentette, hogy a követjelöltségtől, Csillagh László főszolgabíróúr javára visszalép.” Kijelentését „zajos köztetszés” fogadta, de Csillagh, akinek ismerték „nemes hazafias” gondolkodását, nem élt a felajánlással.⁷⁵ Végül az április 12-i választáson Királyi Pál, zalai születésű pesti publicista, 1861 januárjától Pest város főjegyzője került a Felirati Párt jelöltjeként az országgyűlésbe.⁷⁶

1861-ben, a zalaegerszegi városi önkormányzat alkotmányos újjászervezésekor Koppány Ferenc első alispánt kérték fel választási elnöknek, aki lebetegedett, ezért az ülésen uno-kaöccse, Csillagh László főszolgabíró helyettesítette.⁷⁷

Csillagh 1865. novemberétől 1867. május 6-ig másodalispánként szolgálta Zala vármegye törvényhatóságát.⁷⁸ E minőségében 1865. november 28-án felterjesztést írt a Helytartótanácsához az országgyűlésre írnokként kiküldött zalai joghallgatók érdekében, mivel fontosnak tartotta, hogy „az országgyűlési követek mellé, tanulmány és tapasztalásszerzés végett az ügyvédi pályára készülő” fiatalokat küldjenek. Kérését azonban, hogy költségeiket az „országos alapból” fizessék ki, a költségvetés hiányára hivatkozva visszautasították.⁷⁹

Némi képet kaphatunk Csillagh László másodalispáni munkájáról a vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvek segítségével. Az 1866. április 4-én, Zalaegerszeg mezővárosban Csillagh elnöklete alatt tartott vármegyei közgyűlésen a megyei tisztviselőkar és számos érdeklődő jelenlétében számoltak be a megye helyzetéről, olyan fontos kérdéseket érintve, mint például az úrbéri ügyek, vagy az árvaellátás. Leghosszabban a megye útjainak állapotáról tárgyaltak, felszólítva a szolgabírókat a járásukban lévő utak felülvizsgálatára. Kiemelték Göcsej úthálózatának elhanyagoltságát: „a megyének azon része, mely Göcsej név alatt ismeretes, mindeddig közlekedési eszközök tekintetéből majdnem semmi kedvezményben nem részesítettén, a közlekedési célszerű eszközöket márt csak azon tekintetből is megérdemelné, mert bortermelésének és dús fatenyészetének terményei nemzetgazdasági szempontból is figyelmet érdemelnek”. Megbízta Csillagh László másodalispánt, valamint Skublics István, Nagy József és Egyed Mihály szolgabíró urakat, hogy folytassák a tárgyalásokat, és készítsenek javaslatot ez ügyben.⁸⁰

Az 1867. február 16-i vármegyei közgyűlésen ismét Csillagh László elnökölt. Miután üdvözölte a megyei közügyek iránt érdeklődő megjelenteket, elmondta, hogy az „annyit szenvedett haza a jelen tisztikar által is a legnagyobb örömmel várt alkotmánynak nemsokára teljes élvezetébe lépend.” Buzdította a tisztikart, hogy hivatalos állásukat az „alkotmányos tisztikar által leendő fölváltásig” erélyesen és teljes buzgalommal viseljék. Majd „az alkotmányos küzdelmek és a már biztosan elértnek tekinthető alkotmányos életnek ritka szellemi tehetséggel, hazafisággal és fáradhatatlan kitartással küzdő” előharcosát, Deák Ferencet éljenezte, ami „zajos és tartós” visszhangra talált a közgyűlésben.⁸¹

73 Politikai Ujdonságok 1860. április 19. (16. sz.) 242. p.

74 Bona Gábor 2020. 177. p.

75 Pesti Napló 1861. április 10. (3348. sz.) 2. p.

76 Gerlóczy Károly 1893. 23. p.

77 Foki Ibolya 2006. 25. p.

78 Zala megye archontológiája 313. p.

79 Ruszoly József 1999. 147. p.

80 MNL ZML kgy. jkv.1866. április 4.

81 MNL ZML kgy. jkv. 1867. február 16.

A kiegyezést követően Csillagh László is tagja lett a Zalaegerszegi, 1867. június 18-án megalakult Zala megyei honvédegyeletnek, mely őrizve a szabadságharc emlékét, összefogta a még élő tiszteket és honvédeket, segítette a rászorulókat.⁸²

A kibontakozó nemzeti kultúra iránti elkötelezettségét a sajtóban megjelent apró tudósítások tanúsítják. 1860 nyarán szerény adományt, 10, Csuzy Pál barátja 20 krajcárt küldött „József nádor nemzeti képcsarnokára.”⁸³ Még 1860-ban 5 forintot adományozott a Kazinczy-alapítványnak, amikor is nagybátyja, Koppány Ferenc Zala megyéből 544 forintot, a zalai nemesi pénztár részéről 400 forintot küldött az alapítvány támogatására.⁸⁴ 1866-ban 2 forintot adományozott a híres színész, Egressy Gábor tervezett szobrára.⁸⁵ Már a fővárosban élt, amikor 1874 februárjában a Kisfaludy társaság XXXV. közgyűlésén a támogatók között sorolták fel.⁸⁶ Az országos női-pár-egylet 1874. június 3-án és június 4-én, a budapesti Császárfürdőben tartott zártkörű, jótékony célú táncvigalmán a rendezőségben vállalt szerepet,⁸⁷ és tagja volt a Szent István Társulatnak is.⁸⁸

A minisztériumi tanácsos és börtönügyi szakértő

Csillagh László pályafutása - mintegy megfelelve a vértanú Csány László 1848. májusi, tehetségét felismerő ajánlásának - Budapesten folytatódott. Ahogy Bona Gábor megfogalmazta, az új kormány nagyobb figyelmet fordított a szabadságharc egykori katonáira,

pozíciók juttatásával is, meghajolva érdemeik előtt.⁸⁹ A kiegyezést követően a szeptemberre megszervezett igazságügy minisztériumba nevezték ki osztálytanácsosnak, s a kor egyik fontos jogász területén, az úrbéri és telekkönyvügyi osztályon dolgozott. Az igazságügy minisztérium ekkor három helyszínen működött: Pesten az Akadémia utca 5. és a Deák Ferenc utca 14. számú épületben, az elnöki iroda pedig a Váci utca 13. szám alatt.⁹⁰

Csillagh 1867 októberében újabb területen kapott feladatot: a hazai börtönviszonyok jobbításának céljából a fegyházak alapos vizsgálatával bízta meg Horváth Boldizsár igazságügyminiszter. Mellé rendelte a kitűnő Tauffer Emil tiszteletbeli fogalmazót,⁹¹ aki egész életét a börtönügy megreformálásának szentelte. (1867-ben jelent meg Pulszky Ágosttal közösen írt alapvetése: „A börtönügy elmélete és jelen állása, különös tekintettel Magyarországra” címmel, ami 1866-ban első díjat érdemelt a Királyi Magyar Tudományegyletem pályázatán,⁹² 1868 januárjában pedig „A törvényhozás és tudomány állása napjainkban a halálbüntetésről” címmel írt elemzést.)⁹³

Csillagh és Tauffer együttműködése gyümölcsözőnek bizonyult. Közös tanulmányukból 1868-ban már részleteket közölt a Vasárnapi Ujság, üdvözölve, hogy „igazságügyminiszterünk is átláván e kérdésnek társadalmi nagy fontosságát, kiadta a Csillagh László osztálytanácsos és Tauffer Emil tiszt[elembeli] fogalmazó által készített Hivatalos jelentést az országos fegyintézetekről 1867-ben”.⁹⁴ A miniszter 1868-ban Pestváros fogházainak vizsgálatával bízta meg Csillaghot. Tauffer

82 Mikár Zsigmond 1869. 104. p.

83 Pesti Hírlap 1846. július 28. (716. sz.) 63. p.

84 Pesti Napló 1860. március 17. (3004. sz.) 3. p.

85 Pesti Napló 1866. november 14. (4971. sz.) 2. p.

86 Magyar Polgár 1874. február 17. 2. p. A Kisfaludy-társaság XXV-dik közgyűlése. (Budapest, február 9-én 1874.)

87 Nefelejts 1874. május 31. (22. sz.) 264. p.

88 Pálmány Béla 2011. 1633. p. A főként könyvkiadással és a magyar nyelv művelésével foglalkozó katolikus társulat 1848. május 1-jén alakult, az 1860-as években Deák Ferenc is belépett a tagjai közé. Vö. Mészáros István 1998. II., 51. p.

89 Bona Gábor 2020. 173-174.p.

90 Nemzeti Kalendárium 1868. 24. p.

91 Tauffer Emil (1845-1891) börtönügyi szakíró, büntetésjogi szakértő, fogházigazgató.

92 Jogtudományi Közlöny 1867. november 3. (44. sz.) 280.p., 1867 szeptember 15. (37. sz.) 224.p.; Mezey Barna 1997. 48-57. p.

93 Jogtudományi Közlöny 1868. január 5. (1. sz.) 4-6. p.

94 Vasárnapi Ujság 1868. július 5. 322. p.

Emillel közös újabb munkájuk eredményét a Jogtudományi Közlönyben adták ki,⁹⁵ és ugyanitt jelent meg az országos fegyintézetekről írott beszámolójuk is.⁹⁶ Még abban az évben külföldi tanulmányútra indultak, és Svájc, Bajorország, Oldenburg, valamint Baden hét börtönében tanulmányozták az állapotokat, módszereket. 1869 júliusában Franciaország, Anglia, Belgium, Írország és Hollandia fegyházait is megszemlélhették.⁹⁷

Az új kormányzat célja az volt, hogy kisebb fegyintézeteket nagyobb intézményekbe csoportosítsa, s a rabok körülményeit is javítsa. Hazai és nemzetközi útjaik, tapasztalataik és javaslataik eredményeként született meg az 1869. február 10-én kiadott miniszteri rendelet: „Házasabályok és szolgálati utasítások a magyar királyi országos fegyintézetek, úgyszintén az azoknál alkalmazott hivatalnokok és örök számára”.⁹⁸ Az igazságügyi miniszter előterjesztésére az uralkodó 1870. október 8-án, munkájának, illetve szolgálati érdemeinek elismeréseként miniszteri tanácsosi címmel ruházta fel Csillagh Lászlót.⁹⁹

1870-ben Csillaghot is felkérték, hogy (pótagként) legyen részese az 1868. évi 33. törvénycikk alapján létrejött feljebbviteli hatóságnak, mely az úrbéri örökvltságnak az országos alpból történő megfizetéséért volt felelős.¹⁰⁰ Tauffer Emil egy 1881-ben közölt írásában úgy ítélte meg, hogy Csillagh a minisztériumban töltött hét év alatt felkészült és elismert szakember lett – „a külföldi utazás, de szorgalmas tanulás és gyakorlat által is, állásának méltó betöltésére teljesen képesítette magát” –, akitől még ő is tanulhatott. Csillagh László „1867-ig Zala megye közkormányzatának terén kitűnő nevet s múlhatatlan érdemeket szerzett ugyan, de börtönüggyel ez ideig sem elméletileg, sem gyakorlatilag sohasem foglalkozott. Szent igaz, hogy minisztériumbeli működése ideje alatt Csillaghnak érett s

világtapasztalat által edzett ítélete, minden reformügyért lelkesülő kedélye, józan felfogása és széles műveltsége” Tauffer börtönjavítási eszméinek „bizalmi állásánál fogva kitűnő támogatója volt.”¹⁰¹

Országgyűlési képviselő, majd a legfelsőbb törvényszék bírója

Csillagh László 1872-ben rövid időre ismét visszatért Zalába, ahol a Deák-párt színeiben a zalaegerszegi járás országgyűlési képviselő-jelöltje volt. Május 12-i fogadtatásáról, pártjának öröméről színes tudósítást írt Szélig Ferenc a Zalai Közlönyben. Egerszegről délután kettőkor indult el a mintegy hetven „fényes” fogat, és számuk az útközben hozzájuk csatlakozókkal száznál is többre nőtt. A szentiváni pályaudvaron fogadták Csillagh Lászlót. „Az ünnepélyes fogadás a kellemetlen idő miatt a nagyobbik váróteremben történt; Isoó Alajos helybeli ügyvéd úr fogadta őt itt a kerület összes jobboldali választóinak nevében, mely után kocsiba ülve, Isoó Ferenc gyógyszerész úrral nemzeti zászlókat lobogtató fényes kíséret mellett” érkeztek Zalaegerszegre, ahol az összegyűlt tömeg éljenezve fogadta, kifejezve iránta tiszteletét, szeretetét. A házakon lengő, „Éljen Csillagh László!” felirattal ellátott nemzeti lobogók, a nép sorfala, lelkes éljenezése „a díszfogatok egymásutáni bevonulása [...] emelték az ünnepély fényét.” A városi előljáróság nevében Páslek József üdvözölte, majd Csillagh László a nemzeti lobogókkal díszes állványra lépett, elmondta politikai programját. Az „oly remek, annyira felvilágosító, példázgató, tanulságos, hatásos és vonzó volt, hogy még az ellenzékiek se tagadhatták meg állításainak igazságát.” Beszédét követően barátai és ismerősei körében töltött kevés időt, majd a tömeg „zeneszó és zajos éljenezések közt” az Arany Bárány szálló nagytermébe

95 Jogtudományi Közlöny 1868. április 19. 127. p.

96 Jogtudományi Közlöny 1868. szeptember 6. 287–288. p., 1868. szeptember 13. 294–296. p., 1868. szeptember 27. 306–308. p.

97 Megyery István 1905. 85., 103. p.

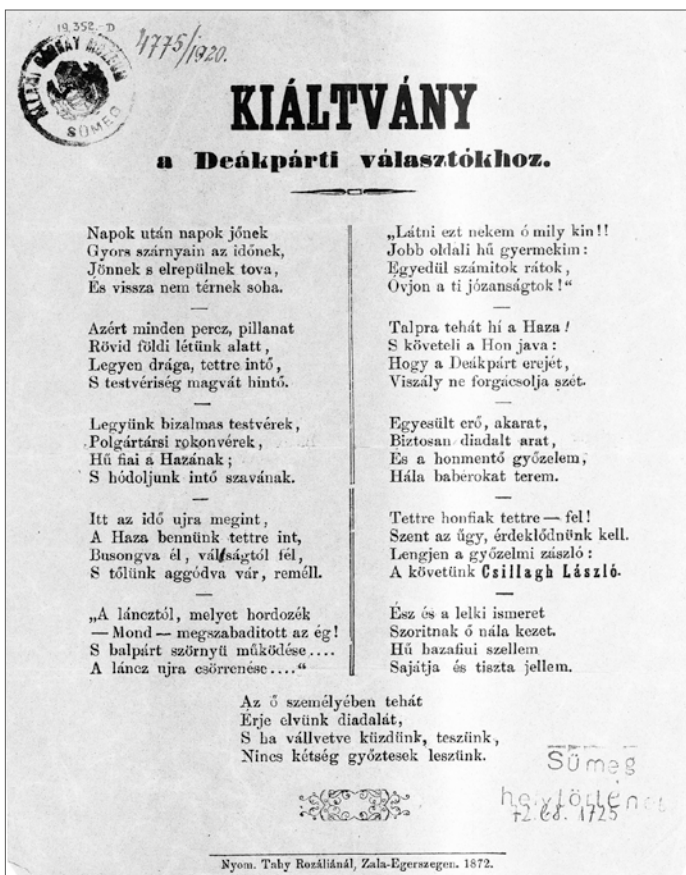
98 Jogtudományi Közlöny 1868. augusztus 16.; Lőrincz József – Mezey Barna 2019. 103. p.

99 Budapesti Közlöny 1870. október 23. (242. sz.) I. p.

100 Pesti Napló 1870. március 22. (66. sz.) 2. p.

101 Tauffer Emil 1881. 140. p.

Nyom. Taty Rozáliánál, Zala-Egerszegem. 1872.

Csillagh László
választási
röplapja
(Kisfaludy
Sándor
Emlékház,
Sümege)

kísérte, s ott Darázs Miksa kitűnő zenéje kísérte kedélyes társalgásukat.¹⁰²

Csillagh június 2-án Söjtörön folytatta koresztútját, ahol özvegy Sümegegy Ferencné házában szállt meg. Megjelenésének híre hamar elterjedt, hallgatóságához „Sümegegy Ferenc szellemében”¹⁰³szólt, miszerint „kiegyezési alapon békés egyetértéssel kívánnak haladni, megvetve minden izgató és felforgató politikát”, amivel, bár „még ki sem gyógyultunk a gyászos múlt sebeiből, s máris újabb tördőfést intéznénk saját testünkre.”¹⁰⁴A fővárosi sajtó, figyelemmel kísérve a zalai eseményeket,

érdekesnek találta, hogy Zalaegerszegen leginkább az fájt ellenfelének, Nagy Károlynak, „hogy saját lakásán – minthogy bérbe adatott – jobbpárti zászló leng e felírassal: »Éljen Csillagh László követünk!«”¹⁰⁵

Támogatói Zalaegerszegen, Taty Rozália nyomdájában egy röplapot is kiadtak. A „Kiáltvány a Deák-párti választókhöz” című buzdító versike hangsúlyozta Csillagh László erényeit.

„Itt az idő újra megint, / a Haza bennünk tette
int,

Búsongva él, válságtól fél. / S tőlünk aggódva
vár, remél. [...]

Talpra tehát, hí a Haza! / S követeli a Hon java,
Hogy a Deák-párt erejét / Viszály ne forgácsol-
ja szét. [...]

Tette Honfiak, tette – fel! / Szent az ügy,
érdeklődnünk kell.

Lengjen a győzelmi zászló, / Követünk Csillagh
László.

Ész és a lelkiismeret / Szorítanak ónáló kezét.

Hű hazafiúi szellem / Sajtja és tiszta jellem.

Az ő személyében tehát / Érje elvünk diadalát
S ha vállalva küzdünk, teszünk, / Nincs két-
ség, győztesek leszünk.”¹⁰⁶

A megválasztott képviselőt nagy örömmel köszöntötték a sajtóban is: „Ma a zalaegerszegi választókerület jobbpártjának fényes, igen dicsőséges, győzelemteljes napja volt; mert nagy többséggel oly választókerületben győzedelmeskedett, melyet az ezelőtti országgyűlési szak alatt balpárti követ képviselt. A zalaegerszegi választókerületnek képviselője tehát [...] Csillagh László lett, kiben az ország egy igen szakavatott s tevékeny hazafit nyert, akit Isten soká, igen sokáig éltesse!”¹⁰⁷

Az 1872. szeptember 2-án alakult országgyűlés II. osztályában nevezetes reformerek – Csemeghy Károly, Csengery Antal, Degré

102 Zala-Somogyi Közlöny 1872. május 19.2.p. (Követválasztási mozgalom május 12-én.)

103 Sümegegy Ferenc (1819–1869) 1849 előtt al-, majd főszolgabíró, 1861-ben ismét főszolgabíró, 1867 utána Deák-párt országgyűlési képviselője.

104 Zalai-Somogyi Közlöny 1872. június 2.3. p.

105 Pesti Napló 1872. június 9. (132. sz.) I. p.

106 Sümege, Kisfaludy Sándor Emlékház, Helytörténet, 72.68.1725. A nyomtatvány másolatát Miklósi-Sikes Csaba bocsátotta Molnár András rendelkezésére, köszönet érte.

107 Zala-Somogyi Közlöny 1872. június 27. 2–3. p.

Alajos – társaságában, baráti körében foglalt helyet.¹⁰⁸A 140. országos ülésen, 1873. május 24-én két témában szólalt fel: „Tisztelt ház! Van szerencsém Zalamegye közönségének kérvényét benyújtani, melyben a katonai beszállásolási rendszert illetőleg Pest-Pilis és Soltmegyének fölliratát a tisztelt ház figyelmébe ajánlja; továbbá kérvényét az iránt, hogy az árva vagyon leltározásával a törvényszéki végrehajtók helyett” a községi jegyzőket bízzák meg. „A másik kérvény a katonák beszállásolására vonatkozik, és e részben a megye közönsége a teher aránylagosabb fölosztását kéri.”¹⁰⁹

Csillagh képviselői tevékenységének köszönhető eddig egyetlen ismert portréja, melyet a Magyar Nemzeti Múzeum őriz a Deák Ferencnek ajánlott, bőrönd-szerű tokba helyezett, Ellinger Ede királyi udvari fényképész felvételeiből készített fotógyűjteményben. Felirata szerint az országgyűlési Deák-párt tagjai adták Deák Ferencnek tiszteletük jeléül az országgyűlés 1875. évi első napjának alkalmából.¹¹⁰

1874 szeptemberében jeles esemény vonzotta Csillagh Lászlót Zalaegerszegre. Meghívták a kereskedelmi iskola épületének alapkövetélni ünnepségére, amire így emlékeztek később (1892-ben) az iskola évkönyvében: „A monumentális, városunknak valóban díszét képező épület alapkövét 1874. évi szeptember 9-én tette le méltóságos Hertelendy Kálmán, megyénk közszeretben állt akkori főispánja, Csillagh László miniszteri tanácsos, kerületünk szép emlékű országgyűlési képviselőjének, a vármegye tisztikarának, Zalavármegye

törvényhatósági bizottsága több tagjának és városunk nagy közönségének jelenlétében.”¹¹¹

1875-ben ismét újabb, magasabb pozíció következett Csillagh László karrierjében: a legfelsőbb törvényszék bírójává nevezték ki. Mivel azonban e pozíciója – a képviselői öszszeférhetetlenségről szóló, 1875. évi I. törvény-cikk értelmében – összeegyeztethetetlen volt a törvényhozói munkával, 1875 nyarán, „választóinak rendületlen” bizalma ellenére, nem indulhatott az újabb képviselőválasztáson.¹¹²Új tisztségében sem teljesedhetett ki, mert 1876 decemberében váratlanul megbetegedett, s néhány nap alatt, december 11-én, alig 52 esztendősen elragadta a halál. Négy testvére és azok házastársa,¹¹³ felesége és három, még „nevelés alatt álló” leánya, Sarolta, Kornélia és Irma gyászolta.¹¹⁴„Közügyeinknek egész életen át egyik buzgó, nemeslelkű” bajnokát a ma Zalaegerszeghez tartozó Bekeháza családi temetőjében helyezték nyugalomra.¹¹⁵

Felesége és lányai

Feleségét, a magára maradt Judit asszonyt a magyar állam özvegyi nyugdíjra érdemesítette 1877. január 22-től.¹¹⁶ Visszaköltözött Bekeházára, majd Zalaegerszegen élt. Az eladó leányok élénk szereplői lettek a városka társasági életének, nevük többször szerepelt a korabeli sajtóban; 1882 telén a zalaegerszegi korcsolyaegylet támogatására megrendezett mulatságon például hajnali ötig ropták a táncot.¹¹⁷Különösen Irma szerepelt szívesen, így a „Vörös kereszt országos egylete” zalaegerszegi fiókja

108 Képviselőházi irományok 1872. I. köt. 1–98. sz. Irományszámok1872–2. A képviselőház tagjainak osztályszerinti névjegyzéke. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KI-1872_01/?pg=15&layout=s&query=%22CSillagh%22 (Letöltve: 2021. január 27.)

109 Képviselőházi napló 1872. VII. köt. 1873. május 19. – július 2. Ülésnapok 1872. 140. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1872_07/?pg=31&layout=s&query=CSillagh (Letöltve: 2021. július 27.)

110 MNM Tft.IV f/15. 1382–1957. (Lengyel Beatrix szíves közlése, köszönet érte!)

111 Zalaegerszegi polg. isk. ért. 1893. 6. p. (A tanintézet húsz éves története.)

112 Zalai Közlöny 1876. december 14. 2. p.

113 Csillagh Konstancia és férje, Rózsás Lajos; Csillagh Franciska és férje, Nagy József; Csillagh Mária és férje, Vízy Gyula; Csillagh Gyula és neje, Nagy Etelka.

114 OSZK Gyászjelentések.

115 Zalai Közlöny 1876. december 14.2.p. Sírkövére a következő feliratot vészték: „CSÁFORDI CSILLAGH LÁSZLÓ / A MAGYAR KIRÁLYI LEGFŐBB / ÍTÉLŐSZÉK BÍRÁJA / SZÜL.1824. ÁPR. 19-ÉN / †1875. DECEMBER 11-ÉN.) Vö. Béres Katalin 1999. 115. p.

116 Pálmány Béla 2011. 1634. p.

117 Zalamegye 1882. november 26. 3. p.

A Csillagh család elhagyott sírkertje Bekeházán 1988-ban (Vucskó János felvétele, GM)

javára, 1883 februárjában rendezett műsoros esten két alkalommal is énekelt a kisasszonyokból szerveződött kórusban.¹¹⁸ A Csillagh nővérek 1884 februárjában is a kitűnően sikerült „elite bál” résztvevői voltak az Arany Bárányban. „A terem a legizlésebben volt díszítve, a fesztelen és pezsgő elevenség közt lefolyt mulatságnak a reggeli órák vetettek véget.”¹¹⁹

A Zalamegyei Gazdasági Egyesület 1884. március 11-én tartott rendes közgyűlésén a Csillagh nővérek bejelentették, hogy időközben bekeházai ingatlanaikat eladták Kaiser József földbirtokosnak, aki ekkor megvásárolta Csillagh László gazdasági egyleti 200 forintos alapítótőke adósságát is, így a leányok megszabadultak a kamatok fizetésének terheitől.¹²⁰

A legfiatalabb leány, Csillagh Mária – aki szívesebben használta az Irma nevet – ment először férjhez, dr. Árvay István¹²¹ ügyvédhez. A kézfogójukról a Fővárosi Lapokban 1886 nyarán megjelent híradás azt tanúsítja, hogy még elevenen élt édesapjának emléke: „Dr. Árvay István ügyvéd jegyet váltott Csillagh Irma kisasszonnyal, néhai Csillagh László volt kúriai bíró kedves, kiváló

műveltségű leányával. A menyasszony atyja, mint egy zalai zászlóalj századosa, egyike volt azoknak, kik az 1849 tavaszán bevett Budavárba először hatoltak be; a hatvanas években képviselő, Deák Ferenc kedves embere s majd a legfőbb ítélőszék jeles bírója volt.”¹²² Csillagh Mária és dr. Árvay István esküvőjét 1886. október 16-án tartották a zalaegerszegi plébániatemplomban.¹²³ Mária, azaz Irma hamarosan megözvegyült, 1892-ben új házasságot kötött Lányi Bertalan ítélőtáblai bíróval, az Igazságügyi Minisztérium törvény-előke-szítő osztályának tagjával, az ágostai evangélikus egyház egyetemes törvényszékének bírájával,¹²⁴ a későbbi Fejérváry-kormány igazságügyi miniszterével. A legidősebb lány, Sarolta 1892. június 26-án ment férjhez sógora testvéréhez, Árvay Lajos vármegyei tiszti ügyészhez.¹²⁵

A Csillagh család emlékét Zalaegerszeg-Bekeháza temetője őrzi, környezetét a família jeles alakjai iránti tiszteletből ma már gondozzák, míg az egykori százados, Csillagh László mellszobra – Szabolcs Péter szobrászművész 1999. március 15-én felavatott alkotása – András hidán, a róla elnevezett kis téren áll.

118 Zalamegye 1883. február 5. 3. p.

119 Zalamegye 1884. február 17. 3. p.

120 Zalamegye 1884. március 30. 2. p.

121 Árvay István (1818–1889), ügyvéd, táblabíró, tiszteletbeli alügyész, 1846/1847-ben megyei gyorsíró, 1848-ban országgyűlési gyorsíró. Vö. Molnár András 2009. 146. p.

122 Fővárosi Lapok 1886. július 26. (205. sz.)

123 Zalaegerszegi római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 65/1886.

124 Pesti Hírlap, 1894. április 27. (117. szám) 9. p.

125 Zalaegerszegi római katolikus plébánia házassági anyakönyve, 43/1892.

A Csillagh család felújított temetője Bekeházán 2016-ban (a szerző felvétele, GM)

Rövidítések

Levéltári és kéziratos források

BM – Balatoni Múzeum, Keszthely

Tört. Dok. – Történeti Dokumentáció

GM – Göcseji Múzeum, Zalaegerszeg

Tört. Dok. – Történeti Dokumentáció

HL – Hadtörténelmi Levéltár

1848–49. – Az 1848–1849. évi forradalom és szabadságharc iratai

MNL OL – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

A 130. Illésy-gyűjtemény – A 130 Magyar Kancelláriai Levéltár. Levéltári segédletek. Illésy-gyűjtemény

A 57. Királyi könyvek – A 57. Magyar Kancelláriai Levéltár. Királyi Könyvek

MNL ZML – Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára

ÁB jkv. – Zala megye Állandó Bizottmányának jegyzőkönyvei, 1848–1849

kgy. ir. – Zala vármegye nemesi köz- és kisgyűléseinek iratai. Közgyűlési iratok

kgy. jkv. – Zala vármegye nemesi köz- és kisgyűléseinek iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek

Nemesi javak 1835. – Zala vármegye nemesi összeírásai. Nemesi javak összeírása (becslése), 1835

Nemesi kataszter 1829. – Zala vármegye nemesi összeírásai. Catastrum Nobilium Comitatus Zaladiensis de Anno 1829

Zeg. régi lt. – Zalaegerszeg mezőváros régi levéltára

MNM – Magyar Nemzeti Múzeum

TFt. – Történeti Fényképtár

OSZK – Országos Széchényi Könyvtár

Gyászjelentések – Gyászjelentések gyűjteménye

PFL – Pannonhalmi Főapátság Levéltára

Chernel Kálmán kézirata I. köt. – Chernel család levéltára. Chernel Kálmán: Életpályám története. I. könyv [kézirat, I. kötet]

Irodalom

A 47. honvédszászlóalj története – Hermann Róbert – Bona Gábor – Molnár András: A 47. honvédszászlóalj története, 1848–1849. Zalaegerszeg, 2020.

A szabadságharc emlékei Zalában – A szabadságharc emlékei Zalában 1848–1849. (Szerk. Béres Katalin) Zalaegerszeg, 1998.

Béres Katalin 1999. – Béres Katalin: Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei Zala megyében. In: A szabadságharc emlékei Zalában 1848–1849. 2. jav. bőv. kiad. (Szerk. Béres Katalin) Zalaegerszeg, 1999. 53–167. p.

Bona Gábor 2020. – Bona Gábor: A 47. honvédszászlóalj tisztikara 1848–1849-ben. In: Hermann Róbert – Bona Gábor – Molnár András: A 47. honvédszászlóalj története, 1848–1849. Zalaegerszeg, 2020. 165–193. p.

Budavár bevételének emlékezete – Budavár bevételének emlékezete 1849. (Vál., szerk. Katona Tamás) Bp., 1989.

- Csány László kormánybiztosi iratai I. köt. – Csány László kormánybiztosi iratai 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 44.) (Sajtó alá rend. Hermann Róbert) Zalaegerszeg, 1998. I. kötet
- Csány László reformkori iratai – Csány László reformkori iratai 1817–1848. (Zalai Gyűjtemény 66.) (Sajtó alá rend. Molnár András) Zalaegerszeg, 2009.
- Degré Alajos 1983. – Degré Alajos: Visszaemlékezéseim. Bp., 1983. (Összeállította, szerk., a bev. és a jegyz. írta Ugrin Aranka) Bp., 1983.
- Degré Alajos 1984. – Degré Alajos: Zala megye vezetőségének kiválasztása a feudalizmus végén. In: Jogtörténeti tanulmányok V. Bp., 1984. 47–57. p.
- Dobszay Tamás 2019. – Dobszay Tamás: A rendi országgyűlés utolsó évtizedei (1790–1848). Bp., 2019.
- Foki Ibolya 2006. – Foki Ibolya: Zalaegerszeg rendezett tanácsú várossá válása 1885-ben. In: Végvárból megyeszékhely. Tanulmányok Zalaegerszeg történetéből. (Zalai Gyűjtemény 61.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2006. 146–168. p.
- Galsai Kovách Ernő 2020. I. köt. – Zala várme gyétől a bécsi Magyar Királyi Nemesi Testőrségig. Galsai Kovách Ernő honvéd őrnagy emlékiratai. I. kötet. (Sajtó alá rend. Fonda Almerigo és Hermann Róbert) Bp., 2020.
- Gerlóczy Károly 1893. – Gerlóczy Károly: Királyi Pál emlékezete. Bp., 1893.
- Hermann Róbert 1998. – Hermann Róbert: Perczel Mór muraközi hadjárata. Hadijelentések 1848. október 11. – november 9–10. In: Pannon Tükör 1998. 2. sz. 44–52. p.
- Hermann Róbert 2004. – Hermann Róbert: Zala követe, Szentgrót képviselője. Deák Ferenc az 1848. évi rendi és az 1848. évi népképviselői országgyűlésen. (Zalai Gyűjtemény 59.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2004. 91–177. p.
- Hermann Róbert 2020. – Hermann Róbert: A 47. honvédszászlóalj a szabadságharc hadtörténetében 1848–1849. In: Hermann Róbert – Bona Gábor – Molnár András: A 47. honvédszászlóalj története, 1848–1849. Zalaegerszeg, 2020. 9–163. p.
- Juhász Réka Ibolya 2017. – Juhász Réka Ibolya: A győri felsőoktatás intézményeinek hallhatói 1719–1852. Bp., 2017.
- Kiss Zsuzsanna 2003. – Kiss Zsuzsanna A Zala Megyei Gazdasági Egyesület megszervezése a neoabszolutizmus korában In: Korall 12. 2003. szeptember 107–124. p.
- Lőrincz József – Mezey Barna 2019. – Lőrincz József – Mezey Barna: A magyar börtönügy története. Bp., 2019.
- Megyery István 1905. – Megyery István: A magyar börtönügy és az országos letartóztatási intézetek. Bp., 1905.
- Mészáros István 1998. – Mészáros István: A Szent István Társulat százötven éve, 1848–1998. Bp., 1891.
- Mezey Barna 1997. – Mezey Barna: A polgári börtönügyi tudományosság a XVII–XIX. században. In: A magyar börtönügy kutatásainak alapjai. (Jogtörténeti értekezések 20.) (Szerk. Bódiné Beliznai Kinga, Mezey Barna) Bp., 1997. 5–102. p.
- Mikár Zsigmond 1869. – Honvéd schematismus, vagyis az 1848/9-ki honvédseregből 1868-ban még életben volt főtiszteknek névkönyve. (Összeállította Mikár Zsigmond) Pest, 1869.
- Molnár András 1987. – Molnár András: A zalai honvédszászlóalj felállítása 1848 őszén. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiából. (Zalai Gyűjtemény 26.) (Szerk. Bilkei Irén) Zalaegerszeg, 1987. 113–128. p.
- Molnár András 1994. – Molnár András: Zala megye politikai viszonyai az 1840-es évek második felében. Festetics Leó főispáni helyettes jelentései és emlékirata. In: Zalai történeti tanulmányok 1994. (Zalai Gyűjtemény 35.) (Szerk. Bilkei Irén) Zalaegerszeg, 1994. 93–181. p.
- Molnár András 1996. – Molnár András: „A zalai ágyúzás”. Zala megye önkéntes adózói (1845–1848). In: Századok 1996. 5. sz. 1211–1240. p.
- Molnár András 1999. – Molnár András: „Zalának elszállt lelke...”. Csertán Sándor kormánybiztos jelentései és levelei 1849. május 26. – július 29. In: Századok 1999. 2. sz. 329–372. p.
- Molnár András 1999/a. – Molnár András: Zala megye 1848-as országgyűlési képviselői. In: Honismeret 1999. 3. sz. 13–19. p.
- Molnár András 2008. – Molnár András: Zala megye 1845. évi nemesi katasztere. In: Levéltári Szemle 2008. 4. sz. 34–47. p.
- Molnár András 2009. – Molnár András: A zalai nemesség politikai erőviszonyai 1847-ben. Kovács László kimutatása Széchenyi István gróf számára. In: Zalai történeti tanulmányok. (Zalai gyűjtemény 67.) (Szerk. Paksy Zoltán) Zalaegerszeg, 2009. 131–158. p.
- Molnár András 2010. – Molnár András: Főadószedőből alkotmányos alispán: Koppány Ferenc (1792–1866). In: Egerszegi történeti tanulmányok 2010. (Zalaegerszegi Füzetek 11.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2010. 85–130. p.
- Nagy Iván 1858. 3. köt. – Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. Pest, 1858. 3. kötet

Novák Mihály 1906. – Novák Mihály: Zalavármegye az 1848/49. évi szabadságharcban. 2. bőv. kiad. Zalaegerszeg, 1906.

Pálmány Béla 2011. 2. köt. – Pálmány Béla: A reformkori magyar országgyűlések történeti almanachja. 1825–1848. Bp., 2011. 2. kötet

Ruszoly József 1999. – Ruszoly József: Országgyűlési képviselő-választások Magyarországon 1861–1868. In: Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Juridica et Politica. Tomus LVI. Fasciculus 2., Szeged 1999.

Tauffer Emil 1881. – Tauffer Emil: Vitás és nem vitás kérdések a magyar btk. büntetési rendszere tekintetében. Válasz Varga János „A börtönügy köréből” című munkájára. In: Magyar igazságügy 1881. 15. kötet. 2. szám. 136–172. p.

Vajda László – Vajda Lászlóné 1974. – Vajda László – Vajda Lászlóné: Zala megye az 1848–49-es polgári forradalom és szabadságharc

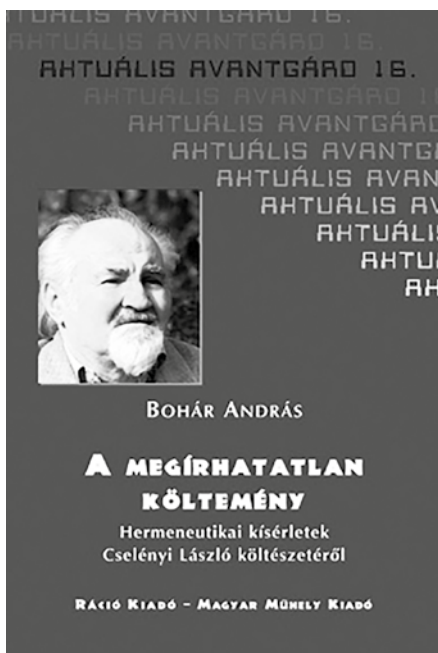
idején. In: Zalai Tükör 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. 5–42. p.

Zala megye archontológiája – Zala megye archontológiája 1138–2000. (Zalai Gyűjtemény 50.) (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 2000.

Zalaegerszegi polgári isk. ért. 1893. – A zalaegerszegi államilag segélyezett községi polgári fiú-, középkereskedelmi- és polgári leányiskola huszadik értesítője az 1892–93. tanévről. (Szerk. Udvardy Ignác) Zala-Egerszeg, 1893.

NÉMETH JÁNOS:
Édesanyám

A. Gergely András

Elvetélt aleatória, avagy dunatáji téridő mítosz

Az Elképzelt szöveg nyomában – Bohár András hermeneutikai kísérletei

Érti a fene. Talán csak fordítva nyomtatták, vagy tipográfiai eszközökkel töröltek ki belőle sorokat, félmondatokat, elhallgatottá téve azt is, ami ki van mondva. Majdnem inkább műlap, azaz grafikai alkotás, semmint szabadvers. Annak is szürreális, hiperrealista, kísérleti, avantgárd, vagy mi...

Cselényi László versoldalairól van szó, még mielőtt a riadt Olvasót elűzném a referencialitás felvezetésével. Befogadói farkasvakság ez, a primer élmény a „nem szoktunk hozzá”, az „érti a fene” és a „na, ne szórakozz” tónusai között. De mert ekkora, ennyi, ily módon lehetséges poézis mégiscsak van valahol (talán kevesek, de mégis emlékeznek Juhász Ferenc egykor hőkkenettel fogadott poétikai újításaira...), még az sem kizárt, hogy befogadó is akad hozzá – messze a lapozgatás után, de feltételként a mélyebb megismerés élményével. Van persze az irodalomelmélet, költészetesztétika és műkritika területén is néhány merész, aki hozzáfogott megérteni..., főképpen szlovákiai avantgardok maguk is – de egy 1998-as interjújában Cselényi is úgy látta: „Pár napja kaptam kézhez a jubileumomra megjelent *Elképzelt Szövegem* legújabb, még mindig nem végleges változatát, az *Aleatória avagy a megírhatatlan költemény/tartomány* című Duna-táji téridő-mítoszt (ez a pillanatnyi címe *Work in Progress*emnek), s elborzadtam: több mint tízezer sor, s annyira összebogozódva-összeszövevényesedve, hogy kis túlzással azt is állíthatom: már magam sem tudok eligazodni benne. Hát akkor mit szóljon a jámbor Olvasó?” (Szondi György interjúja, idézi Pomogáts Béla).

A *Pannon Tükörben* Pomogáts Béla volt (*Aleatória*. Cselényi László születésnapjára, 2008/1.szám, 48–54., https://epa.oszk.hu/03300/03335/00067/pdf/EPA03335_pannon_tukor_2008_1_048-054.pdf), aki alapos összképet rajzolt Cselényi Lászlóról, jelezve azt is, hogy a szlovákiai magyar irodalmi magányban élő alkotót csak kevés kritikai közéleti és értő elemző illette elmélyült értékeléssel – s a nevezettek egyike éppen Bohár András volt, aki érzékenységet mutatott Cselényi folyamatosan reprodukáló-újrakomponáló világának egyediségével közössé tenni ama kockázatvállalást, hogy „a kiszámíthatatlanságot törvényszerűségként kezeli. Amiből következik az alcímként, második meghatározásként is érthető: avagy a megírhatatlan költemény/tartomány”. Azazhogy inkább látszik esélyesnek a „módszeresen átgondolt és felépített költői konstrukció”, amely „szándéka szerint magában foglalja és összegzi Cselényi László korábbi eszmei és költői panorámájának minden lényeges elemét és művészi eljárását” (Bohár, idézi Pomogáts). Cselényi szöveguniverzumában tehát az *Aleató-*

ria avagy a megírhatatlan költemény/tartomány (dunatáji téridő mítosz) című kísérleti mű volt, amihez a kötet jegyzetei között azt fűzte hozzá, hogy a kétrészes költemény anyaga második és harmadik része az egész mítosznak, „ama bizonyos Elképzelt Szövegnek, melyen harminc éve dolgozom. Első része »Acetilén ágyak« címen jelent meg 1991-ben, utolsó, negyedik részét pedig a közeljövőben szándékozom befejezni. Amint már az »Acetilén ágyak«-hoz mellékeltem jegyzetben megírtam, olyan »vlogatott« gyűjteményről van szó, melyben az egyes korábbi és későbbi már megjelent vagy csak kéziratban versetek, szövegek egységes kompozícióba strukturálódnak, így végeredményben egyetlen szöveggé kell értelmezni majd, skatulyázván azt verses regénynek, eposznak (vagy inkább antieposznak) vagy, miként magam is teszem, mítosznak. Noha nyilvánvaló, hogy inkább antimítoszról van szó, vagy ahogy én nevezem, »téridő mítoszlól« (idézi Pomogáts).

A Pomogáts által „Cs.tartomány”-nak nevezett önálló szövegvilág, amely nagyban épít a szövegi jelen és a korábbi textusok ártírt montázstechnikáival dúsuló térbeliségre, nem kevés eredettörténeti és narratológiai feladatot kínálva az elemző tekintetnek. A mitikus-folklorisztikus és a teremtéstörténeti (óceániai, özvívzkori, csallóközi nagy árvíz eseményeit felidéző *Jelen és történelemből* kötetből is ismert) költői siratók egyfajta perszonális panorámát kínálnak, melyben el- és szétágazik a bölcséleti értelmű számvetés, költői tapasztalat és vizuális elbeszélőmód – Pomogáts szerint állandóan összefoglalást kínálnak, ami „a szövegisméltések rendszeréből is kitetszik, a korábbi önéletrajzi, történelmi és kulturális, illetve poétikai motívumok rendre visszatérnek, új szerkezeti struktúrákat hoznak létre (ahogy ez valamivel később az *Aleatória* című kötetben is történik), mindez részben megerősíti a költő korábbi tapasztalatait és felismeréseit, részben új távlatokat nyit a már ismert motívumok átrendezése” révén (Pomogáts, *i.m.*).

Vagyis mégis létezik belátó bizonyosság! Mert bizonyosan kell lennie valahol az értelmezés értelmezéseinek értelmezéseként olyasmi-nek, ami szinte a biztos bizonyosságot adja! Ámde ezt keresnünk kell, ebben áll a nagy titok, s ebből áll maga a bizonyosság őszanyaga, szerkezete, működés módja is. Olykor pedig

vétlen-véletlen rálelünk jól festő, szolid, eszélyes kísérletekre, melyek a siker látszatát keltik, meggyőznek, sőt néha lenyűgöznek is.

Mármost ebbe a meggyőző-lenyűgöző körbe sorolnám Bohár András kötetét, melyet az *Aktuális avantgárd* könyvsorozatban hozott ki a Ráció Kiadó (párban a Magyar Műhely Kiadóval, még 2005-ben). A dátum is mutatja – mit nekünk most már az idő objektivációja, ha az csak mítosz-tartozék szerepet játszhat, sőt rendszeres összefoglalás vagy újraírás tárgyává is lesz?! – nem friss a könyv, nem a minapi könyvpiaci nóvumok közé tartozik. De egyenesen a megtérülő érték, a maradandóság kiemelt polcán a helye, párban az időtlenséggel vagy a téridő mítosz folytonos aktualitásaival. Bohár egyben mint sorozatszerkesztő is jelzi a szándékot, hogy a megértés- és megismeréstörténet eszköztárával olyasvalakit fogjon közre, kinek elemző értelmezése nem napi rutin, hanem elmélyült átlátás és fókuszált belátások partjai közt vezet közelebb (nem „A valóság”, hanem) bizonyos valóságok birtokbavételének fikciója felé. A könyv címlapja is vall erről a tünékeny mélysötétekből a megvilágosodó értelmezés felé sodródás, a definitív pontosítás, és az értelmező bizonytalanság magabiztos vállalásának szín- és fogalom-dinamikai jelenlétéről. A megírhatatlan költemény talán legtermészetesebb idő- és tér-közege az elmondhatatlan címlap is. Harmóniában vannak, a költői és vizuális hagyománynak immár abban a rétegében, amely a képversek avantgárd újdonságát mint múlt idő örökérvényűségét is kezelheti.

Legyünk mindeközben „beavatón” pontosak vagy pontosítóak: Bohár András *A megírhatatlan költemény* címen adta közre a posztmodern értékek tematikai körén belüli elemzését, alcíme szerint *Hermeneutikai kísérletek Cselényi László költészetéről*. Maga a sorozat – ez a 16. kötete – is abból indít, hogy a prózai vagy poétikai alkotások egy meghatározható alaptrendje a klasszikus interpretációk mentén tematizálható, van azonban egy viszonylag föltáratlan és megnevezetlen szerzői kör, melynek életművét a komplex feldolgozás a hatvanas évektől napjainkig elhanyagolta, amivel nemcsak mintegy lezárta, de értelmezés-függetlenné, másképp talán „értelmezhetetlenné” is tette, ennek alapján épp a komplexitás igényétől lépett hátrébb. Ezzel mint kényszerű vagy/

vagy értelmező móddal szakítva az *Aktuális avantgárd* nemcsak hiánypótló szerepet vinne, de merészelné próbál lehetséges utakat keresgélni a már akkor is nyitott, ma már avítósan vállalhatatlan elmaradás bizonyosságú szolgáló belátások felé, ekképpen pedig „a kultúrában lejátszódó többszörösen szimmetrikus történések is új megvilágításba kerülhetnek, valamint újabb dialógusok beindítására teremthet esélyt”.

A filozófus Bohár András mivel éppen a kultúraközvetítés filozófiai, antropológiai, esztétikai és etikai dimenzióit tekinti fő érdeklődési területének, mintegy a „visszavonuló szavak”, az „intermediális művészet”, a „betűcivilizáció szétrobbanása” és hasonló könyves közlések sorozat-piacára hozza azt a „vizuális- és kísérleti költészet, elektrográfia” területet is, melynek keletkezés-, értelmezés- és befogadás-hermeneutikai koncepciói egy egészen releváns világot teremtenek. Teremtenek, leírnak, befogadnak és kiválasztanak, értelmeznek és formálnak is persze, ám mindezek között nem tekintik sem evidens rendszernek, sem képtelen vállalásnak a csalafinta árnyalódások befogadásának kísérletét. Az avantgárd recepciója ugyanis nem képtelenség, nem szürreália, csak talán maga is avantgárd. Bohár e mostani témaválasztásáról, kiszemelt alkotója mibenlétéről így ír a kötet fülszövegében: „A pozsonyi Cselényi Lászlóról szóló könyvem a határon túli magyar irodalom és kultúra jeles képviselőjének méltatása mellett a kísérletező, új szellemiség befogadását is előmozdíthatja. Az alkotói pálya ívei és törésvonalai okán nem a hagyományos monografikus feldolgozás igénye fogalmazódott meg bennem e kísérletező szellemiség leírása során, inkább a tematizációs változások alakulására összpontosítottam. A szövegváltozatok mozgásformáinak tettenérése – egy-egy kísérlet erejéig – mindig ösztönzést adott újabb nekirugaszkodásokra. Az hamar beláthatóvá vált, hogy az első két könyv után sorra megjelenő variációkat – a lehetőségeket egy elképzelt szöveghez – elemezni, s az értelmezési variációk összességét közönség elé vinni lehetetlen vállalkozás. Éppen azért maradt az az esély Cselényi költészetének/kísérleteinek áttekintésére, hogy néhány jól megragadható nézőpont segítségével, mintegy a hátsó ajtó kulcslyukán bepillantva, megidéz- zek egy-két változatot az értelmezések sokasá-

ga közül. S itt is egy megszorítással kell élnem. Számos terület kisebb hangsúlyt kap az elemzésekben, mint azt talán megérdemelhetné. Így például az eminens poétikai megoldások, a zenei szerkesztettség vagy a kulturális univerzalitás kitüntetettsége, amely csak a sajátos rekonstrukciók finomszerkezetében vannak jelen, vizsgálódásaim során kisebb hangsúlyt kaptak” (a kötet hátoldali ismertetőjéből).

A rekonstrukció „finomszerkezete” tehát a szimmetriák esélyeivel is bánik-játszik, s ha netán nem lenne „nyitva” ez a közléskultúra, hát maga járul hozzá a megnyitás esélyéhez, prózapoétikai dialógusba keveredve hol a költővel/közlővel, hol a befogadó/értelmezővel. Keretet formál annak is, amely mint épp a keret/keretezés hiánya szolgált klasszikusabb idők és verzátus alkotók elhelyezésének helyszínéül. Csakhogy épp az avantgárdra oly jellemző „rögzíthetatlenség” teszi mindezt nehezebbé, hol a vállaltan más „pozicionáltság” hiánya teszi innovatívvá a tradíciókkal szembeállított/elhelyezett/főlszabadtított esztétikai minőséget. A besorolhatatlanság akarása tehát egyben az aktuális lét, avagy az épp-így-lét magatartás-fókuszált módja is, átlépve korszakolási kényszereken és közlésformalizált eljárás-módokon, mintegy ezzel különítve el magát az elkülönítés elemzői kényszerétől is. Vagyis Bohár éppen az elválakozott önkép és az elemző közelítés esélyeinek partvonalain keresi nemcsak a művek működésrajzát, „térítő-mítoszt”, de magát az alkotói beállítódást, transzpozíciót, szövegváltozati vagy modulációs játékot – kendőzetlenebb kifejezéssel: magát a poétikai zenét. Nem véletlen tehát maga az aleatorikus kompozíció jelenléte sem, a versek sortörésével, a lineáris olvasat megbontásával vagy tükrözött megfogalmazásával, a szókapcsolatok csere-lehetőségeivel, az egy-egy szót jelentéséből a mondattani transzpozíció révén átkódoló összefüggésekből vizuálisan is kiemelve úgy emeli háttérbe a jelentést, hogy az további értelmezési-olvasati-látvány-impresziót is adjon. Messze nem indokolható, hogy a „puszta olvasat” mellett miért is van akkor szükség hermeneutikai kontrasztokra, talányokra, átlátásokra és megvilágítások változataira: bár merész vélekedés talán, de éppen a megismeréstudományi és lételméleti problematikák legsűrűbb természeti vidéke lehet érvényes a belátás- és értelmezés-mód-

szertan transzponálásával, a szóbeliség egy másik értelmezési tartományába vezető utak megnyitásával, amelyek nem a költői jegyek, hanem a magyarázó kísérlet formájában nyelik el alapfunkciójukat – s immáron ezeknek magyarázására kéne vállalkoznom magamnak is. Ez beláthatóan nehéz lesz. Mert például a Bohár-kötet kétségtelen „nehézsége” (egyúttal persze élvezeti értéke is!) éppen az, hogy az olvasói-befogadói attitűdnek föl kell vennie a magyarázó szerepkör lehetőségét, majd társolvasóként hozzájárulni ennek elvitatásához, majd szétszedni és újra-összerakni mindazt, amit Cselényi nyelvi-tipográfiai-képi-gondolati cselekbe ötvözött érzéktára az értelmező elemzés számára kínál, s utóvégre magát a megismerő eljárást, megértő társszerzőséget és elemző attitűdöt kapcsolni Bohár munkájához is. Ennek viszont csupán példás(an rövid, kivonatos) olvasata lehetséges talán egy kulcsfontosságú fejezet alapkérdéseire utalással...: *Az emberélet útjának felén: az előtt és után között* fejezet úgy tárja fel „a közöttiség koordinátáit”, hogy a dolgok Cselényi-féle szövegváltozatait, a polarizációt, a többszörös határpontokat, a variációkban testet öltő megoldásokat kezeli „lehetőségként egy elképzelt szöveghez” (67. old.).

Cselényi Lászlót persze nem adatik mindenkinek ismernie, s költészetének, „Költészeti Forradalmának radikális érzékenységét is csak kevesen kötik párizsi, Mallarmé-áthatotta fogékonyság vagy reflexivitás, nyelvi vagy poétikai stratégia kialakulása olyan mérőföldköveihez, mint a *Téridő szonáta*, a *Jelen és történelem*, az *Összefüggések avagy Az emberélet útjának felén*, később *A megíratlan költemény*.” Ezekben is az egyre nehezebbé váló olvasói eljárás mód igénye, a meglehetősen kacifántos szerkezetek, a renden kívüli rendek és irodalomkritikai pillantást nem tűrő próbatételek sorozatai, költői élménymeghatározottságok folyamatai, szekvenciái kapnak főhelyet, s bennük-fölöttük a szlovákiai magyar irodalomban sem esetleges, inkább jellegzetes lírikus-mitologikus-epikus alkotói világokból szőtt mintázatok kapnak hangsúlyt. Például ahogyan Mallarmé *Kockadobása* sem lehet azonos kihívás, mint a Nagy Mú elkészítése, úgy formálódik Cselényi poézisében az *Elképzelt Szöveg* univerzuma. Közben költői szerepvállalások, megváltástudat, sajátos teleológia, majd a költői én visszavonu-

lása, a szubjektum elcsitítása, a „tiszán tudati intencionáltásunkra hagyatkozás” kísértése (a vágyaktól és ideáktól elkülönböződés terének megnyílása) határozzák meg, s például a tradicionális formákat megidéző költemények (*Ballada a földről*, *Rapszódia a bodrogi szélről*, a *Gömör népe*) a szimbolikus beszédmódok körét idézi meg, egyúttal „a költői szubjektum kitüntetett beszédhelyzetét megsemmisítik” (12. old.). Ily módon „az érzékelés-észlelés toposzjai”, a „szövegtoposzok újraélesztése” és „a képtoposzok felvillanása” egyként „a végleges irány(nélküliség)” szférái felé vezetnek, ami az elemző számára „néhány jól megragadható nézőpont segítségével” az értelmezések és értelemváltozások sokasága közé-mögé tett megismerési kísérlettel kínálja a más karakterű befogadás lehetőségeit. S e „toposzok egymásra játszásai”, „szélesedései” olyan „radikális gesztusok” világi felé terelnek, ahonnan nézve a kötet kulcskérdései, fejezetcímei is világosan áttekinthetők már: a „még irodalom” és az „arccal a jövőnek” kezdet, a „narráció és poézis” elbeszélői önazonosság felé vezető útkanyarulata, a „kísérletek az élménytől való elszakadásra” mint egzisztencialista komplexitás-igény, az „időmodulációk” rendje felé tett lépések és ama „bizonyos zárójelek” kezelésének trendje, a „közöttiség koordinátái” és „az előtt és után felkiáltójelei”, végül az „irányadás matematikája és szimbolikája” mint érzékelés-észlelés határok kezelése hat fejezeten át fáradozik mindegyre beljebb és beljebb jutni Cselényi végtelenül-változóan gazdag belső világaiba. S mert a kötetet az alkotó *Munkássága* és *Curriculum Vitae*-je zárja, saját szavai mesés tükörben visszaverik a hermeneutikai elemzés előző száz oldalát, s helyére teszik a szemet szűrő narratív elbeszélőmód lineáris szerkezetében megbúvó kisiklási esélyeket is, megtörik az 1938-tól induló életút-elbeszélés társadalomkritikai vagy életmódszociológiai, kulturális toposz-függő vagy a látásmód lehetséges cikkanásait is magában rejtő önkép visszautalásait (101–106. old.).

Cselényi önképét korábbi irodalmi beszélgetések, interjúk is megidézik, illő hát, hogy saját magának tetsző módon (ne) higgyünk Neki, aki a „szűkítés” önkorlátozó megoldás-kényszeréről így vélekedik: „Ez a kötet nem véletlenül megírhatatlan költemény, és ma már biztos, hogy nem lehet és nem is kell befejezni.

Ami magát a verset illeti, őszintén szólva én magam is megdöbbsentem rajta, hogy milyen óriási massa, és ez eleve elriasztja az olvasót. Okvetlenül húzni kell majd belőle. Közismert, hogy állandóan ugyanazokat a szövegeket módosítom, bővítem. A további felvonásban a bővítés mellett szűkítés is lesz” (203. old.). S a Bohár-kötet önéletrajzi utolsó mondatával Cselényi még ezt is beforgatja az aktív és reflexív életvilág-narratívába: „Hát ennyi az én életrajzom. A többi a verseimben van, s Bohár András monográfiájában” (103. old.).

Ma pedig e térítő-univerzum vélhető változásaival együtt már tudhatjuk, hogy a száznál is több kötetnyi közelítési kísérlet a megismerhető megismeréséhez szintúgy csak előzmény, mely mindennek megismerésére készítet. Persze, nem ha Bohárt, a korán elhunyt kiváló filozofikus követem, hanem ha aleatorikus toposzokban, Cselényi-kanyarokban és képvers-törmelékek-

ben fejezném ki a visszatekintés érvényességét, az talán jobban illene egész írásomhoz. Akkor viszont az Olvasó vehetné úgy, hogy a „Megírhatatlan Költemény” nyomán csakis megírhatatlan olvasat létezhet. Pedig kellően radikális szűkítéssel ez éppúgy nem valós, mint a szlovákiai magyar irodalomról életre kelt toposzaink... Van tehát bizonyosság, legalább az olvasatokban biztosan – csakis a választott narrációk önálló életvilágától függhet mindez. Ezek ugyanis nem lennének idegenek sem Bohár kismonográfiájától, sem Cselényi László „nem véletlenül megírhatatlan” életművétől.

Bohár András: *A megírhatatlan költemény*, Ráció Kiadó, 2005.

NÉMETH JÁNOS:
Műlovarnó

Dorcsák Réka

Mivé leszünk?

Szlukovényi Katalin legújabb verseskötete azokhoz szól, akik csalódtak abban, akivé lettek. A házasság, a családayaság, a női munka és hivatás ígérete, valamint a nyaralás álomképei mögött rejlő valódi szürkeségre mutat rá a költő. A versek háttérben a boldogság elérése érdekében tett törekvések hiábavalósága és az életközépi válság fájdalmas tapasztalatai állnak, amelyek egy identitáskereső út végső-, netán újbóli első állomásai.

A kötet ugyan öt versciklusból áll, ezek az egységek mégsem határolódnak el egymástól, hiszen ugyanazokat a témákat járják körül: a lírai én identitásválsága, a lírai én 40-es éveinek megtapasztalása, a házasság kimerülése, a házastárral való kommunikáció eredménytelensége, az otthoni lét szürkesége, a lírai énnek a munkájával kapcsolatban megélt szeszélyes viszonya, a betegség tapasztalata, valamint a közéleti, politikai kiábrándulás. Első hallásra a versek tematikája egy pesszimista, komor és nyomasztó olvasmányt ígérnek, azonban Szlukovényi szövegeiből sugárzik a játékosság, az elfogadás és a kellemetlen helyzetekkel való megbékülés. Az ironia, önironia és humor szerethetővé teszik az *Álomkonyhát*, amelyből mindannyian erőt meríthetünk, ha éppen nyomasztana minket a hétköznapi szürkesége, önmagunk sikertelensége vagy túlzó mindennapisága.

A kötetet végigkíséri az identitáskereső, az identitásválság és az ebből való kilábalás gondolata. Mind a *Hóember*, a *Pupilla*, a *Meddig nyúl a nyúl?* az identitáskereső folyamatának lehetséges első fázisát mutatják be. A *Hóember* című versben a lírai én önmaga identitás-építésének képét olvashatjuk: „A közepe: hiány. Torkomban a góc. / Öklömbe szorítom, kemény, hideg. / Addig gyúrom, hempergetem szavakban, / míg teste nő (...)”. A góc, a gyomorgörcs, a fuldoklás képei visszatérnek a *Meddig nyúl a nyúl?*, valamint a *Szabadfuldoklás* című versekben, amelyek mind az identitásépítés következő és egyben végső fázisának leírását adják. A lírai én azon filozofál, hogy az identitást az egyén valamilyen belső vagy külső sugallat alapján magának választja, amelynek mentén elképzeli saját magát. Teremt magának a szóból, a gondolatból, a viselkedési mintázatokból egy látszat-identitást, amely akkor sikeres, ha mások is elhiszik, sőt mások is ugyanazt gondolják róla, mint amit az egyén szeretne, hogy gondoljanak. Ugyanakkor erre az üres lufira épített világ törékenynek bizonyul. Ha a tudat és a vágy nem egyfelé haladnak, annak biztos kudarc és válság a vége: „(...) Még mindig / akarom, amire vágytam, / de már nem a vágy hajt, csak a tudat, / igába fogott páros plüssnyulak / csüggeszti fejüket a kirakatban. / (...) A beteljesült vágyból mi marad?” (*Meddig nyúl a nyúl?*) A kötet szövegvilágában csak az identitás keresése nyújt boldogságot, mintha a vágy, a folytonos elvagyódás okozná az ember boldogságát. Egy elképzelt valóság keresése, amely felé csak haladni lehet, mert az érkezés csupán „a bepenészedett elszántság” gyümölcse: „(...) mi ez a kényszer, / hogy mindig másutt legyél, mint ahol, / és mégis ettől veszed észre, / mikor kilépsz, a fény a víz színén

/ a tengerszemben tükröződő égbolt” (*Tengerszem*).

A józanság és ráébredés pillanatait magába foglaló következő fázis mindig fájdalmas és nyomasztó, akár a *Szabadföldoklás* című vers, amely mint a kötet csúcserse összefoglalja a lírai én életközépi válságából fakadó problémáit: „ (...) ott tapogatózol / az embermély lép iszamos fenekén, / fölötted és körötted zavaros víz, / iránytalan, erélytelen idegrángás / minden teted és minden ideád, / kapkodsز mindenfelé, belekapaszkodsz / bármibe, ami a kezéd ügyébe akad: / gyökérbe, szóba, fénybe, mindhiába, / bármely mozdulatoddal csupán / felkavarod az iszapot, miközben / a fojtó posvány még mélyebbre húz.”

Szlukovényi felkavaró képeit ugyanakkor kompenzálja az a fajta önironikus derű, amely a lírai én új lendületéről tanúskodik. A fojtó posvány után a népszerű *Monopoly* vagy *Gazdálkodj okosan!* társasjátékokat idéző „Lépj a startmezőre”-kép, humorral oldja a feloldhatatlan szorongást: „Menjünk vissza a startmezőre, / bár ugyanarra visz megint az út, / de hátha. Nincs jobb ötletünk sehogy sem. / Startmező, lépések, és nincs kiút” (*Fix táblán*).

Az egész kötetre jellemző a kívülről való megfigyelés aktusa, amely vagy egy tudatos joggyakorlatban (*Pupilla*), egy utcai történés megfigyelésében (*Összhang, Itt a nyár*), a tükröbenézés aktusában (*40, Lift*), vagy a lírai én saját otthoni, házastársi szerepkörének, hétköznapi létezésének ironikus elemzésében valósul meg (*A nagy harci helyzet, Álomfejtés, Dugó, Nincs mit tenni, Robotpilóta*). Az identitásválságon átesett lírai én ugyan felveti az újakezdés lehetőségét, mégis válasz arra a kérdésre, hogy vajon tényleg csupán ennyi lenne az élet: vágyani valamire, ami beteljesedik és egyben kiüresedik, majd pánikszerűen nyitni valami új felé, amelynek a vége megint csak a posvány. A lírai én túlélési stratégiája a közöny, a humor, és az elfogadás: „Ivett, a válságmenedzser / (...) és kezébe veszi az irányítást, józanul / felméri a helyzetet, az emberi hülyeséget / és az állandósult káoszt rezzenéstelen / arccal tűri, intézkedik, a teendőkkkel / egyenletes, jó tempóban halad, / szigorúan a prioritási lista szerint, / de a maximalizmus kényszere nélkül, / reálisan ítéli meg, mit muszáj / (...) nem érez, nem érintett semmiben / (...) Ivett csak velem kedves: / esténként citromfűteát főz nekem, / és reggel biztat hogy nyugodtan bújjak / vissza az ágyba (...) / addig majd / ő helyettem szépen mindent megold” (*Robotpilóta*). Az identitásválságra az új identitás teremtménye gyógyír, a lírai én újra és újra belenyugszik abba, hogy ez egy ciklikus, soha véget nem érő folyamat.

Ha ezt az állandóan körkörös mozgást, a lírai énhez hasonlóan jó messziről megfigyeljük, végső soron mégis egy álló pontot kapunk. Az egyhelyben állás, a posvány, az állóvíz, a beteg, mozdulatlan, tehetetlen test képei nemcsak a lírai én életközépi válságára illenek, hanem a kötet másik fontos tematikai irányát, a házaselet képeit, illetve a házastársi viszonyt is jellemzik. Az állóvíz ugyan unalmasnak hat, mégis kellemes, kiszámítható oldala válik hangsúlyossá a lírai én reflexióiban. A *Füledt erózió* a házaselethez társított, közhelyesnek, giccsesnek ható érzések –örök szerelem, szenvedély – helyett azt hangsúlyozza, hogy ez egy szövetség, ami valóságosnak és földhözragadtnak hat –mint a Balaton mozdulatlansága, békét és nyugalmat áraszt: „ (...) kicsit megsértődöttél, amikor / állóvízhez hasonlítottam, pedig alattunk, / ameddig a szem ellát fenségesen / és hétköznapin terült el a Balaton, / (...) Az ösvény mentén táblák magyarázták / a földtörténetet, amin épp jártunk: / Kemény bazalttakarójuk alatt a tanúhegyek / máig őrzik az első fellángolások nyomát (...).” A „közös évek termékeny üledékére” visszanézve mégis elégedettség tölti el a lírai ént, mintha csak visszamenőleg vagy előre ábrándozva lehetne megélni a valódi boldogságot. A lírai én elégedettsége ellenére, az elszürkült hétköznapi eseményekben (zoknipárosítás, beágyazás, teregetés, gyereknevelés) vágyik valami többre, valami jobbra, ami mégiscsak visszacsempészné a szenvedélyt a monotonitásba. Az *Összhang* egy igazán frappáns szex-vers, amely ízlésesen, mégis kendőzetlenül fogalmazza meg a régvolt, vagy jövőben elérni kívánt boldogságot jelentő, szenvedélyes kapcsolatot: „miután végzett, a lenti szaki eligazgatta, / még egyszer végigcírógatta a csillét / búcsúzóul, az pedig lassan elindult fölfelé, / megkönnyebbülve, készen az újabb körre; én meg lenyűgözve bámultam őket, micsoda / összeszokott páros; hát csak ezt szerettem volna.”

Az *Álomkonyha* címe igazán találó, hiszen benne van mindaz a reménytelen, már-már naivnak mondható várakozás, amellyel az ember (jelen esetben nő) a szép, végső otthonára vágyakozik, valamint az a fajta csalódottságból fakadó önironikus viszonyulás, amellyel a vágyott boldogság szertefoszlik. Ez a kettőség kíséri végig Szlukovényi legújabb verseskötetét, amely nem csak a negyvenes korosztálynak, és nem csak nőknek íródott.

Szlukovényi Katalin: *Álomkonyha*, Jelenkor Kiadó, 2020.

Farkas Evelin

Egyszer volt tájakon

2020-ban nagyot fordult velünk a világ. A koronavírus-járvány az aggodalmak és a bizonytalanság egy új fokozatát tette a mindennapok részévé. Az élmények gyűjtése nehezkesebbé vált, s a pandémia minimumára korlátozta az utazás lehetőségét, esetleges kivitelezését is körülményessé tette.

A bezártság és a világméretű válság közepette pedig a könyvpiac is új színezetet kapott: megnövekedett az izolációt vagy konkrét vírus-helyzetet megörökítő történetek keresettsége és maga az olvasás is népszerűbb lett. Bár kevésbé látszik, hogy a hazai könyvesboltok építenének arra a tendenciára, hogy ebben az időszakban egzotikus vagy akárcsak idegen, még nem látott tájakról olvasni menekülést jelenthet az ingerszegényebb hétköznapjainkból, mindenképpen leszögezhető, hogy más érzés most szabadon, maszk és távolságtartás nélkül megtett utakról olvasni, mint akár két évvel ezelőtt volt.

Ebbe a kontextusba érkezett meg tavaly Szálinger Balázs *Al-dunai álom* című kötete, mely éppen egy ilyen utazásra invitál minket. Az útirajz (első körben címkézzük így, az egyszerűség kedvéért) keretét elbeszélőnk al-dunai térségben tett 30 napos nyaralása adja, melyben Orsova városát helyezi a középpontba, miközben az al-dunai térség egy-egy régiójával is megismerteti olvasóját: Jeselnicáról az Ada Kaleh szigeten át, Szörényvárig keresztbe-kasul utazgat az elbeszélő, érdeklődését követve. Bár az barangolás céljára nem derül fény, leginkább talán nyaralásként aposztrofálható, mégis érezhető, hogy elbeszélőnk a kutatás kedvéért, a táj minél részletesebb felfedezéséért is érkezett, a kötet pedig arra is szolgál, hogy bemutassa a térséget. A történetbe újra és újra beleszövi a narrátor azt, hogy 1970-ben Orsovát elárasztották a Vaskapu vízerőmű miatt, s a várost északabbra helyezték át. Ez az esemény keltette fel először a figyelmét, ez kiindulópontja és visszatérő eleme a térség iránti megszállottságának.

A panoráma már-már lírai leírásokban mutatkozik meg számunkra: szerencsésen eltalált arányok és jól elkapott képek jellemzik ezeket a részeket. De a régió felfedezése nem merül ki a látvány rögzítésében. Kollázsszerűen jelenik meg a táj befogadásának összetettsége: a múlt állapotait megidéző szövegekből, a múzeumi narratívából, a nagy nemzeti elbeszélésekből, s az ezekből kimaradt, a térséghez kötődő, kevésbé dicsőséges pillanatok felidézéséből áll össze. Bár az utazó olykor-olykor hangot ad nemzeti büszkeségének, a politikai narratívák és a nosztalgikus vágyódás nem íródik rá sem az olvasóval, sem pedig a térségben élőkkel való kommunikációra. Sőt, a helyi lakosok beszámolóit, egymás megértésének nehézségei egy kedves, humoros rétegét képezik a táj megismerésének: újra és újra félrefordít a Google Translate, s egyszer a szállásadó, másszor az elbeszélő kínálja meg nemzeti fogásaival a másikat. Hol több, hol kevesebb sikerrel...

A kötet részletesebb elemzése előtt persze fontos kitérnünk egy kicsit a műfaji kérdésekre is. Az *Al-dunai álom* ugyanis több műfaj határterületén mozog. Az útirajz részletessége és bemutató attitűdje

szálinger balázs
al-dunai álom

tagadhatatlanul jelentős, ám a kötet szerkezete alapvetően naplószerű: fejezeteit napok képezik, s a táj bemutatását át- és átszövik a vallomásos részek. Ennek középpontjában a gyermekvárás áll, az elbeszélő ugyanis nem egyedül utazik, hanem hét hónapos terhes feleségével. Az új generáció érkezése nem csupán az útvonal tervezésében („Terhes nővel nem játszhatok túlélőtúrát.” 16.) vagy néhány kósza gondolatban jelenik meg („Rengeteget alszunk. Majd aludni sem fogunk?” 175.), hanem a táj észlelésére is ráíródik. A számvetés a múlttal, a különböző élethelyzetek értékelése és a jövőbe tekintés gesztusai is a gyermekvárás izgatottságával itatódnak át. Így értelmeződik újra főszereplőnk nagyszüleinek elvesztése a születendő gyermek dédszüleinek elvesztésévé (108.). S ugyanez készletű főszereplőnk arra, hogy átértékelje a szórványban élő magyarság helyzetét. („Honnan tudom, hogy Orsován az én három hónap múlva születő fiam is magyar maradna-e?”) A kötet tehát szépen egyensúlyoz az útinapló és az útirajz között, inkább az útirajz és a táj részletes bemutatására törekedve. Míg volt kritikus, aki a kötet egészének szerkezetét, arányait zavarosnak ítélte meg (STERMECZKY Zsolt Gábor, *Egy-két-há, Al-Duna vár – kritika Szálinger Balázs Al-dunai álom című könyvéről*, <https://www.kortaronline.hu/aktual/szalinger-al-dunai-alom.html> Letöltés ideje: 2021. 03. 13.), e sorok írója inkább élvezetesnek találta az asszociációkon átívelő kalandozásokat, s azt, hogy sem a vallomásosság, sem a bemutatás kényszere nem nyer túlságosan teret.

Bár azt meg kell hagyni, hogy a személyes megjegyzések között valóban találni olyan sorokat, ami összekacsintásként hat az irodalmi szféra egyes szereplőivel („... rámutattam a helyre, ahol szerintem a legjobban lehet verset írni. Merthogy szerinte is ott. Drága jó ember, jó költő, szeretem.” (115.), „[Harcos Bálint] viszakapott régi barát, meg sem érdemlem.” (38.) De talán ezeket megfelelően ellensúlyozták az elbeszélő mókás önreflexiói. Legjobb példa erre, amikor ráeszmél, hogy talán elvesztek a Magura-barlangban, s egyúttal ráébred arra is, hogy kicsit sem ért a barlangi túléléshez („Mit csináljak itt ezzel a nővel? Tudnék neki tüzet gyújtani? Honnan szereznék húst?” 94.).

Az kötetben új és új szempontokból felbukkanó Orsova-történet mellett az irodalmi al-

kotás folyamatába, több részletébe is betekintést nyerünk. Munkanapló is a mű, ahogyan az Rácz I. Péter Szálinger-interjújában is szerepel. (Rácz I. Péter, *Lebontott és felépített világok – Szálinger Balázs az Atlantisz-eszméről*, https://nepszava.hu/3090540_lebontott-es-felepített-vilagok-szalinger-balazs-az-atlantisz-eszmerol Letöltés ideje: 2021. 03. 13.) A színházi darabokhoz kötődő munkafolyamatokon túl a versírás mint vajúdas, alkotási nehézség is szerepet kap.

Nemcsak a színházi világ, a hétköznapiok, de egy-egy kötelezettség sem engedi, hogy az elbeszélő az al-dunai világban teljesen elszakadjon saját mindennapi életétől, s az Orsováról felidézett kontextusok is összekötik a tájértelmezést a külső környezettel. Míg a címben szereplő álom szó azt sejteti, hogy a térség valamiféle látomásos és a valóságon kívüli világ, a kötet egésze egyáltalán nem egy paradicsomi helyként mutatja be a szigetet. Ebből a szempontból talán az is erőltetettnek tűnhet, amikor a szövegben találunk a címre rájátszó, álomszerű ábrázolásokat, ami kicsit erőltetettnek hat („Hosszan néztük, ahogy a macskák bírkóznak a fűben. A Senki szigetén vagyunk.” 162.). E sorok írójának éppen ezért a mottó („A valósággal való egyezés nem a véletlen műve. Hanem a költői képzeleté.”) sem tűnik telitalálatnak, bár a kötet magyarázatot ad erre a kijelentésre („Amit ma itt a szemünkkel látunk, az nem a valóság. Az a víz alatt van. És csak a képzelettel lehet rekonstruálni.” 202.). Vagyis a költői képzelet teremti meg előttünk a régi Orsova képeit, s mint a *Turbinamező* esetében, a táj versé áll össze. A kötetben a régió több szempontból idéződik fel, – főként ami az elárasztott várost illeti (személyes beszámoló, fotó, múzeumi ismertető és videó) –, így pedig a megelevenedő panoráma nem csupán a képzelet játéka, hanem rekonstrukció is. Ezért úgy vélem a cím és a mottó összjátéka talán nem egy, a kötetet átfogó olvasat felé vezet minket. A mű hátsó borítóján található szöveg pedig végképp összezavarhatja az olvasót, hiszen miközben a kötetben a táj kap főszerepet, ez a szövegrész inkább egy cselekményes kalandot ígér („Hihetetlenek vagyunk. Hihetetlen, hogy honnan jöttünk, mi magunk is érezzük, hogy nem hihető, amiket mesélünk. [...] Viperák, Bulgária, Szerbiára néző terasz, Duna-szorosok, víz alatti város, na persze. A fotók

se bizonyítanak semmit, olyan hihetetlenek vagyunk.”). A paratextusok mintha játékba hívnának egy, a eseményekre épülő fikatív történetet, útirajzba íródva, ám ennek jelentősége nem domborodik ki ennyire a kötetben. S a költői képzelet játéka pedig a rekonstrukció és nem az álomszerű vízió felől közelít, nem törekszik például arra, hogy láttassa olvasójával ezt az elveszett tájat vagy olyan érzést keltsen benne, mintha a költő-elbeszélő egészében képes lenne újraalkotni ezt a vidéket. Bár Radnai Dániel meggyőző olvasatot épít fel a fikatív és illuzórikus játékára a kötet értelmezése során (RADNAI DÁNIEL, *Sose látott, mégis nagy éles képek*, <https://www.helikon.ro/sose-latott-megis-nagyon-eles-kepek/> Letöltés ideje: 2021. 03. 13.) mégsem érzem ezt annyira az *Al-dunai álom* vezérmotívumának vagy tétjének, hogy egy ilyen típusú mottó indokolt lenne. A mű útinaplóként s útirajzként is egyszerre helyt

tud állni, minden rétegében arányosan és élvezetesen, s ennyi éppen elég ahhoz, hogy jó olvasásélményt nyújtson.

Szálinger kötete utazásra invitál minket egy olyan tájra, ami csodálatraméltó rétegeket rejt magában: természeti szépségeket, kulturális találkozásokat, s egy olyan helyszínt, ami olyan történeteket mesél a magyar nemzet múltjáról, amelyeket talán nem hallottunk eddig eleget. A kötet a születés felé vezető úton egyszerre tekint a reményteli jövőbe, tárja elénk festményként a jelent és idéz meg tanulságokat a múltból. Az *Al-dunai álom* stílusa, Szálinger felkészültsége és fegyelmezett arányai olyan kellemes menedéket jelentenek a szürke hétköznapi bezártságában, amelyet bárkinek érdemes lehet felkeresni.

Szálinger Balázs, *Al-dunai álom*, Magvető Kiadó, 2020.

NÉMETH JÁNOS:
Gyertyatartó

Kolozsi Orsolya Szóbeszéd

(Anna Burns: Tejes)

Anna Burns negyedik, magyarul 2020-ban megjelent kötete, a *Tejes* (*Milkman*, Greskovits Endre fordítása) nem kevés elismerést tudhat magáénak: nemcsak a rangos Man Booker-díjat nyerte el 2018-ban, de a Nemzetközi IMPAC Irodalmi Díjat, az Amerikai Könyvkritikusok Díját, valamint a legjobb politikai témájú könyvnek járó Orwell-díjat is bezsebelte. Az észak-írországi, belfasti születésű író nő könyve a méltatások szerint elsősorban „hihetetlen eredetisége” miatt került a figyelem középpontjába, és valóban, ritka az ehhez fogható, egyedi szöveg, mely ilyen radikálisan kimozdítja az olvasót megszokott pozíciójából. Váratlansága és originalitása zavarba hozza a befogadót, így biztosan lesznek, akik éppen ezért hamar feladják majd a szöveggel való foglalatalkodást.

Pedig érdemes megbirkózni vele, még akkor is, ha nehéz fogást találni rajta, ha nem kínál jól ismert kapaszkodókat, ha nehezen magyarázható még az is, miért annyira furcsa ez a szöveg. A regényben megjelenő események a '70-es, '80-as évek Észak-Írországaiba vezetnek, az eufemizmussal élve „The Troubles” néven emlegetett, majdnem három évtizedes időszak eseményei közé. A rengeteg civil áldozatot követelő polgárháborús korszak, a britpárti protestánsok és az alapvetően republikánus katolikusok közötti konfliktus jelenik meg jól azonosíthatóan, még akkor is, ha az elbeszélő egyetlen olyan kifejezést sem használ, mellyel ezt tényszerűen igazolná. A *Tejes* legfontosabb technikája, hogy sem embereket, sem helyeket, sem vallásokat, sem országokat nem nevez meg, ezeket csak valamiféle „belsőök” számára ismert tolvajnyelv segítségével jelöli: a „vízen túli ország” sejtetően Anglia, az őket támogató városlakók (a város feltehetően Belfast) az „úton túliak”, az elbeszélő közege az „úton innen” található, ahol a „paramilitárisnak” nevezett ellenállók élnek. A végletesen kettéosztott városnak mindenre két válasza, két alternatívája van. A szembenálló csoportok tagjai nem vásárolnak ugyanazokban a boltokban, nem járnak ugyanazokba a kocsmákba, más neveket adnak gyermekeiknek, egyszóval minden lehetséges módon jelzik, hogy hová is tartoznak. Ebben a hihetetlen megosztottságban minden apró gesztusnak súlya, jelentősége van, íratlan, mégis nagyon határozott szabályok irányítják a közösségeket: „Ami e pszicho-politikai légkört illeti a lojalitási szabályaival, a törzsi azonosulással, azzal, hogy mit lehet és mit nem lehet, a dolgok nem álltak meg ott, hogy az »ő neveik« és a »mi neveink«, »mi« és »ők«, a »mi közösségünk« és az »ő közösségük«, »az úton túl«, »a vízen túl« és a »határon túl«. (...) Ott volt az étel meg az ital. A jó vaj. A rossz vaj. A húség teája. Az árulás teája. Voltak a »mi boltjaink« és az »ő boltjaik«. helyek neve. Melyik iskolába jár az ember. Milyen imákat mond. Milyen szoltárokat énekel. Hogyan ejti vagy nem ejti ki a »h«-t. Hol dolgozik. És persze a buszmegálló. Az ember politikai nyilatkozatot tett min-

denhol, ahová ment, mindennel, amit csinált, még ha nem akarta is.” A regény cselekményének háttere mindenféle konkretizálás nélkül is jól azonosítható, a hírhedt történelmi időszak nagyon plasztikusan, érthetően kerül terítékre, az átlagember felől interpretálva mutatja meg azt, mennyire (és miért) nehéz egy ilyen megsztott, erőszakos és fojtogató közegben élni.

A szerzőt elsősorban nem a politikai dimenzió érdekli, hanem az emberek életére kiható következmények. A szöveg elbeszélője egy fiatalkorára visszaemlékező nő, aki a regény fókuszát adó események időszakában éppen tizennyolc esztendő. Valószínűleg egy ellenálló, katolikus nagycsalád gyermeke, akinek rengeteg nővére, bátyja és húga van. Különös lány, aki kilóg a zárt, már-már törzsi alapokon működő közösségből, mert van egy különös szokása: szívesen olvas sétálás közben. A „középső nővéreként” megnevezett elbeszélő elsősorban 19. századi klasszikusokat olvas, a jelenből, a számára fullasztó közegből menekül. A kiszámíthatatlanság, a hétköznapivá váló erőszak (minden családnak van legalább 2-3 olyan halottja, aki a politikai feszültségek áldozata), a rengeteg íratlan szabály mind-mind nyomasztóan hatnak rá, de közben dolgozik, fut, olvas és sok időt tölt „majdnem-fiújával”, akivel a kapcsolata nem akar komolyabbra fordulni (hogyan miért nem, az a könyv végén váratlanul derül ki). Ebbe a szokásosan nyomasztó életbe hoz majd még sötétebb színeket a címben is jelzett Tejes felbukkanása, aki szemet vet a gyermekkorából épp csak kifelé tartó fiatal lányra. A negyvenes, nős férfi meg akarja hódítani a lányt – bár nem erőszakoskodik, de gyakran megállítja, követi az egyre ijedtebb fiataalt. Nem fizikai erőszakkal, hanem más eszközökkel félemlíti meg a narrátort, aki egyre paranoiásabb, nem tud szabadulni az életébe benyomuló férfitől. A Tejes nem fizikailag hatol egyre beljebb a lány életébe, hanem a pszichéjébe szivárog be, a zaklatásnak egy különös formáját megvalósítva. A „középső nővér” ennek köszönhetően nem tud aludni, elveszíti az egyensúlyérzékét, kedvetlen lesz, megszokott életvitelét egyre inkább kénytelen feladni: „Azért voltam rosszul, mert Tejes koslat utánam, Tejes a nyomomban jár, Tejes mindent tud rólam, vár az alkalomra, bekerít, és mert a titkolózás, szájatátiság és pletyka uralja ezt a helyet.” A férfi mentálisan építi le a na-

rrátort, ebben pedig segítségére van a negyed, ahol a Tejes fontos, befolyásos személynek számít. A környék pletykáiban hamar szárnyra kel a kapcsolat híre, és egy idő után mindenki (még maga a lány édesanyja is) szent meggyőződéssel hiszi, hogy van közöttük valami. Ez persze nem igaz, de a tények itt nem számítanak, ráadásul a narrátor hallgatásba burkolódzik, nem képes szavakkal védeni magát, nem bizonygatja igazát. Egész egyszerűen azért nem, mert tudja, hogy esélytelen, hogy harca nem lenne több pusztá szélmalomharcnál. A pletyka, a szóbeszéd ugyanis nagyon erős meghatározója ennek a közösségnek, a pletyka tulajdonképpen egy párhuzamos valóság, egy olyan romboló aktus, mely képes felbolygatni bárki életét és szívósságával le tudja győzni a tényeket, a realitást. Főként, ha egy olyan védtelen, fiatal, a közösség periferiáján létező nőről van szó, mint amilyen a regény névtelen elbeszélője. A pletyka, a híresztelések annyira erősek, hogy akár valósággá is tudnak válni, mint ahogy több hónapnyi mentális rombolás és egy traumatikus felismerés hatására a lány is elveszíti ellenállását és tartását, és végül beszáll a Tejes kocsiába, beteljesíti a hónapok óta tartó szóbeszédet. Azaz beteljesítené, ha egy váratlan fordulat nem forgatná fel a világát egyik napról a másikra.

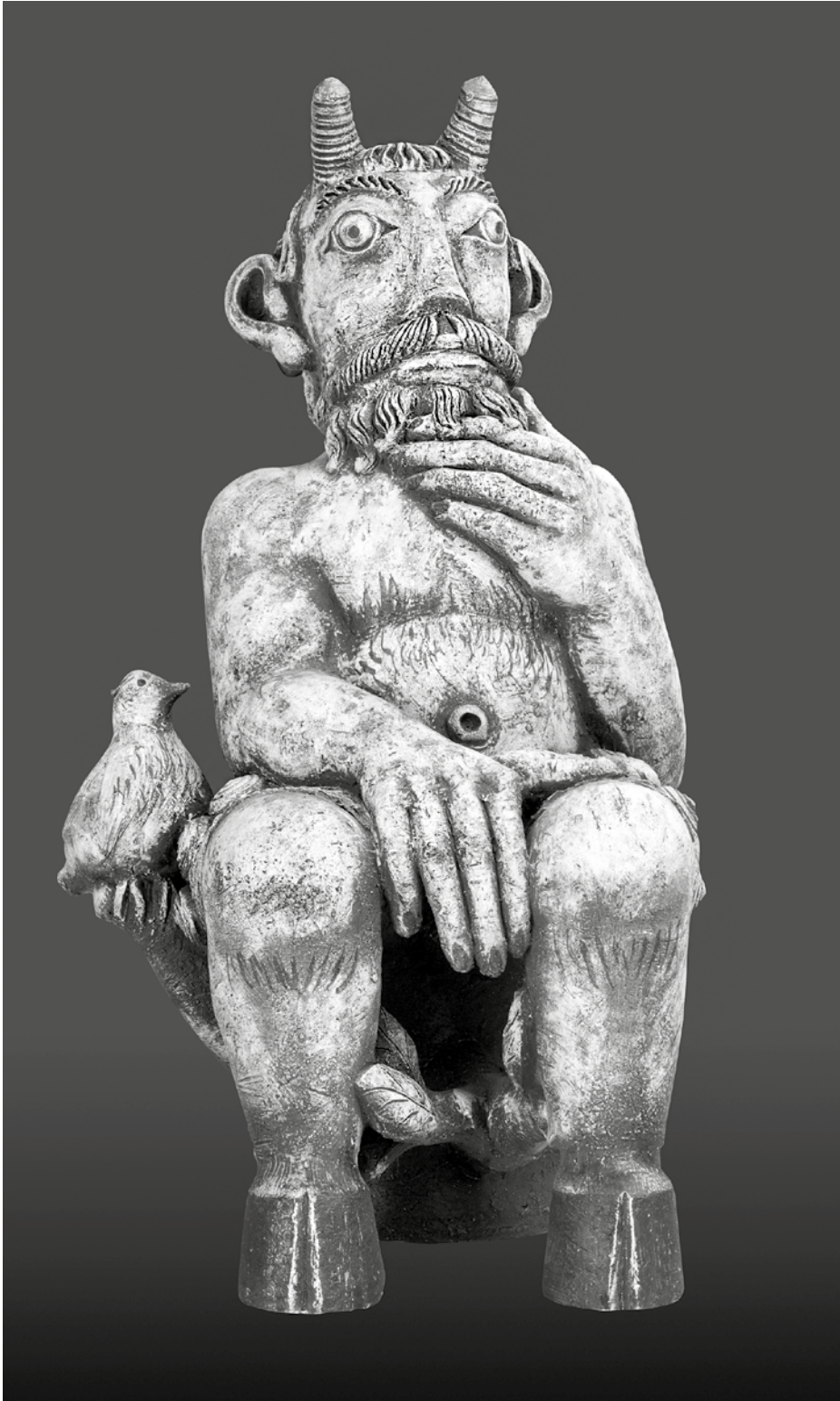
A pletyka, a kirekesztés, a zaklatás uralják a magánéleti szálát, de az ennek hátteret adó polgárháborús hangulat is minduntalan beszivárog a szövegbe (autóba rejtett bombák robbannak, az állam emberei ellenállókat ölnek meg, kutyákat mészárolnak le megfélemlítésként stb.). Az erőszak, a zavaros és kiszámíthatatlan körülmények teljesen hétköznapiak a lány életében, bármennyire szörnyűek is. Ezt a világot, ennek tipikus figuráit (már ha létezik egyáltalán tipikus egy ilyen feje tetejére állított világban) Anna Burns különleges perspektívából mutatja meg, mintha azt üzenné, hogy a normalitás eszközeivel, a hagyományos módokon nem lehet bemutatni egy ennyire abszurd módon berendezett világot. Narrátorának nézőpontja, nyelvhasználata az, ami igazán egyedivé teszi ezt a könyvet. Az elbeszélő nyelvi stílusa több okból is különleges, de a legfeltűnőbb sajátossága a szokatlan szóteremtés, a hétköznapiól teljesen eltérő szóhasználat, melynek segítségével ezt a mindennapjainkra nem is emlékeztető

világot próbálja ábrázolni. Különös nyelvhasználatára jó példa az a szövegrész, melyben apja depressziójáról ír: „A depressziókra gondolt, mert a papának azok voltak: nagy, maszszív, dübörgő, hatalmas, fekete-felhős, fertőző, varjas, hollós, csókás, koporsó-koporsó-hátán, katakomba-katakomba-hátán, csontváz-koponya-és-csontok-hátán, sír felé kúszó típusú depressziói.” A szokatlan vagy szokatlan módon használt szavak gyakorisága mellett a narrátor gondolkodásmódja sem hétköznapi. Minden apróságról hosszasan beszél, minden apró történést kontextusba ágyaz, óriási, esszészzerű betétekkel veszi körbe a kevés eseményre épülő alapcselekményt. Hosszú eszmefuttatásai tele vannak többszörös kitérőkkel, gyakran elkalandozik a témától, fejében ugyanis minden mindennel összefügg. Ezek az állandó, hosszasan kitérők (melyek nagy részében a negyed szokásait, lakóit, legfontosabb történéseit mutatja be) próbára teszik az olvasót, előfordul, hogy nehezen halad a szöveg, olyanná válik, mint az iszap, egy-egy kérdés kapcsán beleragadunk a terjengős reflexiókba. De a következő pillanatban már egy sziporkázó elbeszélőt láthatunk, akit öröm követni, aki lendületesen halad előre az elbeszélte témában, tökéletesen adja vissza a drámai helyzetek súlyát, és még humora is van. Narrátorként rendkívül beszédes, szereplőként azonban hallgatólag és magának való, a róla terjedő pletykák ellen is a hallgatást választja fegyveréül. A „középső nővér” kiszámíthatatlan és szeszélyes narrátor, és ugyanilyen lesz az általa elbeszélte szöveg is: van, hogy kivet magából, van, hogy befogad, szinte bekezdésenként változik, de úgy, hogy mégis valamiféle egység tartja össze – talán éppen a következetes inkoherencia az, mely koherens-

sé teszi. Egy zavart, megfélemlített fiatal lány nézőpontja (néha megspékelve az idősebb kori reflexiókkal), aki hol hebeg-habog, hol pedig ontja magából a hosszú mondatokat. Van, hogy kristálytiszta kirajzolódik előtte annak a világnak a rendje, melyben él; van, hogy elveszíti a fonalat, és egyáltalán nem érti, mi folyik körülötte. Nem csak az ábrázolt világ, de az ezt ábrázoló narratív struktúra is a bizonytalanságra, a tévedésekre, az egyenlenségeke épül fel. A megosztottság belső meghasonlottságot eredményez, a meghasonlottság pedig nyilvánvalóan nyomot hagy a szövegen, mely nem adja könnyen magát.

A *Tejes* egy nehezen élhető, irracionális, sötét és kiszámíthatatlan világot abszurd módon ábrázol (ebből a szempontból akár a beckett-i hagyomány követőjének is tekinthető), és megmutatja azt is, hogy ilyen kulisszák között a humánumnak, a másságnak, de még a racionalitásnak sincs semmi esélye – de ha mégis, akkor éppen az olyan emberek miatt, mint amilyen a középső nővér, akit végül szinte boldognak látunk, mikor a regény zárójelentében végre visszakapja a szóbeszéd által elrabolt életét, és kedvenc sógorával futni indul: „Aztán a járdán, amikor nekieredtünk a tározók melletti parkok felé, kifújtam ezt a fényt, és egy pillanatig, csak egy pillanatig majdnem elnevettem magam.”

Anna Burns: *Tejes*, ford. Greskovits Endre, Scholar Kiadó, 2020.

NÉMETH JÁNOS:
Egy faun
délutánja

NÉMETH JÁNOS:
Kakas

Szényi Krisztina

„Megformálta a föld porából”

Németh János keramikusművész kislasztikái – Kostyál László PhD és Zóka Gyula kötetéről

Már egy ideje érlelődött a gondolat, hogy Németh János Kossuth-díjas keramikusművész, a Nemzet Művésze címmel elismert alkotó iránti tisztelet és megbecsülés jeleként új művészeti albumot jelentet meg szülővárosa. Korábban már láthatta a közönség a „Hirdette utcákon és tereken...” című kötetet, amit 2004-ben a Göcseji Múzeum jogelődje jelentetett meg, és amely a művész köztéri alkotásait mutatja be, illetve a 2008-ban a „Korsókra varázsolt legendák” című gazdagon illusztrált albumot, ami a korsókat és a butéliákat veszi sorba. A trilógia harmadik része - a kvalitásában és a művész alkotó éveinek ismertetésében kiváló album - felelteti a tény, hogy sokat kellett várni rá.

A „Megformálta a föld porából” című képzőművészeti kötet Dr. Kostyál László művészettörténész és Zóka Gyula fotográfus közös munkáját dicséri. A könyv előszavában Zalaegerszeg polgármestere, Balaicz Zoltán - aki habár szinte az unokája is lehetne - minden mondatában baráti tisztelettel és elismeréssel szól a város díszpolgáráról. A gazdagon illusztrált kemény táblás kötet 100 oldalon keresztül visz el minket képzeletben Zala megye dimbes-dombos tájaira, az agyag- és a szülőföld szeretetének megannyi kézzel fogható bizonyítékai közé. Németh János ugyanis mindennél jobban szereti Göcsejt, s élete során messzi földről is mindig meghatódottan tért vissza Magyarországra. Akkor érezte igazán otthon magát, ha újra megpillanthatta a számára oly kedves, erdővel és zöld fűvel borított zalai dombokat.

Zalaegerszeg 1934-ben - Németh János születésének évében - nyugodt kisváros volt. Tisztviselők, jó nevű iparosok, kereskedők és gazdálkodók laktak a településen. A művész elődei nemzedékeken keresztül kerámiával foglalkoztak; nagyapja és édesapja is messzi földön a legtekintélyesebb kályhás mesterek közé tartoztak. A náluk készült kályhákra Nyugat-Dunántúl számos kastélyából érkeztek megrendelések. A nagyapa, Németh Gábor műhelyét halála után fia, id. Németh János örökölte. Itt ismerkedett meg az agyaggal ifjabb Németh János. Elemi és középiskolai tanulmányait Zalaegerszegen végezte, és a gimnáziumi érettségi után az édesapja időközben államosított műhelyében szakmunkás bizonyítványt szerzett. Utólag kiderült, ez jó ajánlólevélnek bizonyult a főiskolai felvételinél. 1953-ban az Iparművészeti Főiskola diákja lett. Borsos Miklós díszítőszobrász tanszékére került, ahová a kerámia, az ötvös és a porcelán szak is tartozott. Mesterének a mai napig Borsos Miklóst és Gábor Istvánt tartja, akiktől elsajátította a szakma minden apró részletét, s akik hamar felfedezték benne a csiszolatlan gyémántot. Mindkettőjükkel

hosszú éveken át tartotta a szakmai kapcsolatot, ami egy idő után persze barátsággá szilárdult.

A „Megformálta a föld porából” című képzőművészeti album bevezető hat oldalas tanulmányát Kostyál László PhD írta, aki Németh János művészetének kiváló ismerője, és személyesen is jó barátja. Számos bel- és külföldi kiállítását nyitotta meg, több kiadvány előszavát és szakmai ajánlását írta, s nem utolsósorban a Göcseji Múzeumban lévő – a művész munkásságát bemutató – állandó kiállítás létrehozásának is egyik motorja volt. Németh János kisplasztikáit a művészettörténész öt korszakra, öt egymástól jól elkülöníthető részre bontja.

Az első az **útkeresés**. Az album kezdésként a korai évek alkotásait mutatja be. A tömegialakításnak, a művész sajátos technikájának a kikísérletezéséről szól ez az időszak. Kezdetben színesre festett figurákat alkotott. A haj barnasága, a szem kékje, a ruházat színe egy idő után azonban lényegtelené vált, s a koloritás mellőzése a szobrászati jelleget erősítette. A saját művészi út, az egyéni sajátosság keresése jellemzi az első korszakot. Számos műve mellett Németh János egyik legféltettebb alkotása a *Háry János*, ami annak idején vizsgamunka volt, és ami a mai napig a műtermét díszíti. A védjegyévé vált vaskos, telt formák, az ízes-humoros felhang már ezen az alkotásán felsejlik.

A második tematikai csoporthoz az **állatábrázolások** tartoznak, amelyek Németh János egész művészetében megtalálhatók. Aki látta már a keramikai alkotásait – a kecskét, a szarvast, a lovat, a páviánt, a hollót, a baglyot vagy a kakast – sohasem feledi őket. „Alkotásaival az adott állatfajt jellemzi, éleslátással, találóan, derűs jóindulattal.” A *Kakas* több szempontból is jelentős alkotás, ami természetesen ebből az albumból sem maradhatott ki. A Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulójára kellett az ifjú művésznak egy alkotást készítenie. Egy merész ötlettől vezérelve ő egy gall kakast választott szimbolikus motívumnak. A vörösre festett korongozott madárfigura egyrészt a forradalmi eseményre utal, másrészt a hátraszegett fej, az energiától megfeszült begy és a kitárt csőr az igazságot hirdeti. A kisplasztika a politikai értelmezésen túl a fiatal alkotónak önbizalom-

mal teli, a világnak magát és a művészetét megmutatni kívánó jelképévé vált. Sokak kedvence a *Kecske*, ami egyből mosolyt csal a közönség arcára. A játékos, megkapóan bugyuta samottos agyagfigura sokak szívébe azonnal belopja magát. Szinte minden gyerek, aki Németh János kiállításán részt vett már, ha választhatna, szobája díszeként ezt az alkotást emelné le a posztamensről. A könnyed, humoros és derűvel fűszerezett „megfogalmazás” a felnőttekből is a legjobbat hozza elő.

A keramikumművész alkotásainak következő tematikai csoportjaként a **szentábrázolásokat** jelölte meg a művészettörténész. A figurák a népi vallásosság jellegzetességeit hordozzák magukon. Nem csodatévő kiválasztottakat lát a szemlélődő, hanem vaskos, hús-vér embereket. Szakrális témájú alkotásai bájos, de kissé merev szentfigurák. A jellegzetes szerzetesi csuhában, sarut viselő, s gömbölyded madárral álló *Assisi Szent Ferenc*, a hosszú hajú, csupasz

NÉMETH JÁNOS:
Kecske

lábú és vaskos keresztet szorongató *Keresztelő Szent János*, a borotvált fejű, egy ágra támaszkodó *Padovai Szent Antal* mind ehhez a samottos, agyagmázás kőcserép alkotáscsoporthoz tartoznak. Arcuk merev, tágra nyílt szemük a földi horizontnál távolabb lát, testileg azonban a mindennapi emberek közé tartoznak, és az ő gondjaik megoldása érdekében járnak közben az Úrnál. Németh Jánosnak – hosszú pályája során – az egyik leggyakrabban választott témája a feszületábrázolás. Mintaként inkább a bizánci típusú kereszt szolgált, amelyen Krisztus nyitott szemekkel, élőként, diadalmasan néz az ég felé, ezzel is jelezve a halál feletti győzelmet.

A következő témacsoportot a mitológiai tárgy ábrázolások alkotják. A **mitológia-pogány hitvilág** című fejezetben az album olyan alko-

tásokat mutat be, mint a *Kagylós Vénusz*, a *Kentaur pár* és az *Egy faun délutánja*. Ez utóbbi plasztika töprengve ábrázolja az erdő mélyén üldögélő szarvas-patás pásztoristent. A kompozíciót nézve bevillan Rodin Gondolkodója. Alacsony homloka a faun csekély értelmére utal, bájos sutasága, humoros könnyedsége, a jobbán csicsergő kismadárral mégis szerethetővé teszi a máskor félelmet keltő mitológiai alakot.

Utolsó hangsúlyos csoportnak említi Kostyál László a népies, pihenő testtartásban ábrázolt figurákat. A **férfiak és asszonyok** című fejezet számos jól ismert kisplasztikát mutat meg Zóka Gyula objektívjén keresztül. A virágmotívumok, a lóábrázolás, a kelmék, a kasza és a kosár mind a népi élet fontos és elengedhetetlen kellékei. A kerek formák, a széles női csípők, a dús keblek, a vaskos vádlik pedig Németh János jellegzetes formavilágát tükrözik. A *Gondolkodó kalapos nő*, a *Pihenő pásztor*, a *Műlovarnó*, a *Szamáron ülő juhász* vagy a *Várakozás*, mind-mind szerethető kompozíció, „Németh János-i” motívumokkal fűszerezett tökéletes alkotás. A fotókon Zóka Gyula a vizuális élményt egy sajátos ötlettel teszi még élvezhetőbbé. A kötetben szereplő alakokat a háttérszínekkel és -képekkel, a megvilágítással szinte mesélteti. Így könnyedén elképzelhetjük, hogy a fekvő akt a tóparton napfürdőzik, a szarvas az erdő sötét mélyéből lép elénk, a varjú a szántóföldön áll, a pihenő pásztor a mezőn támasztja gondterhelten a fejét, Szent Erzsébet a kosarát ölelve a gyümölcsös kertben szól hozzánk, az emberpár a természet lágy ölen mered a távolba.

Az albumot számtalanszor végig lehet lapozni. A fotók minősége, a lapok selymessége szinte hívogatja az olvasót. Melyik a kedvenc alkotás? Minden alkalommal változik. Hol az állatfigurák csálnak mosolyt az arcra, hol a műlovarnó gyöngysorán akad meg a szem, hol a menyecske sejtelmes mosolya a tetszetős. De be kell vallani, Németh János személyiségétől nem lehet elvonatkoztatni. Alkotásai hűen tükrözik őt. Hiszen melegszívű, vidám és mindig segítőkész mentalitásának köszönhetően sok barátot tudhat maga mellett: művészek és művészetet kedvelők, városiak vagy külföldről hazalátogatók, fiatalok és idősek, mindannyian jól érzik magukat a társaságában. Anekdótái és kalandokkal teli élményei hallatán pedig mindenki bölcsőbb lesz egy-egy élettapasztalattal.

Németh Jánost méltán tartják sokan napjaink egyik legjelentősebb magyar keramikusának,

NÉMETH

JÁNOS:

Keresztelő
Szent János

szobrászának, halkán megjegyezve, hogy iskolát valószínűleg nem teremt. Az ő hitelessége egyedi és egyszeri. Életútja, szakmai értékei pedig bárkinek tanulságul szolgálhatnak. A szülőföldjén lakók, a művei előtt nap mint nap egy-egy pillanatra megállók, a róla szóló híradásokat és műkritikákat figyelmesen olvasó zalaegerszegiek büszkék lehetnek arra, hogy ismerhetik, és a kortársuknak tudhatják.

Németh János a január végi zalaegerszegi kötetbemutatón így fogalmazott: „Csak te-

szem a dolgom. Leegyszerűsítve és újragondolva azt a formavilágot, ami a göcseji földből és az ősi fazekasságból fakad.”

Kívánom, hogy a „Megformálta a föld porából” című album nézegetése közben érezék át ugyanazt az erős gondolatiságot, amit Németh János keramikumművész az alkotásain keresztül tanít nekünk: a világ szépségébe vetett mély hitet.

NÉMETH JÁNOS:
Poszeidón

Konyecskiné Haász Beáta Egy olasz hegedűművész és a Canterina Nőikar énekesei – Beszélgetés *Umberto Vassalloval*

Umberto Vassallo úrral, a cikk interjúalanyával 2014-ben ismerkedtünk meg egy véletlen folytán. Kórusunk, a zalaegerszegi Canterina Nőikar szemszögéből nézve az alábbi történet maga volt a „csodálatos véletlen”. 2014-ben készült el a kórus internetes honlapja, ahol a bemutatkozáson, kórustörténeten kívül korábbi külföldi fellépéseinket is ismertettük.

És megtörtént a nem mindennapi esemény: egyik nap egy olasz nyelvű levelet kaptam. Küldője Umberto Vassallo úr volt Rómából. Röviden bemutatkozott és elmondta: egy októbertől áprilisig tartó, kéthetenként megrendezett hangversenysorozat szervezőjeként véletlenül bukkant rá weblapunkra az interneten. Látva, hogy korábban már szerepeltünk folklórműsorral Olaszországban, úgy vélte, egy ilyen jellegű program jól beleillik a koncertsorozat koncepciójába. Azonnal meg is hívott bennünket Rómába.

Hónapokig tartó levelezés kezdődött, és az időpont meghatározása után megbeszéltük a bemutatandó műsor tartalmát, stílusát is. Kórusunk rendelkezett már egy korábban összeállított, magyar műveket tartalmazó zenei programmal, így nem volt nehéz dolgunk a megfelelő darabok kiválasztásával. Vassallo úr annyit kért tőlünk, hogy ne legyen túl „nehezen fogyasztható” előadás, mivel tapasztalatai alapján a hangversenylátogatók inkább az igényesen előadott, közkedvelt műveket kedvelik. Ennek megfelelően állítottuk össze a végleges repertoárt: Kodály Zoltán, Karai József, Orbán György, Ligeti György, Halmos László művei közül válogattunk, továbbá szerepeltek olasz madrigálok, Verdi Traviata-jából a Cigánylányok kara, opera- és operettszólók, valamint néhány könnyűzenei darab is, pl Abba: Thank you for the music.

A római fellépés 2015. novemberében valósult meg, és ezernyi élménnyel, tapasztalattal tértünk haza. Umbertoval pedig - aki maga is zenész - levelezésbe kezdtünk egy viszont-meghívásról.

Sajnos kamarazenekaruk a zsúfolt éves program miatt végül nem tudta vállalni a magyarországi vendégszereplést, ennek ellenére a baráti kapcsolatot fenntartottuk, és olykor tájékoztattuk egymást a zenei programjainkról. 2020-ban, szintén Vassallo úr meghívására, újabb római meghívásra készültünk, azonban a járvány miatt abba kellett hagyni a szervezést.

Umberto megajándékozott két általa írt könyvvel. A kötetek híres zenészekkel készült interjúit tartalmazzák - egyesekkel közösen szerepelt koncerten, mások az általa szervezett hangversenyek fellépői voltak.

Kicsoda valójában ez a szimpatikus olasz úr, Umberto Vassallo? Ismerjük meg gondolatait a zenéről, zenészekről, kis kitéréssel a magyar zenére is.

Umberto mindenekelőtt egy végtelenül lelkes zenész. 83 évesen rendszeresen hegedül zenekarban, koncertsorozatokat szervez, érte-

kezéseket, könyveket ír. Sokrétű tevékenységét, habitusát tekintve legalább 20 évvel tűnik fiatalabbnak a koránál. Életében a zene és a zene szeretete játszik főszerepet. Dolgozott hegedűtanárként, és a **Róma Classica Kamarazenekar** alapítója és hegedűse immár több mint három évtizede. A zenekarral bejárták Európát, de Latin-Amerikában, Japánban is tartottak hangversenyeket és számtalan híres szólistával, karmesterrel dolgoztak együtt. Alapítója és évtizedeken keresztül zenei szervezője több hangversenysorozatnak. Mindezen tevékenységek mellett, értekezéseiben túl három zenei témájú kötet szerzője is. Jelenleg a **Harmónia fesztiválja** zenei rendezvénysorozat szervezésén dolgozik, melyet egy Rómához közeli kis kolostorban tartanak, és terveiket zenekedvelő közönségük is figyelemmel követi.

Kíváncsi voltam annak a hangversenysorozatnak a történetére, melyen a Canterina Nőikar is fellépett 2015-ben. Umberto örömmel idézte fel a régmúltat:

„A **Gianicoloi koncerteket** – ahol kórusotok, a **Canterina Nőikar** is fellépett - 2001-ben hívtuk életre. Azt megelőzően 10 évig zenei vezetője voltam a **Szerdai koncerteknek**, melynek a Római Katolikus Egyetem adott otthon. Egy évtized elteltével azonban úgy éreztem, ideje átadni valaki másnak a szervezési feladatokat. Pár hónap múlva megszületett a **Gianicoloi koncertek** elképzelése. S miért éppen a Gianicolo nevet viseli? Kezdetben Róma egyik dombján, a Gianicolon tartottuk a hangversenyeket, abban a templomban, mely a magasból tekint le a városra. Két év múlva a rendezvénynek új helyszínt kellett keresni, viszont megtartottuk az eredeti elnevezést, hiszen a közönségünk már ezen a néven ismert bennünket. A koncerteket általában október és a következő év április-májusa között tartjuk. Szívesen lépünk fel kamarazenekarunkkal, a **Róma Classica-val**, illetve gyakran hívunk vendégszereplésre nemzetközi hírnevű szólistákat is. A műsorokban általában klasszikus zene hangzik fel, de nem idegenkedünk a könnyedebb műfajoktól sem, olykor például jazz-estet is szervezünk.

És milyen feltételek alapján választjuk ki a programokat? Komolyzenét művelő hegedűsként és a zenekarban eltöltött sok év után természetesen én is a klasszikus zenét helyezem előtérbe. Ugyanakkor nyitott vagyok más népszerű műfajok iránt is, mint például a jazz, vagy alkalmanként a pop és egyéb stílusok. A résztvevő fellépőket segítőkkel, kollégáimmal közösen választjuk ki, mindig szem előtt tartva, hogy mit vár el, mit kedvel a közönség. Továbbá arra is ügyelek, hogy neves zenészek legyenek a meghívott közreműködők. Általános szempont, hogy a fellépők ne nagyon „bonyolult”, nehezen befogadható zenét adjanak elő, előnyben részesítjük a közkedvelt melódiákat. A hallgatóság nagyra értékeli, ha ismert dallamok szép, igényes előadásban csendülnek fel. Így aztán ritka alkalom, hogy kortárs zenét válasszunk, csak esetenként csendül fel egy-egy jól ismert és közkedvelt mai zeneszerző műve. Mivel Róma nagyon bőséges hangversenykínálattal dicsekedhet, ezért viszonylag nehéz feladat és nagy kihívás létrehozni a közönséget vonzó előadásokat”.

A zalaegerszegi és magyar olvasók számára érdekes információ lehet, hogyan jött létre ez az immár 6 éve fennálló kapcsolat a Canterina Nőikarral. Véletlen „találkozásunkat” Umberto a következőképpen idézte fel:

„Nagyon érdekes és véletlenszerű történet volt. Az interneten nézelődtem, amikor rábukkan- tam a **Canterina Nőikar** honlapjára, és láttam, hogy pár évvel korábban már szerepeltek Olaszországban. A hír felkeltette kíváncsiságomat. Elolvastam a kórus történetét, programjait, és örömmel fedeztem fel, milyen sokszínű a darabválasztásuk. A magyar folklórprogram érdeklődésre számíthat Olaszországban, az pedig további vonzerő, hogy olasz műveket is énekelnek, eredeti nyelven. Mivel közö- ségünk jórészt idősebb emberekből áll, úgy véltem, mindez érdekes, színes program lehet számukra. E-mailben írtam a kapcsolattartó személynek, és Beáta válaszolt, meglepeté- semre tökéletes olaszszággal. A későbbiek folya- mán CD- hanganyagot is küldtek nekem, és nagy figyelemmel, érdeklődéssel hallgattam a lemezre rögzített műveket. Így kezdődött az ismeretségünk. Majd a kórus csodálatos

koncertélménnyel ajándékozott meg minket Rómában.”

A magyar olvasók, zenészek, a világ zenei eseményeire nyitott érdeklődők számára érdekes lehet, milyennek látja kultúránkat, zenénket egy másik ország kultúrkörében nevelkedett ember. Megkérdeztem tehát Umbertot, hosszú zenei pályafutása során mely magyar zenészekkel találkozott, milyen ismeretei, benyomásai vannak zenénkről. Kérdésemre hosszú felsorolásra kezdett:

„A **Szerdai koncertek** szervezőjeként talán az 1995/96-os évadban vendégszereplésre meghívtam egy több mint 20 tagú budapesti cigányzenekart. Sajnos az együttes magyar nevére már nem emlékszem. Népviseletben léptek fel, és zenéjük mély benyomást tett rám és a közönségre egyaránt. A **Róma Classica Kamarazenekarral** sok XX. századi magyar zeneszerző darabjait játsszuk: Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Weiner Leó, Kurtág György, és természetesen a XIX. század nagy zeneszerzője, Liszt Ferenc műveit is. Ha kicsit visszatekintünk a múltba, említésre méltó magyar vonatkozás, hogy Haydn 1766-90-ig, aktív korszakának mintegy felében a fényűző Eszterházy-kastélyban töltötte az év legnagyobb részét zeneszerzőként és karmesterként. Ilyen módon Eszterháza az európai kultúra egyik központja lett.

A Monarchia idején létrejött műfajt, az operettet, valamint két híres zeneszerzőjét, Kálmán Imrét és Huszka Jenőt pedig Olaszországban is jól ismeri a szakma és a közönség.”

Azon túl, hogy Umberto hétköznapijai szorosan kapcsolódnak a zenéhez és zenéléshez, három interjúkötet és számos zenei témájú értekezés szerzője is. Érdeklődésemre, hogyan született meg az elképzelés a zenészekkel folytatott beszélgetések kötetekbe gyűjtéséről, a következőket mesélte el:

„Az ötlet Uto Ughi hegedűművésznek köszönhető. Éppen buszon utaztunk egy hangversenyre, amikor hirtelen felvetette: mivel köztudott, hogy könnyedén és szívesen írok, miért nem szerkesztek egy kötetet a Santa Cecilia Akadémiára érkező művészekkel folytatott beszélgetésekből? Az ötlet táptalajra

talált, elgondolkodtam rajta. Így adódott, hogy jelenleg három megjelent kötettel is büszkélkedhetem:

- **Beszélgetések a zene nagy művészeivel (1988)**
- **Híres előadóművészek (2006)**
- **A zongora mesterei (2011)**

Nem sorolom fel részletesen mindazokat a művészeket, szólistákat, karmestereket, zongora- és hegedűművészeket, zeneszerzőket, akikkel interjúkat készítettem, mivel ennek a cikknek nem célja a teljesség. Pár nevet említsek csak meg: Yehudi Menuhin, Leonard Bernstein, Riccardo Muti, Katia Ricciarelli, és szomorú aktualitása van most az Ennio Morricone-val történő beszélgetésnek, hiszen a Maestro nemrégiben hunyt el 90. életében.”

S ha már a könyveiben szereplő zenészek kerültek szóba, feltétlenül meg kell említeni Schiff András zongoraművész nevét. A zongora mesterei című, 2011-ben kiadott kötet tartalmazza a vele készített interjúkat. A világhírű zongorista 1979-ben emigrált Magyarországról, 1987 óta osztrák, valamint 2001 óta brit állampolgár is, és jelenleg Londonban, illetve Firenzében él. Elsősorban zongoraművészként vált ismertté, de kezdettől fogva aktív kamarazenesz is. Leggyakrabban Bach, Mozart, Beethoven, Chopin, Schubert és Bartók műveit játssza. A következő Pannon Tükör lapszámban a vele készített beszélgetés magyar fordítása jelenik meg, és megtudjuk, kit tekint a világ legnagyobb zeneszerzőjének; műhelytitkokat árul el a tökéletes zongorajáték technikájáról; megismerjük nézeteit a kortárs zenéről; valamint humoros történetként elmeséli zenekarának, a Cappella Andrea Barca létrejöttének és elnevezésének körülményeit.

A. Gergely András

Akusztikai derűvel, foszlatott szivárvánnyal

Nehéz még a párhuzam keresése is, amikor zenéről kell szóba öntve költeni valami fogyaszthatót és érthetőt. Kicsit olyan ez, mintha a pannon tájak valamely borát bársonyosan harmonikusnak vagy gyöngyözően frissnek titulálják, egy vers kecskerímeit meg sántikálva baktatónak. Olyan is, meg akár másabb is, az üzenet mindenképpen a tónus hitelessége lenne, de hát ha épp egy hangszivárványról van szó, mi is lehetne az illő analógia – különösen ha épp foszladozóban ez a szivárvány...?

Ez esetben éppen az ellenkezője kínálkozik talán. Betűben talán megfogható ott, ahol már önnön határain túlra sugárzik, vagy még éppen visszacsillan onnan, ahol már a végtelen fény-derű vagy a sötét vihar-ború az alaptónus. Egy hangról van szó ugyanis, egy beszédmódról, egy kihívó meditáció kortalan és időtlen tónusáról, mely részben már eltűnőben, de még apró villanásokban akkor is jelen tud lenni, ha párologó elemeire rávetül a napfény dala vagy a siratók kesernyéje, népdalok sorai vagy Telemann-kompozíciók narratív skálája. Egy tavaszi kirándulás bátortalansága, egy szikla-odúból visszatérő akusztikai sejtelem, egy látványvilág hangji merészkedése alkotja egybe *Vázsonyi János* albumát, mely *Szivárványfoszlány* címen jelent meg (2006). Mintha „idejét múlta” volna a dátum alapján, a szerző közzé is tette a legnépszerűbb fájlmeosztón (https://youtu.be/2JE4Jx_r5Lw) – de ennyiben kedvünkre is tett, hisz bárki eléri és mintegy „ellenőrizheti”, miről improvizálok. Meg hát, ami a dal, a zenei mondatok kérdező válasza egy komponált rögtönzésben, az sosem avul el, s nem a dátuma hordozza derűjét vagy merengő kérdéseinek folyamatát.

A zenész családból való Vázsonyi a Zeneművészeti Egyetem jazz-tanszakán végzett, később a Buddhista Főiskolán folytatott további tanulmányokat, s a legkülönb névvel illetett zenekaraival több hanglemez, egy végtelen sor fesztivál-szereplés és a legeltérőbb műfaji kísérletek (jazzrock, etnojazz, klezmer, Bach-interpretációk, Telemann) szaxofonos hangvilágával lepi meg mindenkori hallgatóit. A népzenei, jazz, klasszikus kompozíciókon és kísérleti műfajokban edződött muzikus egyik izgalmas zsánere, hogy hang-ötvözetei részint gondolati és asszociatív skálákon futkosnak, részint lehengető harmóniában egészítik ki egymást, de egyben provokálják is a horizontális tájképek nyugodt akusztikai derűjét – valahol Bach és Miles Davis közötti kottaképekben (mint ezt *Tribute* című lemeze is igazolja). Ha lehet méltán ismert párhuzamot keresni a tonális

merészség széles tartományaiban, leginkább Jan Garbarek fényes méltóságához és mennyei akusztikájához hasonlítható, amit Vázsonyi ezen a lemezen csupa természet- és víz-közeli tételecímekkel egybemuzsikál. Népdal foszlik át klasszikus tónusba, vízfolyás csobog az akusztikai partok között, szivárvány keresi terét a magas égbolton, napfény simít végig a vizuálisan kreált hangtájon, s valahol a merészség és leleményesség kockázata hoz derűt az egész CD vissza-visszafogott lendületében. Olykor mintha egészen tüneményes bizonyosságot állítana szembe a foszlányok puhaságával, máskor a visszafogott iramodás kényességével terít be, nyugtatóan serkentő, amit elbeszél. Hol kürttel, hol orgonával frazírozza állításait, hol meg a keleti mesék tájképeiből idéz hiányérzeteket. Teljes novellák, impozáns regényrészletek ezek néha, vagy jelentésfosztott rőzsedalok, fájdalmas kérdések, dicső állítások is. A címadó *Szivárványfoszlány* nóta a *Békeóceán*-ba folyik át, majd partok és parttalanságok sikamlásai követik, hogy a derű hangján egy *Apám emlékére* dalba olvadjon át. *Epilógusa* röviden, de neoromantikus merengést idézően keresi az eligazodás biztos pontjait, ráadásul zenész társaival, Nagy János orgonistával és Váczi Dániel szopránino-szaxofonossal olyan merész tónusokba fordulgatnak, melyekre csak a legbátrabb filmzenék, kortárs fotókiállítás-megnyitók, posztmodern operák kísérleti búvkörei lehetnek méltó párhuzamok. A hét tétel szinte a századok hangja, csak hogy aktuális tolmácsolásban... – a tétovaság olyan magabiztosságával, hogy első hallásra is örökös barátta lesz a muzsika.

Kísérlet csupán, vagy az elbeszélés bátorsága inkább, ami áthatja? Mintha minden mondatára emlékeznél már „valahonnan ismerős” megértéssel, de mintha ezekben a foszlány-regiszterekben a félszeg méltóság és magabiztos kinyilatkoztatás éppúgy jelen van, mint az esélytelenség üdv-köre, a tánc mindenkori sodrása vagy a fájdalom sirató-merészsége. Klezmertől a barokk vigalomig, szefárd daloktól a marokkói tapsrendig, a keletkezés derűjétől az elmúlás ködéig mintegy minden belefér tónusaiba. S ami mindezekkel együtt is fontos: a derűsen komolyan vett elringatás, a szellők bátorságához szabott tétovaság olyan kihívó harmóniákba rendeződik össze a tételődő mesékkel, ahogyan csak a legcsodásabbaknál szokott.

Ugyanakkor Vázsonyi nem egyszerűen „kísérletez”, hanem állít. Meggyőzően, olykor szinte bántóan, mégis a lelemény vagy tudásbiztonság méltó kételyeivel kockáztatja meg egész napfény-szövedékét kitenni a világ párás hőmpolygésének. S persze nem kell bizonykodni – épp ettől válik pusztítóan széppé és méltósággossá. Még nem klasszikussá, de korszakosnál fajsúlyosabbá. Talán nem szándékos ez, talán tudatos, de semmiképp sem bántó. Mintha azt üzenné a hangközökben is: ne nekem vagy neked, hanem a Hangnak essen jól, ahogyan megszólal...!

S ez így is történik. A Hang ott vonul a tájon, siklik az árnyékon, incselkedik a napfény ívén, bucskázik a hullámtarajokon... Jól esik, a Hangnak éppúgy, mint nekünk is...!

NÉMETH JÁNOS: Bohóc

Csekő Tibor

Feldolgozni a feldolgozhatatlant

Mundruczó Kornél *Pieces of a Woman* című filmjéről

A gyász, az elvesztés feldolgozása - legyen szó akár párkapcsolatról, barátságról, de akár egy munkahely, vagy egy háziállat elvesztéséről - talán a legnehezebb érzelmi folyamat egy ember életében. Mindez különösen akkor igaz, ha az, amit (akit) elvesztünk, a saját gyermekünk.

Ennek a folyamatnak bemutatásáról szól Mundruczó Kornél első igazán amerikai filmje, a *Pieces of a Woman*. A történet szerint Martha Weiss (Vanessa Kirby) és párja Sean Carson (Shia LaBeouf) babát várnak, s úgy határoznak, hogy az anya egy szakképzett baba segítségével, otthon hozza világra gyermeküket. Azonban a szülés után komplikáció lép fel s a csecsemő az életét veszíti.

Mundruczó már az előző két filmjével, az ember és az ember legjobb barátjaként aposztrofált kutya kapcsolatát bemutató *Fehér Istennel* és a menekülő fiú és orvosa közt kialakult különleges barátságot megjelenítő *Jupiter holdjával* kitekint Nyugatra, de az első igazi nyugatinak nevezhető filmje a *Pieces of a Woman*. A film alaptémája a gyász, a veszteség feldolgozása a mű alapkérdése, amely folyamatot a rendező a két főszereplő segítségével és a szintén meghatározó mellékszereplővel, a Martha édesanyját alakító Ellen Burstynnel remekül mutatja be. Erőteljes, de mégsem szentimentális a rendezés. Míg Sean a fájdalom és a tehetetlenség által létrejövő dühöt formálja meg érzékletesen, addig Martha, más-képp működik: a szomorúsággal, ő a minél előbbi felejtés akarásával próbál megküzdeni. Ahogy haladunk előre a cselekményben, úgy válik világossá, hogy a pár együtt maradása a megpróbáltatások után korántsem biztos.

A rendező, a fájdalom nyomán kialakult különböző stratégiákat igyekszik megmutatni a szereplői által, s így olykor nem is azt látjuk, hogy mit tesz Martha vagy Sean, hanem azt, hogy mire képes és hol a határa a gyors feledni akarásnak, vagy éppen az elementáris haragnak. Ezzel próbál meg rávilágítani arra, hogy egy trauma feldolgozásának többféle útja lehetséges.

Egy ilyen megrázó történet cselekményének megjelenítéséhez remek színészek kellene. A maníroktól mentes Kirby, akit Oscar-díjra jelöltek a legjobb színésznő kategóriában, Golden Globe-ra a legjobb színésznő-dráma kategóriában és a 2020-as Velencei Nemzetközi Filmfesztiválon – ahol a film a diákzsűri díját kapta meg - elnyerte a legjobb színésznőnek járó díjat, remek választás. Hasonlóan jó a felszínre törő indulatokat (és az érzelmek hullámzásait) megjelenítő LaBeouf és ugyanez elmondható a film elején a háttérben lévő, viszont a film közepe tájától egyre inkább előtérbe lépő Burstyn játékaról is.

Ugyanez mondható el a nem szokványos filmnyelvet használó, mert nem feltétlen a dialógusokat előtérbe helyező, Wéber Kata által jegyzett forgatókönyvről, és a gyakran hosszú, szinte vágás nélküli snitteket használó operatőr, Benjamin Loeb munkájáról. Ugyan a film fő cselekménye nyolc hónapot jelenít meg, de a szinte vágatlan, közel 20 perces szülés jelenet előre megmutatja a film tempóját és megteremti az atmoszférát is. A mű közepén a családi ebédes, szintén hosszabb, alig vágott rész pedig jelzi előre, hogy a feldolgozás folyamata nem egyik napról a másikra történik. Ezek az érzékeltetések remekül hatnak a filmre, csakúgy, mint a finoman elhelyezett szimbólumok. ez utóbbihoz tartozik a híd (amit Sean és az emberei építenek a nyitó jelenetben) metaforája, ami remekül jelzi, hogy Sean miként és mennyi ideig építi kapcsolatát Marthával csakúgy, mint saját érzéseivel. Az alma is fontos szimbólum, mert érezteti a mű központi elemének, a szülés által bekövetkezett trauma feldolgozását bemutató folyamatot, illetve az is, ahogy Martha magokat csíráztat. Ez utóbbi jelzést ad, hogy az anya már-már lezárta a veszteség által kiváltott lelki és érzelmi megrázkódtatás meghatározta időszakot és kész egy új élet világra jöttének lehetőséget adni.

Egy ilyen témát boncolgató film lezárása talán szinte kiált a happy endért, amit meg is kapunk, egy kis szimbólumhasználattal körítve. Ez jelzi azt, hogy a gyász rettenetesen nehéz útjának végigjárása embert próbáló, és azt is, hogy az idő előre haladtával együtt lehet, mert együtt kell vele élnünk.

Pieces of a woman

Rendező: Mundruczó Kornél,

Forgatókönyv: Wéber Kata,

Szereplők: Vanessa Kirby (Martha), Shia LaBeouf (Sean), Ellen Burstyn (Elizabeth),

Megjelenés dátuma: 2020.szeptember 4. (Velence), 2020. december 30. (USA).

Nagygéci Kovács József

Kell a fenének katedrális! Interjú Szálinger Balázs költővel

A József Attila-díjas költő, író, drámaíró, lapunk kezdetektől fogva állandó szerzője Zalában nőtt fel, szintén a megyéhez köti, hogy éveken át volt a Hévíz folyóirat főszerkesztője. Jelenleg „irodalmi szabadúszó”. A beszélgetésben szóba kerül a számos díjjal elismert *Köztársaság* (Magvető, 2012) című kötet és az elmúlt években megjelent verseskötetek, a *360°* és a *361°*. A felsoroltak után tavaly jelent meg első prózakötete, egy „lírai napló” *Al-dunai álom* címmel. Drámákat és bábjátékokat ír, Szűcs Krisztián énekes-dalszerzővel közös produkciójuk a Szűcsinger, ahol saját és mások szövegei szólnak meg mondva, énekelve.

- *Az elmúlt fél évben kétheti rendszerességgel olvashattunk veled készült interjút, ahol egyre többször mondtad azt, hogy már unod, mert nem tudsz újat mondani. Mindenekelőtt köszönöm, hogy mégis kötélnek álltál.*
- Nagyon unom magamat, és kifejezetten vonz Tandori hozzáállása, a kimaradás-kivonódás. Amikor hívtál, egyből mondtam, hogy én most már tényleg nem akarok interjúzni. És ez nem valami csavaros megoldás, hogy valójában át akarom vinni az infót, hogy “látod, milyen sokan keresnek”, hanem egyszerűen elegendem van, nem érzem, hogy tudnék újat mondani. Bár legalább szerencsére már nem mindent nyomtatnak ki, úgyhogy miattam kevesebb mókuscsaládot telepítenek ki azért, hogy a házukból papírt gyártsanak, ez megnyugtató.
- *A mókusokért én is szoktam aggódni! De miért baj az, hogy ha a szerzőre, aki ráadásul, sokfélét szerez, kíváncsiak?*
- Nem hiszem, hogy kíváncsi a kulturális közönség. Inkább a kulturális sajtónak néhány velem valamiért szimpatizáló szereplője. Az a helyzet, hogy most egy jó éve nem nagyon tudok elmélyülni, végigdolgozni a megszokott négy-hat-nyolc órákat, mert a járvány miatt felborult a munkarendem. Azért is érzem soknak az interjúkat, mert nem helyes, hogy ennyiből áll az output.
- *Az elmúlt 20-25 évben az irodalmi szcénában sok mindent csináltál, ami érdeklődésre tart számot és sosem voltál az az elzárkózós típusú szerző, ha szakmai munkáról volt szó: szerkesztettél, tehetséggondoztál, felléptél, műfajokat újtottál.*
- Ez igaz, de a sajtóban is előfordul, hogy nem a szakmáról van szó, hanem a bulvár az érdekes. X beszél Y-nak, Z vesz egy új autót szlovák rendszámmal. És persze az irodalmi életben ugyanez: magánélet, gyermekáldás, satöbbi, szörnyű.
- *Pedig pont egy magánéleti érdekességet szerettem volna szóba hozni, mielőtt szakmáznánk. Azt, hogy most amikor beszélgetünk, te Surányban vagy én meg Erdőkeresén, de mikor a lapszám majd megjelenik, te már újra zalai polgár leszel, Keszthelyre költöztök hamarosan.*

- Igen, alig várom, hogy végre ott legyünk és elkezdjek dolgozni újra rendszeren, kevés magánéleti közlés, több mű – ez a terv.
- *Ehhez képest a legújabb köteted egy napló, te hívod így és benne azért jó pár magánjellegű közlés is szerepel.*
- Igen, ott pont megsértettem ezt a dolgot. Lehet, hogy sokat mutattam, eleve nagy dilemma, hogy egy napló saját magamnak vagy közhasználatra készül. Kétféle felfogás, nehéz megtalálni az egyensúlyt. Nyilván írhattam volna többet a magánéletemről, nyilván ki is zárhattam volna teljesen. Így alakult.
- *Azóta voltál Nagybányán is. Naplóírási szándékkal érkez-tél oda?*
- Van egy darab, amit régóta görgetek magamban. Az első világháború végén játszódik Nagybányán, és szerettem volna úgy megírni, hogy ismerem a várost, hogy nem csak az a turistás két nap van, hogy „itt vagyok, jaj, de megszívom magam élménnyel, s aztán továbbmegyek”. Nem az volt a cél, hogy ott naplót írok, de írtam. És azokat az érvényesen felvethető problémákat, amelyek az Al-dunával kapcsolatban léteznek, a Nagy-bányán írt naplóban is egyből éreztem. Sok, nagyon kiteszem benne magam meg a szeretteimet. Elkezdtem begépelni úgy két hónapja, és azóta áll, nem csinállok vele semmit. Majd várom, hogy egy kicsit kihűljön, aztán majd meglátjuk, mi lesz a sorsa.
- *Mi a helyzet a színházi munkáiddal és a Szűcs Krisztián-nal közös projektetekkel, a verses, énekes, itt-ott kabarés Szűcsingerrel?*
- Lényegében semmi. Az a világ megfagyott. Az eger-szegei Becsvölgye-bemutatót például egy évvel eltol-ták. Felkérések sincsenek. Az augusztus végén Pécsen bemutatott, Szent László királyról szóló vígjátékomnak húsz-harminc előadásnál kéne tartania, és háromnál tart. Nincs visszajelzés a közönségtől, nincs közönség, kritikai visszhang sincsen, miközben kész mű. Vára-kozás van. A Szűcsingerrel ugyanez, jó pár fellépés elmaradt, nem voltak fesztiválok. Terv persze van, sze-retnénk egy mesét, bábjátékot, zenés darabot csinálni Mátyás király, a szultán címmel. Majd ha több lesz a levegő, megcsináljuk. Arról fog szólni, hogy Mátyás király lesz a szultán.
- *Online világ előtti állapot ez, nincsenek a már megszokott azonnali reakciók.*
- Olyan, mint ha kinyomtatták volna a könyvemet, de ott áll a kiadóban fólia alatt az összes. Meg is jelent, meg nem is. És ha mondjuk szeptembertől megint lehet normálisan élni, rengeteg előadás lesz, de nem hiszem, hogy az emberek behozzák az elmaradást. Akik eddig havonta egyszer mentek színházba, most nem fognak naponta járni. Pedig milyen jó ötlet, nem?
- *Így viszont legalább a jövő-menés idejét megspóroltad*

az utóbbi hónapokban. Állítólag sok lett az emberek feles-leges ideje, lehet a régi nagy terveket elővenni, leporolni, megcsinálni...

- Ha így nézzük, akkor persze szabadul fel idő, mert nem lehet ide-oda menni, de közben meg, ha rád van zárva az ajtó, és olyan körülmények vannak, az nem kedvez a nagy terveknek. Az enyém egyébként a már említett Nagybánya-dráma.
- *És a Honfoglalás-dráma.*
- És még sok más, Straszov Ignáccal, II. Lajossal is szeretnék foglalkozni, aztán új alapokra újra fel kéne húznom a régen tervezett Deák Ferenc-darabomat. A Honfoglalás volna a csúcs, természetesen. Egyébként az nem dráma lesz, hanem inkább eposz! Csak újra meg kell hozzá tanulnom írni.
- *Mert elfelejtettél? Nehezen hiszem..*
- Ugyanúgy biztos tudnék. De hogy mindig frissnek érzem, amit írok, sajnos nagyon kell az input. Ebé-det alapanyagok nélkül nem lehet főzni. Újat kitalálni főleg nem. Betűk között élve gyűjtünk inspirációkat a Gutenberg-univerzumban, de én most nem vagyok ilyenben. Volt már ilyen leállásom a Köztársaság után. Akkor azért nem tudtam írni vagy másfél-két évig, mert egyrészt nagyon berántott a Hévíz folyóirat szerkesz-tése, másrészt nem nyújtott már izgalmat az a költői hang, amin beszéltem. A 360 című kötetem azért lett olyan, mert ott „újratanultam járni”. Most is valami új lesz, ha ennek vége lesz.
- *De közben a rajongók a „bestof”-ot követelik, szóval kellene azért már egy „válogatott és új versek”, korban és kötet számban ott tartasz már.*
- Nem tudok se rajongókról, se ilyen követelésről. De igen, egy vastag válogatott kötet negyven körül már sokakat betegesen vonz. Van is egy fél kötetnyi új versem, ezekkel együtt biztos nem mutatna rosszul, de tényleg jobban érdekel a következő pár év, mint az elmúlt húsz.
- *No, de egy összegzés, egy Szálinger-katedrális!*
- Kell a fenének katedrális, egy dolgozószoba pont elég lesz. Nem akarok összegezni semmit, hanem szeretnék csöndben lenni egy darabig, aztán meg új verseket írni. Nemsokára hazamegyek, és nem azért mert megő-regedtem vagy mert nem sikerült az élet, hanem épp ellenkezőleg. Néha úgy érzem, mintha az elmúlt 25 évben azért dolgoztam volna idegenben, hogy majd otthon beülhessek egy íróasztal mögé.
- *Ahogy a költő mondja: „Minden, ami fontos mögöttem van, előttem már csak az élet?”*
- Szeretnék még néhány rendes hosszot úszni.

Juhász Kristóf

A göcseji vándortócsa

Tavasztól ősziig, ősztől tavaszig, erdőn, mezőn, réteken, de a hepehupás, jó hazai olajból fércelt göcseji bitumenen is könnyedén bokáig merülhetünk egy igazi ritkaságban, a göcseji vándortócsában – már ha rájövünk, hogy épp abba léptünk bele. Az egész világon kizárólag ebben a megyében honos vándortócsa egy különösen ellentmondásos természeti tünemény, valódi anomalia natura, olyannyira, hogy sokan még a létezésében is kételkednek. Ne higgyünk nekik, nem hisznek az ilyenek a csilingelő buzogánypókban, meg a gímpotrohú orrgombában sem, amíg jól a fejükre nem ugrik a vétyemi ősbükkösben!

A göcseji vándortócsa (*mobilaqua gocolium*) parazita életmódot folytató, az élővilág egyik legtökéletesebb mimikrijével rendelkező, könnyen alkalmazkodó, mozgékony-illékony, roppant intelligens sejttrendszer, bár értelmi képességeinek pontos föltérképezése még várat magára. Laboratóriumban tanulmányozni ugyanis teljesen lehetetlen, mert bár ránézésre pontosan úgy fest, mint egy közönséges pocsolya, ha vizét megpróbáljuk valamilyen edénybe merni, azonnal elillan, és valahol teljesen máshol bukkan föl. Legalábbis így állapította meg Bacsszegy Kálmán, a legnevezetesebb vándortócsa-kutató, aki egészen 1994-ben bekövetkezett, tragikus haláláig fáradhatatlanul tanulmányozta a különös jószágot. Bacsszegy eredetileg árvízvédelmi szakember volt, a látszat ellenére roppant szeszélyes Zala folyó egyik avatott ismerője, aki elmondása szerint akkor fordult a parazitológia felé, majd vált végérvényesen a vándortócsa ügyének megszállottjává, mikor fölfedezte: egyik fejlődési ciklusában előszeretettel duzzasztja föl a folyóvizeket e lény. Bacsszegy Kálmán munkássága ma is megosztja a tudományos köröket. Hívei szemében egy méltóságteljes, bár kissé bohón lelkesedő öregúr, aki sokszebű, vízhatlan hacukában, tucatnyi üvegcseivel, nyakig érő gumicsizmában botladozik a jó göcseji vizekben, hogy az üvegekbe gyűjtött, különböző folyadékminták meghatározott ritmusban való lögyölgetése révén kapcsolatba lépjen a vándortócsával. Ellenségei szerint azokban az üvegekben nem vízminta volt, hanem a hírhedt nova bor – és szerintük ezzel minden meg is van magyarázva.

A göcseji vándortócsát csak az veheti észre, aki már belelépett - vagy még az sem. Pontosabban az veheti észre, aki egy ideig nem lép ki belőle. Még pontosabban az, akinek lábbelijét és járásának ütemét e sejttrendszer olyan táplálónak találja, hogy egy időre útitársául szegődik. A vándortócsa ezt úgy csinálja, hogy a beletoccsanónak cipőjét, csizmáját, vagy meztelen lábfejét, illetve lábszárát cuppogva körülfonja, majd átítatja. Az eddigi tapasztalatok alapján teljesen mindegy neki, hogy szárnyas, vagy patás jószágról, emlősről, hüllőről, kétéltűről, netán bakancsos, gumicsizmás göcseji emberről, vagy meggondolatlanul szandált húzó turistáról van szó – csak legyen lába. A Göcseji Tócsafigyelők és Természetjárók Közlönye szerint kifejlett kecskebékánál kisebb állaton még nem figyelték meg, rovarokat fogdosni e célból magának Bacsszegy Kálmánnak sem volt türelme. Ami körülbelül bizonyos, de legalábbis erősen valószínű, hogy a vándortócsa a lábon utazik pár percig, és a mozgás ritmusával táplálkozik. A legkülönösebb, hogy az átmeneti gazdatest mozgása ettől nem lassul le, nem lesz koordinálatlanabb, ellenben gyorsulhat, illetve egyenletesebbé válhat, a vándortócsa étvágyától függően. Egyes parazitofiziológusok szerint ez már olyan anomália, hogy nem is létezik, hisz ha egy élőlény egy másiktól táplálkozik, utóbbiból szükségképpen hiányozni fog adott tápanyag. Még senki nem látott olyat, hogy a fa fölszívta a talajvizet, és a talajban ugyanannyi víz volt. Vagy hogy az orozslán ette a gnút, a gnú meg vidáman heverészett tovább, mert ugyanúgy megvolt neki mindene. Tehát minden ismert természeti törvény szerint a mozgás ritmusával táplálkozó göcseji vándortócsa „áldozata” el kéne veszítse mozgásának ritmusát, vagy legalábbis egy részét. Bacsszegy Kálmán híres elmélete így magyarázza ezt: a vándortócsa táplálkozás közben folyamatosan ürít is, és végtermékével lényegében úgy kontrollálja átmeneti gazdatestét, hogy számára minél kellemesebb ritmusú táplálékot produkáljon.

A természettudomány megannyi rangos képviselője igazából teljesen abszurdnak tartja, hogy létezzon bolygónkon olyan élőlény, amelyik ritmussal táplálkozik és ritmust ürit, hisz a ritmus megfoghatatlan (nihil manual), ezért elfogyaszthatatlan. Erre a tócsisták szokásos ellenérve az, hogy ritmusa mindennek van, és ami van, pláne, ha sok van belőle, az mind táplál is valamit.

Sok tudós fő szerint olyan élőlény sem lehetséges, amelyik pocsolyavízből van, vagy legalábbis úgy néz ki, mint a pocsolyavíz. A tócsisták erre azt mondják, hogy szinte minden élőlényben rengeteg víz van, és ettől már csak igazán kis lépés egy olyan élőlény, aminek csak igen kis része nem víz, de még az sem látszik jól.

Az ellenkezők szerint az egész csak áltudományos sarlatánság, a tócsisták szerint a világ egyik legnagyobb csudája.

Ami egészen biztos, hogy az aranyló Göcsejben járva könnyen léphetünk tócsába. Ha ilyenkor lábunk-lábbelink hosszabb ideig vizes marad, cuppog, tocsog, flöttyög, és nem szárad, nem párolog, miközben alkalmasint egyre gyorsabban és ütemesebben lépdelünk, bizonyosak lehetünk abban, hogy egy göcseji vándortócsa szegődött útítársunkul. Ha pedig lábunk egyszerre megszárad, lépteink meginganak, vagy járásunk kissé tétovább lesz, netán tompán csillogó vízpárát látunk magunk mellett elpárologni, akkor a göcseji vándortócsa jóllakottan távozott rólunk.

Ne aggódjunk: bizonyított, hogy a vándortócsával való találkozás semmilyen káros hatással nincs bőrünkre, vagy ruházatunkra. Annyira nincs nyoma, hogy a kontaktus megtörténte utólag nem is bizonyítható.

Bacsszegy Kálmán, hívei szerint, egész életét tette föl arra, hogy e különös lényt ne csak személyesen lehessen megfigyelni. Más tócsisták szerint a göcseji vándortócsa épp attól a világ legegintimebb élőlénye, hogy csak személyesen lehet megfigyelni. És még sokan sokféleképpen vélekednek, de egy dolog bizonyos: mindig lesznek Göcsejben olyan élőlények, amik és akik lábbal járnak a földön, és addig a göcseji vándortócsa is jó étvággal fogyasztja a ritmust, míg csak el nem párolog e látható, vagy legalábbis érzékelhető létsíkjáról a teremtett világnak.

JUHÁSZ GERGŐ

BALÁZS:

Morfológium

Lackner László

Utánad kiáltok, Tóth Imre! *Elment az egyedi világú zalai költő*

Egy amerikai vígjáték erőltetetten komikus szituációjától próbáltam jól érezni magam, amikor jelzett a mobiltelefonom. Felvettem; szomorú hír – jelezte a hívó fél, majd mellbe ütött a hihetetlen mondat: meghalt Imre. – Az nem lehet! Előtte két napja beszéltünk, kiegyensúlyozottnak látszott, jól nézett ki, mi történhetett? Aztán minden kiderült, ő lett számomra az első, ismert áldozata a kegyetlen járványnak.

Negyven éve ismerkedtünk meg, azóta íróbarátság, közös irodalomszervezői munka kötött össze bennünket. Alapító tagja volt az 1990 májusában létrejött Zalai Írók Egyesületének, melynek később több évtizeden át a titkári teendőit is ellátta. 1995-től aktívan részt vett a Pannon Tükör kulturális folyóirat szerkesztésében, több évtizeden át gondozta a vers és a pályakezdekők rovatot. Néhány éve Zalaegerszegen létrehozta a Deák-kert című online irodalmi folyóiratot, amelynek főszerkesztője, és mindenese volt.

Országos irodalmi folyóiratokban folyamatosan jelen volt, emellett négy verseskötetet, és egy prózakötetet jelentetett meg. (Nostradamus menegzője, 2004.; Exit, 2016., Versek, Pannon Tükör könyvek sorozat; A lélek nulla foka, Versek, 2009. Parnasszus Kiadó; A kert és más novellák, 2015. Versek és prózai írások)

Jelölték a Zalai Prima Primissima díjra, tagja volt a Magyar Írószövetségnek, majd a Szépirodalmi Társaságnak.

Mindezek után, mint volt munkatársról, barától nem nekrológot szeretnék írni, hanem egy elkészítő kiáltást küldök, küldünk utána, hogy formabontó módon még utoljára „beszélgessünk” egy jót, örömtelit és elszomorítót. Örülünk, mert egy sajnálatosan rövid élettel létrehozott egy sajátos költészetet, irodalomszervezőként nagyon sokat tett Zala és a régió irodalmáért, és torokszorító, mert váratlanul, minden rosszat sejtető előzmény nélkül, idő előtt elment.

Kedves Imre! Ha valamire rosszul, vagy pontatlanul emlékszem, nyugodtan igazíts ki! Ebben a megrendítő pillanatban első emléként bevillant rólad, amikor másodikos gimnazistaként, 1982-ben megjelentél a nemrég életre hívott Zalaegerszegi Írókör egyik műhely jellegű összejövételén, a József Attila könyvtár rendezvényhelyiségében. Gyermeki megilletődöttséggel álltal meg az asztalok előtt, ahol éppen szenvedélyes vita folyt, talán egy kiforrotlan, rossz versről.

- Szeretnék bekapcsolódni - mondtad halkán, a később már tőled megszokott szerénységgel. Bán Zsuzsa körvezető helytel kínált, majd feltette a szokásos kérdést:
- Publikáltál már valahol?
- 1981-ben a megyei diákírók, diákköltők pályázatán második helyezést értem el. A legutóbbi Helikoni pályázat alapján meghívtak Sárvára az országos találkozóra.
- Akkor megvolt a belépőd. Hoztál is valamit?
- Igen. - Elővettél több papírlapot, és már olvastad is az első verset, egy sajátos tördeléssel gépelt, csupa kisbetűs írást *közben* címmel:

fújt a szél
a vérebe fagyott harcos
szájában fázott a csikk
valaki üveget tört

a
lazító köveken

és
a dolgok menete
egyenletesen gyorsuló

és közben

a
vörös sivatag
menetel

sárga csillag forog szemében

(A vers később megjelent az Egerszegi Füzetek 1983. 1. számában)

- Valaki megszólalt: - Nem értem egészen, de érzem, hogy baromi jó!
 Másvalaki hozzátette: - Kiskomám, elmesélnéd, hogy miről szól ez a vers?
 - Érteni és érezni kell! - mondtad szabadkozva. - Én soha nem értelmezem a szövegeimet.
 1983-ban, dr. Gyimesi Endre könyvtárigazgató támogatásával megjelent az első Egerszegi Füzetek, amiben két verseddel szerepeltél. Még ez év végén elkészült a második szám is, ebben két költőtársaddal, Soós Józseffel, és Chak Istvánnal mutatkozhattál be, önálló fejezetben, tizenkilenc verssel.
 - Ez már szinte egy kötet - mondtad mosolyogva, és elégedetten lapozgattad az odalakat. Itt jelent meg a következő írásod szabadság bábjai címmel:

elgázolt alkonyat
homálytalan felhangjai
akaratpályán zengőporban
vörös pedál
az összeomlás hullámvasútján
utolsó
sápadt erőd

Pécsi Gabriella költő így vezette be verseidet egy rövid ismertetőben: „Az irodalomnak, művészeteknek mindig volt, van, lesz olyan irányzata, csoportosulása, amelyhez tartozók - vagy tartozni akarók - elvetik, tagadják az előttük járt nemzedékek adott történelmi-társadalmi pillanatban már megmerevedett formavilágát.”

Igen, Imre. A te kifejezésformád egyéni, eredendően „tóthimrés”, az első sorok olvasásakor azonnal felismerhető, hogy te írtad.

Búcsúzó barátok, pályatársak:

Szóhoz alig jutok a megdöbbenéstől... Elhunyt régi barátom és pályatársam Tóth Imre... Azon költőink közül való, akik, bár masszív jelenlétükkel mindig is alakítói voltak kortárs irodalmunknak, de valahogy sohasem kapták meg azt a figyelmet, ami járt volna nekik. (Fabó Kingához hasonlóan, akit ugyancsak most veszítettünk el...) Egy időben, s ugyanazon a földrajzi fertályon kezdtük pályánkat, s így maradt meg emlékezetemben...

(**Aranyi László**, költő)

A világvége-sejtelem költője volt. Vagy inkább a világvége-bizonyosságé. És Zalaegerszeg költője. Egy kiürült múltvárosé és a mai Egerszegé. Utolsó levélváltásunk a vakcináról szólt. Nagyon várta. Nem tudta kivárni. Egy nyugtalan, próféciákat hirdető költőnek most igaza lett. Nyugodj békében, Imre!

(**Turbuly Lilla**, kritikus)

NÉMETH JÁNOS: Nagy korpusz

Lapszám- és kötetbemutató

Lapunk idei első számának bemutatóját online közvetítettük 2021. február 26-án, pénteken 17 órától. Az est második felében bemutattuk szerkesztőnk, Bene Zoltán Isten, ítélet című új regényét. A program visszanezhető a Pannon Tükör YouTube-csatornáján. Az est házigazdái a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár munkatársai, Kiss Gábor igazgató és Tóth Renáta igazgatóhelyettes voltak, ezúton is köszönjük nekik!

Hévíz a Pannon Tükörben

Mint arról sokan értesültek, testvérlapunk a Hévíz irodalmi folyóirat az idei évben – anyagi okok miatt – nem jelenik meg. A Pannon Írók Társasága és a Pannon Tükör úgy döntött, hogy egy megjelenés erejéig vendégül látja a nehéz helyzetbe került lapot, így a mostani számban Hévíz-oldalak is helyet kaptak.

PANNON TÜKÖR

NÉMETH JÁNOS: Szent Péter gyertyatartó

HÉVÍZ

Bocsik Balázs (1997; Szeged) költő, egyetemi hallgató
Iljasenko, Marie (1983; Kijev) költő, író,
műfordító, szerkesztő
Lövétei Lázár László (1972; Lövete) költő, műfordító
Lukács Flóra (1994; Budapest) költő
Marno János (1949; Budapest) költő
Sánta Miriám (1993; Kolozsvár) költő, író, műfordító
Vincze Bence (1997; Szombathely) költő, újságíró
Vörös István (1964; Budapest) költő, író, műfordító,
irodalomtörténész, bohémista

PANNON TÜKÖR

Acsai Roland (1975; Budapest) költő, író,
műfordító, drámaíró
András László (1966; Piliscsaba) író
A.Gergely András (1952; Budapest) szociológus
Csekő Tibor (1995; Budapest) filmkritikus
Debreceni Balázs (1979; Budapest) író
Domonkos László (1951; Szeged) író
Gyuris Fruzsina (1996; Kiskunlacháza) költő
Konyecskiné Haász Beáta (1970; Zalaegerszeg) műfordító
Lackner László (1943; Zalaegerszeg) író, drámaíró, költő
Juhász Kristóf (1982; Szentkozmadombja) író, újságíró
Korsós Gergő (2000; Szekszárd) költő
Mécs Anna (1988; Budapest) író
Megyeri Anna (1956; Zalaegerszeg) történész, muzeológus
Nádasdi Éva (2000; Békés) költő
Nagy Dániel (1994; Budapest) író, költő
Nagygéci Kovács József (1977; Erdőkertes) kritikus
Nyírán Ferenc (1951; Debrecen) költő, kritikus
Oláh András (1959; Hajdunánás) költő, író
Pál Dániel Levente (1982; Budapest) költő, író,
műfordító, szerkesztő
Petrusák János (1970; Nyíregyháza) író
Rékai Anett (1999; Budapest) költő
Svedman, Martin (1977; Reykjavik) norvég költő és esszéista
Szabó Dárió (1996; Pécs) költő, szerkesztő
Szabó Fanni (1999; Budapest) költő
Szeles Judit (1969; Csenger) költő, író
Szényi Krisztina (1973; Zalaegerszeg) rajztanár,
kommunikációs munkatárs
Szilágyi Zsófia Emma (1995; Debrecen) író, költő
Vasas Tamás (1989; Debrecen) költő
Zakály Viktória (1985; Zalaegerszeg) író